

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

กระบวนการทัศน์พัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
เทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี

THE PARADIGM OF COMMUNITY PLANING WITH COMMUNITY OF
PARTICIPATION AT BANGPHRA MUNICIPAL DISTRICT
CHONBURI PROVINCE

โดย

อาจารย์ฟ้าลั่น กระสังข์

สนับสนุนโดย

สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต

2557

ชื่อเรื่อง : กระบวนการพัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลบางพระ
จังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัย : อาจารย์ฟ้าลั่น กระสังข์

สถาบัน : วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่พิมพ์ : 2558

สถานที่พิมพ์ : มหาวิทยาลัยรังสิต

แหล่งที่เก็บรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ : มหาวิทยาลัยรังสิต

จำนวนหน้างานวิจัย : 134 หน้า

คำสำคัญ : กระบวนการพัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลบางพระ

ลิขสิทธิ์ : มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัย เรื่อง กระบวนการพัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีลักษณะเป็นงานวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมผ่านกลไกคณะกรรมการชุมชน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การเสวนากลุ่ม และจัดเวทีชุมชน การถอดความรู้จากประชากรตำบลบางพระ จำนวน 10 ชุมชน

ผลการวิจัยแสดงข้อค้นพบองค์ประกอบความสำเร็จที่สำคัญได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่น แกนนำ และคณะกรรมการชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของกลไกกระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนถูกดำเนินการผ่านระบบคิดซึ่งเป็นความรู้ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชนที่มีการสืบทอดกันมายาวนาน นอกจากนั้นยังพบการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบกลุ่มภาคประชาสังคม และกลุ่มภาคประชาชน ที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบจิตอาสา เป็นต้น สำหรับด้านปัญหาและอุปสรรคพบว่า 1) ปัญหาด้านทัศนคติ และความเชื่อของตัวบุคคล ที่เชื่อว่าการพัฒนาเป็นเรื่องของรัฐ มิใช่ปัญหาส่วนรวม ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการกลุ่ม จึงไม่สนใจการมีส่วนร่วมรวมทั้งไม่สนใจกิจการสาธารณะ และ 2) ปัญหาด้านการสื่อสารซึ่งผ่านการถ่ายทอดที่ไม่สอดคล้องกันทำให้ขาดความน่าสนใจในการมีส่วนร่วมในงานพัฒนา อันจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจ เป็นต้น

Title : The Paradigm of Community Planing with Community of Participation at Bangphra
Municipal District Chonburi Province

Researcher : Falun Krasang

Institution : College of Social Innovation, Rangsit University

Year of Publication : 2558

Publisher : Rangsit University

Sources : Rangsit University

No. of pages : 134 pages

Keyword : Paradigm, Participation community plan, Bangphra

Copyrights : Rangsit University

Abstract

This research is qualitative research. The action research was conducted with the concept of community's participation. The aim of the study was to develop a paradigm for formalizing community's participation plan through social committee's mechanisms by collecting data from participatory observation, the discussion groups, and community forums in order to paraphrase the data from 10 communities of Bangphra sub district as a population.

The result founded that the critical success factors were, first, the local leaders of the community and social committee were the key success of involved process mechanisms in order to drive towards the goal. The second factor was the involvement of the community which was processed through systematic thinking from the knowledge, cultural traditions, and the way of live in a community that has carried on for a long time. Moreover, the result also found that there was the involvement of the community in the form of civil society as well as the public sector groups such as the form of volunteerism. The problems and barriers were, first, the individual attitude and belief; people believed that the development was from the state not the public sector which was influenced a lack of confidence in the process so they were not interest in participation and public affairs. The second problem was communication issues through inheritance inconsistent which also affected the lack of interest in participating of development initiating the understanding among the community.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง กระบวนการพัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จากเจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ ผู้นำชุมชนทุกชุมชน ชาวบ้านในพื้นที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและได้กรุณาให้ข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ประกอบในงานวิจัย นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ อาจารย์ธนิศ ศิริวรรณ นักวิจัยชุมชน ที่ได้เป็นผู้ช่วยในการทำรายงานการวิจัย และร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ขณะลงพื้นที่ศึกษาชุมชน และให้คำแนะนำในการเก็บข้อมูลจนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ให้เงินทุนสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอโน้มระลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ผู้ที่คอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนในการศึกษาและทำวิจัยในครั้งนี้ และขอโน้มระลึกถึงพระคุณของครู อาจารย์ทุกท่าน ที่อบรม สั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ จนผู้วิจัยประสบผลสำเร็จด้วยดี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้สนใจในการศึกษาทั้งหมด

ฟ้านัน กระสังข์

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูป	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
ระเบียบวิธีวิจัย	6
การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง	9
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	16
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน	25
แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
กรอบแนวคิดวิจัย	33
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	34
การเลือกพื้นที่ศึกษา	34
ผู้ให้ข้อมูล	34
วิธีการที่ศึกษาวิจัย	35
เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วิธีการรวบรวมข้อมูล	36
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การตรวจสอบข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
การรายงานผลศึกษาวิจัย	38
บทที่ 4 ผลการวิจัย	39
การเก็บข้อมูลทั่วไปของชุมชน	39
ประวัติชุมชน	42
แผนที่เดินดิน	54
โครงสร้างองค์กรชุมชน	66
การเก็บข้อมูลเชิงประเด็น	81
ข้อค้นพบปัจจัยความสำเร็จ	89
ศักยภาพภายในชุมชน	95
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
สรุปผลการวิจัย	99
อภิปรายผล	102
ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	110
แผนยุทธศาสตร์สามปี 2558-2560 เทศบาลตำบลบางพระ	110
ประวัตินักวิจัย	133

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 ข้อมูลสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลบางพระ	49
4.2 คณะกรรมการชุมชนทิวสนพัฒนา ม.6	66
4.3 คณะกรรมการชุมชนท่าศาลักษณ์ ม.3	66
4.4 คณะกรรมการชุมชนท้ายบ้าน ม.1	67
4.5 คณะกรรมการชุมชนวัดหลวงบางพระ ม.3	67
4.6 คณะกรรมการชุมชนบางพระน้ำอยู่ ม.2	68
4.7 คณะกรรมการชุมชนตลาดบน ม.10	69
4.8 คณะกรรมการชุมชนคอเขาพัฒนา ม.4	69
4.9 คณะกรรมการชุมชนพร้อมใจ ม.2	70
4.10 คณะกรรมการชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา ม.6	70
4.11 คณะกรรมการชุมชนบ้านนาพุ ม.6	71
4.12 กิจกรรมประเพณีของชุมชนในระยะ 1 ปี	79
4.13 SWOT analysis	95
4.14 ปัจจัยส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมในชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ	96

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
2.1	โครงสร้างเทคนิคการระดมพลังสมองเชิงสร้างสรรค์ AIC	31
4.1	ภาพแสดงเวทีสนทนาให้เกิดพลัง	40
4.2	ภาพแสดงตัวอย่างการเขียนแผนที่เดินดินเพื่อสำรวจศักยภาพของชุมชน	41
4.3	นักวิจัยร่วมFocus Group ในชุมชน	42
4.4	นักวิจัยร่วมFocus Group ในชุมชน	42
4.5	ทิศทางกระแสลมหลักที่พัดผ่านจังหวัดชลบุรี	48
4.6	การทำแผนที่เดินดินของนักวิจัยชุมชน	54
4.7	แผนที่การศึกษาชุมชนวัดหลวง	56
4.8	แผนที่การศึกษาชุมชนพร้อมใจ	57
4.9	แผนที่การศึกษาชุมชนบางพระน่าอยู่	58
4.10	แผนที่การศึกษาชุมชนท้ายบ้าน	59
4.11	แผนที่การศึกษาชุมชนท่าศาลักษ์ฉน์	60
4.12	แผนที่การศึกษาชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา	61
4.13	แผนที่การศึกษาชุมชนคอกเขาพัฒนา	61
4.14	พัฒนาการแผนที่การศึกษาชุมชนคอกเขาพัฒนา	62
4.15	การศึกษาชุมชนทิวสนพัฒนา	63
4.16	การศึกษาชุมชนบ้านนาพุ	64
4.17	การศึกษาชุมชนตลาดบน	65
4.18	หมอบแผนโบราณ	73
4.19	ภาพคุณย่าผวน สุดใจ (คนกลาง)	75
4.20	ครูไสว เรื่องอร่าม	76
4.21	นักวิจัยชุมชนนำเสนอข้อมูลชุมชน	81
4.22	นักวิจัยชุมชนนำเสนอข้อมูลชุมชน	81
4.23	แผนที่เดินดิน	81
4.24	แผนที่เดินดิน	81
4.25	ผังความคิดเครื่องมือศึกษาชุมชน	82
4.26	ปฏิทินชุมชน	82

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่		หน้า
4.27	แผนภูมิวัฏกรรมการผลิต 6 ป	83
4.28	แสดงระดับการมีส่วนร่วม (Participation Spectrum) ของชุมชน	91
4.25	ภาพบริเวณหลังศาลเจ้าเล่าปี่เง้ากง	103

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษาวิจัยกระบวนการทัศน์พัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลบางพระ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ที่ผสมผสานระหว่างสังคมสถานะทันสมัยกับภูมิสังคมระบบนิเวศน์และวัฒนธรรมวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมในเขตเทศบาลตำบลบางพระ ผ่านกระบวนการระบบคิดวิเคราะห์ วิธีปฏิบัติ แนวการดำเนินชีวิต นำมาทบทวนใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย และสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ตามความเชื่อฐานคติที่มีในจิตใจของมนุษย์ทุกคน โดยแตกต่างกันตามเพศ ตามวัย ตามอาชีพ สภาพสิ่งแวดล้อม ตามการศึกษาประสบการณ์ และระบบการตัดสินใจของแต่ละบุคคล อันนำไปสู่การปฏิบัติ และนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน บนพื้นฐานความเชื่อว่าคนมีศักยภาพ เมื่อคนมีศักยภาพ รู้จักตนเอง รู้จักทรัพยากร โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทำให้เกิดความรู้ที่หลากหลายร่วมกัน เกิดการร่วมคิดและกำหนดเป้าหมายการทำงานเดียวกัน สู่การสังเคราะห์แผนแม่บทชุมชน

จากปัญหาการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ประสบกับการแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงตามความต้องการของประชาชน หรือตามวาทะกรรมที่ว่า “เผาไม่ถูกที่คัน” เนื่องจากประชาชนขาดโอกาสการเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์ โดยเฉพาะการเกณฑ์ชาวบ้านมาเพื่อทำประชาพิจารณ์หรือประชาคม ให้ครบกระบวนการตามคำสั่ง นอกจากจะไม่เกิดประโยชน์แล้วกลับสร้างความขัดแย้งในสังคมชุมชน

อย่างไรก็ตาม กระบวนการประชาพิจารณ์หรือการทำประชาคม เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในระบบประชาธิปไตย ก่อเกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของชาวบ้าน แต่ในระดับการปฏิบัติการกลับพบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจในการจัดเวทีการมีส่วนร่วม (PAR) ของเจ้าหน้าที่ และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภูมิภาค กับท้องถิ่น กลับสร้างปัญหาให้ชาวบ้านสับสนและเกิดความแตกแยกในหมู่ชุมชน ดังนั้นในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่สังคมต้องการความสามัคคีปรองดอง นักวิชาการจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะเข้ามาเป็นคนกลางที่สามารถเข้ามาช่วยสานความสัมพันธ์ และส่งเสริมความรู้สิทธิต่างๆ รวมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน รวมทั้งสร้างความไว้วางใจในฐานะผู้ประสานและเอื้อประโยชน์ต่างๆ

จะเห็นได้ว่า สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวทางรัฐธรรมนูญไทย
 "ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม (มาตรา
 ๒๘๗)"บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของ
 หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือ
 ข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึง
 "ได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" (มาตรา
 ๕๖) "บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ
 รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมใดที่
 อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่
 เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ
 นำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์การ
 วางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้
 เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึง
 ก่อนดำเนินการ(มาตรา ๕๗)"บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่
 ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน"
 (มาตรา ๕๘)"บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลา
 อันรวดเร็ว" (มาตรา ๕๙) "บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ
 ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการ
 ละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น" (มาตรา ๖๐) "บุคคลย่อม
 มีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐบุคคลซึ่งให้ข้อมูลโดยสุจริตแก่องค์กรตรวจสอบการใช้
 อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง" (มาตรา ๖๒)

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ จะเห็นว่า ประชาชนมีสิทธิมีส่วนร่วม

1. มีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ
2. มีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล
 จากกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบ
3. มีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อนำไปประกอบการพิจารณา

4. มีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน
5. มีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว
6. มีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐฯ
7. มีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐฯ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญเป็นประเด็นหลักในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสังคมไทย ก็ยึดถือเป็นประเด็นหลักในการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และการศึกษาให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมแก้ปัญหาของสังคมของตนย่อมเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องเรียนรู้ และได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการดำเนินชีวิต และเป็นที่ยอมรับด้วยกันทุกๆ ฝ่ายในสังคม

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 87 ได้ระบุแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ข้อ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น 4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกระดับให้สามารถแสดง ความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ 5) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550, 2550) จากข้อความในรัฐธรรมนูญแสดงถึงความสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินที่มีความจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกชั้นตอนอย่างต่อเนื่องและโปร่งใสในทุกระดับของสังคม

ประเทศไทย เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2504 และใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบันคือฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้มีการเน้นการพัฒนาโดยให้ “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจุบันทุกองค์กรและทุกระดับของสังคมไทย ตระหนักในการส่งเสริมการพัฒนาคน และพัฒนาสังคมให้อยู่ดี มีสุข มีชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมที่มีคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชน ได้ให้ความสำคัญ และมีความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อการบริหารจัดการของท้องถิ่นมีความสมบูรณ์ เข้มแข็งและยั่งยืน โดยประชาชนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมแก้ปัญหา หากแต่ ประชาชนบางส่วนและในบางท้องถิ่น ยังขาดทักษะและความเข้าใจในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะทักษะในการคิด วิเคราะห์ และสร้างสรรค์ เนื่องจาก การศึกษา และการพัฒนาของสังคมไทยที่เป็นมาแต่ก่อนนั้น การบริหารจัดการราชการแผ่นดินมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเท่าที่ควร แม้แต่ในการจัดการศึกษา การเรียนการสอนทุกระดับ ก็มีได้เน้นการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึงสังคมไทย มิได้ปลูกฝังให้เยาวชนเรียนรู้เพื่อการคิด วิเคราะห์ ปัจจุบันจึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ให้มีทักษะและความสามารถในกระบวนการคิดและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ สำหรับประชาชนที่ไม่ได้อยู่ในวัยเรียนการเรียนรู้เพื่อ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น โดยความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชนเอง สามารถเกิดจากกระบวนการเรียนรู้หลายรูปแบบ แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละบุคคลและแต่ละท้องถิ่น หากองค์กรต่างๆ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้และมีประสบการณ์จริงจากการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม จะเป็นสิ่งที่เหมาะสมและเป็นผลประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของสังคม โดยส่วนรวม

การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการพัฒนารูปแบบหนึ่ง ที่นำมาใช้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพัฒนามนุษย์ ชุมชน และสังคม ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งหมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุข เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีความดีงาม ซึ่งการพัฒนาคนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้โดยมีคนที่มีความรู้ มีจิตวิญญาณ ผู้นำที่รักชุมชน มีความรักชุมชน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดการชุมชนที่ดี มีเครือข่ายกิจกรรม มีภาวะผู้นำในชุมชนพึ่งพาตนเองได้และเป็นชุมชนที่สงบสุขพัฒนาต่อเนื่องอย่างยั่งยืน

การพัฒนาจะได้ผลเพียงใด ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ ที่จะสร้างกลไกในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การช่วยเหลือตนเองของชุมชน การใช้ทรัพยากรในชุมชน ความคิดริเริ่มของชุมชน การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน ความสมดุลของการพัฒนา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน

เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรหนึ่ง ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน เพื่อให้มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนและท้องถิ่นของตนเองอย่างมีคุณภาพ คนในชุมชนมีความสามารถในการศึกษา คิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นเหตุเป็นผล รู้จักการจัดการอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน และมีกระบวนการวางแผนงานพัฒนาดำเนินงานพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ประกอบกับชุมชนในเทศบาลตำบลบางพระ เป็นชุมชนที่ประชากรมีความพร้อมในการเรียนรู้ และขนาดของประชากรแต่ละชุมชนมีจำนวนเหมาะสมในการพัฒนาการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม ดังนั้นงานวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง กระบวนการพัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จึงมีความสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการ ในชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ
2. เพื่อศึกษาและร่วมปฏิบัติการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำ

แผนชุมชนของเทศบาลตำบลบางพระ

ขอบเขต

1. ศึกษาบริบท ของชุมชน เทศบาลตำบลบางพระ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยครอบคลุมด้าน ประวัติความเป็นมา สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม วิถีความเป็นอยู่ของประชาชน การเมือง การปกครอง ความสัมพันธ์ขององค์กรในชุมชน ทิศทางสังคมของชุมชน

2. ศึกษากิจกรรมจัดเวทีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดและร่วมพัฒนาแผนของชุมชน เพื่อการพัฒนา โดยเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม จากกิจกรรมปฏิบัติการทำแผนชุมชน

3. ศึกษากิจกรรมจัดเวทีให้การเรียนรู้แก่ประชาชน โดยการศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ปฏิบัติการโดยตรงในชุมชน การศึกษาดูงาน จากชุมชนเข้มแข็งต่าง ๆ การฝึกคิด

สร้างสรรค์ การแสดงความคิดเห็น การเสวนากลุ่ม การจัดเวทีชาวบ้านในชุมชน การปรึกษาหารือ การค้นหาข้อมูลความจำเป็นในการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเป็นชุมชนเรียนรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เวทีการสร้างความเข้าใจนักวิจัยชุมชน โครงการวิจัยและร่วมกันวางแผนจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้น
2. การจัดเก็บข้อมูลชุมชน นักวิจัยชุมชนเก็บข้อมูลในชุมชน โดย การศึกษาข้อมูลชุมชนจากเอกสาร การทำแผนที่เดินดิน การสัมภาษณ์บุคคลากรฝ่ายต่างๆ ผู้เกี่ยวข้อง การสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ ในชุมชน และการสนทนากลุ่มย่อย
3. เวทีวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยชุมชนนำข้อมูลจาก มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกำหนดประเด็นสำคัญของแต่ละชุมชนเพื่อจัดเก็บข้อมูลเชิงลึก และข้อมูลในชุมชน
4. การจัดเก็บข้อมูลชุมชน เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 2 โดยการจัดเก็บข้อมูลชุมชนเพิ่มเติมและนำประเด็นจากเวทีวิเคราะห์ข้อมูลไปศึกษาเชิงลึก ศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุ และข้อเสนอในการแก้ไข
5. เวทีจัดทำแผนชุมชน ชุมชนจัดทำแผนชุมชนและ โครงการพัฒนาชุมชน
6. โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ สรุบทเรียนและการศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็ง

การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลพื้นฐาน ผังเครือญาติ โครงสร้างองค์กรชุมชน ระบบสุขภาพชุมชน ปฏิทินชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน ประวัติชีวิตบุคคลที่น่าสนใจ และปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน
2. การทำแผนที่เดินดิน
3. การสัมภาษณ์ บุคคลากรกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน การเสวนากลุ่ม ประชุมชาวบ้านทุกชุมชน รวม 10 ชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลแต่ละชุมชน
4. การเข้าร่วมกิจกรรม งานพัฒนาต่างๆ ทุกชุมชน ของกลุ่มนักวิจัย
5. การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยปฏิบัติการนี้ เป็นประชาชนในชุมชนที่อยู่ในเทศบาลตำบลบางพระ จำนวน 10 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนท้ายบ้าน ชุมชนพร้อมใจ ชุมชนวัดหลวงบางพระ ชุมชนท่าศาลักษณ์ ชุมชนคอเขาพัฒนา ชุมชนบ้านนาพุ ชุมชนตลาดบน ชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา ชุมชนทิวสนพัฒนา และชุมชนบางพระนำอยู่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ประชาชนใน 10 ชุมชนตำบลบางพระ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง มีความรู้ ความสามารถและทักษะ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและพัฒนางานในชุมชน รวมทั้งได้เรียนรู้ชุมชนของตนเอง การเชื่อมโยงสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่างๆ และการกำหนดอนาคตของชุมชนเพื่อพัฒนาได้อย่างยั่งยืน
2. ได้แผนชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน 10 ชุมชนของเขตการปกครองเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
3. ได้นำปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคของสถานการณ์ในชุมชน มาประยุกต์ใช้วิเคราะห์ในการเรียนการสอนวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ชุมชน หมายถึง ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ รวมถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีความสนใจ มีผลประโยชน์ มีปัญหาและมีการจัดการร่วมกัน ใช้กฎระเบียบของสังคมร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม ในการวิจัยนี้หมายถึงชุมชนที่อยู่ในเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 10 ชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่ประชาชนมีความสามารถในการจัดการปัญหาของชุมชน และการตอบสนองความต้องการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองได้ ตลอดจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านต่างๆ คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง ด้านศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ และแสดงออกในการ คิดริเริ่ม พิจารณา ตัดสินใจและมีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กลุ่มหรือองค์กร หรือชุมชนปรารถนา

ซึ่งไม่ใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

การพัฒนาชุมชน หมายถึง การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงที่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นภายในชุมชน โดยประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการค้นหา เรียนรู้ คิด ตัดสินใจ วางแผน ลงมือดำเนินการแก้ปัญหา สนองความต้องการ ด้วยกำลังความรู้ ความคิด ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นหลักใหญ่และอาจพึ่งพิงวิชาการและทรัพยากรจากภายนอกชุมชนบ้าง การพัฒนาชุมชนจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

การวางแผนชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนด ตัดสินใจว่า จะทำอะไร เมื่อไร ที่ไหน และอย่างไร รวมถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ การปฏิบัติงานในอนาคต ตลอดจนการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

การเรียนรู้ของชุมชน หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ประชาชนในชุมชนได้ร่วมลงมือปฏิบัติ ในการคิด การริเริ่ม การศึกษาวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การพัฒนาร่วมกัน ทำให้เกิดประสบการณ์และ เรียนรู้ร่วมกัน

องค์กรชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของประชาชนในชุมชน อาจเป็นหมู่บ้าน หรือ ตำบลตั้งแต่ 2 – 3 คนขึ้นไปเพื่อดำเนินกิจกรรมใดๆ ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือชุมชนอาจได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นการจากแหล่งต่างๆ ทั้งที่เป็นหน่วยราชการและ ไม่เป็นหน่วยราชการ ซึ่งองค์กรเหล่านั้น สามารถดำเนินกิจกรรมได้ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ครัวเรือน หมายถึง บุคคลคนเดียวหรือหลายคนที่อยู่อาศัยเป็นประจำอยู่บ้านหรือสถานที่แห่งเดียวกัน มีกิจกรรมร่วมกัน ใช้สิ่งอุปโภค บริโภคร่วมกัน อาจเป็นญาติ หรือ ไม่เป็นญาติก็ได้

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง กระบวนการทัศน์พัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ของประชาชนในชุมชน คณะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง
2. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
3. แนวคิดในการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
4. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกัน มีอาชีพร่วมกัน ประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรม ความเชื่อหรือความสนใจร่วมกัน (ไพบุล วัฒนศิริธรรม อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 17)

ชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่ง มีจุดประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ รวมทั้งมีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน (ประเวศ วะสี อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 17)

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อาณาเขตเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันกัน มีความรู้สึกถึงพวกเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของชุมชน (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้, 2550, หน้า 14)

จากความหมายของชุมชนดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีสาเหตุจากที่อยู่บริเวณเดียวกัน หรือมีอาชีพเดียวกัน หรือประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน เพื่อช่วยให้สมาชิก

สามารถจัดการปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมือง หรือชนบท รวมตัวกันเป็น องค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชนแล้วถึง ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชุมชน สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่าย หรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงความร่วมมือ ช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ ในสังคมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 , หน้า 18)

ลักษณะตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2550, หน้า 14) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนไว้ว่า การที่ชุมชนมีลักษณะและองค์ประกอบทางด้านทุนทางการเงิน/ ทุนที่สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนทางธรรมชาติ รวมทั้งปัจจัยเข้า และ/หรือ กระบวนการดำเนินการที่เกื้อหนุนให้ชุมชน สามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน

พระพงษ์ สูดประเสริฐ (2544, หน้า 41) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งว่าเป็นชุมชนที่สามารถกุมตัวกันเพื่อปกป้องรักษา และถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ภายในชุมชนที่บรรพบุรุษ ได้ สืบทอดต่อๆ กันมา มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เพื่อประโยชน์ของคนภายในชุมชนแบบสมดุลและยั่งยืน ตลอดจนมีการรวมตัวกันเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ ไม่นิ่งเฉยคอยรับความช่วยเหลือหรือสั่งการจากรัฐ องค์กร หรือบุคคลภายนอก ทั้งนี้ จะต้องประสานความสามารถเหล่านี้กับวัฒนธรรมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โลกาภิวัตน์ได้อย่างกลมกลืน เพื่อเชื่อมโยงและรับเอาสิ่งดีๆ ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนจากภายนอกได้ ด้วย

สนธยา พลศรี (2547, หน้า 54-56) ได้กล่าวว่าพัฒนาชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือ การทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน ในการกระทำบางอย่างด้วยความรัก และความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจเป็นกลุ่มเล็กๆ กระจายกันก็ได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กร และมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อยๆ ขึ้นทำให้โครงสร้างทางสังคมแนวใหม่ที่มีความสัมพันธ์ในแนวราบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับ

โครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวตั้งด้วยความสมานฉันท์แล้วก็จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้น ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะ ดังนี้

1. มีจิตสำนึกชุมชน หรือเป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ คือ สมาชิกสำนึกว่าตนเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่างๆ กับบุคคลอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกันและมิตรภาพ ยอมรับในศักยภาพของกันและกัน และยอมรับในความแตกต่างหลากหลายระหว่างสมาชิกมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหของชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

2. จิตวิญญาณชุมชน คือ การที่สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน ห่วงเห่นชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น วัด เครื่องญาติ หรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่างๆ ทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจ เป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง ความมีจิตวิญญาณชุมชนทำให้เกิดความปีติสุขสันต์เหลือ และเกิดพลังอย่างมโหฬารเป็นพลังเหี่ยวยา ที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุข

3. เป็นชุมชนเรียนรู้ คือ สมาชิกช่วยกันเรียนรู้ หรือเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่นอกชุมชน และความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติ หรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน หรือเป็นกระบวนการเรียนรู้ และตัดสินใจร่วมกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน กล่าวคือ การเป็นชุมชนเรียนรู้ทำให้สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนร่วมกัน เพราะผลจากการเรียนรู้จะนำไปสู่การคิดหาวิธีการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง

4. มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง คือ ประชาชนรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชน และจิตวิญญาณชุมชนผนิกกำลังกัน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ

5. มีการจัดการชุมชนที่ดี คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชน ได้วางแผน จัดกระบวนการ ดำเนินงาน และประเมินผลการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. มีเครือข่ายชุมชน คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่ม และองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่ประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึก และจิตวิญญาณของสมาชิก และองค์กรชุมชนต่างๆ ให้มีพลังเข้าแข็ง

7. มีภาวะผู้นำชุมชน คือ ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความคิด หรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผลักตนเองเข้ากับชุมชน ได้อย่างแนบแน่น และร่วมทำ

ประโยชน์เพื่อชุมชน โดยสรุป ผู้นำที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ ผู้ที่เชื่อมประสานแนวคิดต่างๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชน เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมนั่นเอง

8. เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ คือ สมาชิกและองค์กรต่างๆ ในชุมชน มีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือ หรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติ และภาวะวิกฤตต่างๆ อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่พึ่งประสงค์

9. เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ ก็ทำให้คนและชุมชนมีความสุข บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

10. เป็นการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ชุมชนดำรงอยู่และดำรงอยู่ต่อไปได้โดยไม่ล่มสลาย อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเอง

ลีลาภรณ์ นาคทรพร (2541, หน้า 236-239) ได้เสนอแนวคิดในการกำหนด เครื่องชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนว่า องค์กรชุมชนหรือองค์กรประชาชน เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในกระบวนการ พัฒนา นับเป็นกุญแจที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและสังคมในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และสุขภาพอนามัย ดังนั้นพื้นที่ใดหมู่บ้านใดมีองค์กรชุมชนหรือไม่ และถ้ามีอยู่องค์กรมีความเข้มแข็งหรือมีประสิทธิภาพเพียงไร ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการชี้วัดศักยภาพของชุมชน ตลอดจนระดับการพัฒนาและปัญหาของชุมชนนั้นๆ จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบขององค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง มีกรอบเครื่องชี้วัดองค์กรชุมชน

4 หัวข้อหลัก ดังนี้

1. ภูมิปัญญา ระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบความคิดของชุมชน
2. การจัดการกลุ่ม/ องค์กร
3. กระบวนการเรียนรู้ และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน
4. ผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชนในด้านต่างๆ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541, หน้า 9-19) ได้เสนอแนวความคิดไว้ว่าการวัดความเข้มแข็งของชุมชนมีเป้าหมายของการพัฒนา 3 ประการ คือ คนพัฒนา ชุมชนเข้มแข็ง และความสงบสุข โดยแต่ละตัวชี้วัดสามารถวัดได้ด้วยตัวชี้วัดวิสัย หรือจิตวิสัย สำหรับชุมชนเข้มแข็งนั้นมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เป็นชุมชนเรียนรู้ (Learning Organization) คือสมาชิกของชุมชนมีการเรียนรู้

ยิ่งสมาชิกเรียนรู้ได้มาก หรือสมาชิกทุกคนในชุมชนได้เรียนรู้ ชุมชนจะตื่นตัวต่อความเป็นไปของโลกตลอดเวลา โดยเฉพาะการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จากการได้ลงมือกระทำ และได้กระทำร่วมมือกัน

เป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดความรู้จากการปฏิบัติซึ่งเป็นความจริง เป็นความรู้ขั้นสูงที่เรียกว่าปัญญา อันสามารถสร้างการพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตัวเอง (Community Management) อันประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประการ คือการวางแผน การเตรียมการ การลงมือปฏิบัติ และมีกระบวนการประเมิน ด้วยชุมชนทุกขั้นตอน

3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) ซึ่งแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น การมีสมาชิกที่มีความผูกพันภักดีกับชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจเหมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งพร้อมที่จะเจริญเติบโต หรือเสื่อมสลายตามสภาพร่างกาย และสิ่งแวดล้อม

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) ซึ่งสันติภาพเป็นเหตุผลของหลายเหตุ เช่น คนในชุมชนมีความสุข มีความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนสิ่งแวดล้อม ความปรองดองสามัคคีสามัคคีของคนในชุมชน การรู้จักจัดการชุมชน การมีผู้นำที่ดี รวมถึงการประสานร่วมมือเป็นอย่างดีระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ ในชุมชน

การวัดความเข้มแข็งของชุมชน อาจทำได้ทั้งในแง่วัดคุณวิสัย และจิตวิสัยกล่าวคือ กรณีการเรียนรู้ และการจัดการอาจใช้วัดคุณวิสัย เช่น แบบสอบถาม วัดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ส่วนการวัดจิตวิสัย และสันติภาพซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม อาจใช้วิธีจิตวิสัยที่ได้ผลดีกว่านั้นคือ การหาหนทางให้คนในชุมชนแสดงความรู้สึกผูกพัน หรือการมีความสุขร่วมกันกับผู้อื่นในชุมชนของตน อย่างไรก็ตาม ทั้งวิธี วัดคุณวิสัย และจิตวิสัย สามารถใช้วัดตัวแปรทั้ง 4 ได้เช่นกัน แต่สำหรับ การวัดสันติภาพนั้น อาจไม่จำเป็นต้องวัด เพราะความรู้สึกของแต่ละคนจะใช้การสังเกตทั่วไป หรือให้ตัวแทนชุมชนแสดงความรู้สึกก็อาจเพียงพอ

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544, หน้า 18) ได้เสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสรุปได้ดังนี้

1. การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต (CERCAP) โคนพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการปรับวิธีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรรัฐ จากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนชุมชนในการจัดการ และแก้ไข

ปัญหาของชุมชนเอง ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตของชุมชน ได้แก่ หน่วยงานของรัฐที่มีกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนในชุมชนต่างๆ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคีการพัฒนาต่างๆ

2. การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม และสวัสดิภาพชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพ และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมในชุมชน และการสร้างเครือข่ายชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการลักษณะนี้ ดังเช่น กิจกรรมของโครงการความร่วมมือไทย – สหประชาชาติ (Thai-UNCAP) โครงการกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) เป็นต้น

ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง อาจมีพัฒนาการจากรูปแบบและองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชนที่มี ดัชนีทุนที่ประกอบ ด้วย คน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลง และองค์กรต่างๆ ในชุมชน ที่จะป็นฐานรากแห่งการสร้างชุมชนของตนเองให้เข้มแข็ง หากองค์กรในชุมชน หรือองค์กรที่มีชุมชนอยู่ มีบทบาทและตระหนักในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยแล้ว

ก็จะยิ่งทำให้กระบวนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้กระบวนการ พัฒนาที่เน้นชุมชนเป็นหลัก มีอยู่ 3 องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ (บัณฑิต อ่อนคำ และวิริยา

น้อยวงศ์นียงค์, 2533)

1. ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบทอดและการประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก
2. องค์กรชุมชน และกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่ม และจัดระเบียบในชุมชน
3. เวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการบูรณาการจากภายนอก

มีผู้ให้ความสนใจและเกี่ยวข้องกับความพยายามเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพัฒนาตนเอง และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ จึงได้มีการประชุมสัมมนากันอยู่ตลอดเวลา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็น ซึ่งแต่ละชุมชน จะมีบริบทและต้นทุนที่ไม่เหมือนกัน มีการประชุมเพื่อระดมความคิดและสภารณดังกล่าวของนักพัฒนาชนบทไทย เกี่ยวกับ

ตัวชี้วัดในการทำงานพัฒนา ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งได้ข้อสรุปร่วมกันคือ (ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ และคณะ, 2538)

1. มีการนำมิติด้านวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีรากฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนที่มีคุณภาพได้
2. มีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อปัญหา
3. มีการจัดกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ เป็นต้น
4. มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องราวต่างๆ โดยใช้แนวการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่
5. มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน
6. มีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกอย่างยุติธรรม
7. ได้รับการยอมรับนับถือจากองค์กรภายนอก
8. มีการขยายผล ขยายกิจกรรม และขยายเครือข่ายสมาชิกรวมถึงความร่วมมือในกิจการงานต่าง ๆ

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543, หน้า 65-84) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งว่ามีเป้าหมายที่สำคัญ คือ

1. ชุมชนเป็นฐานของการพัฒนาที่มีระบบการศึกษา สาธารสุข สิ่งแวดล้อม การจัดสรรทรัพยากร ระบบสวัสดิการ และกฎหมายมาจากชุมชน เป็นของชุมชน
2. ความเข้มแข็งของชุมชน และกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนา จะช่วยให้เกิดการสร้างและจัดระเบียบของชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และระบบทุนของชุมชนให้พึ่งตนเองได้ และยั่งยืน
3. นำไปสู่โครงสร้างทางการเมือง และระบบการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็ระบบตัวแทนท้องถิ่น ระบบการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ระบบการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น การจัดสรรภาษีและงบประมาณ เป็นต้น
4. ระบบความร่วมมือและความเป็นประชาคม ประชาสังคม จะทำให้สังคมโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างคุณภาพทางการพัฒนา

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอาจกระทำได้โดยอาศัยกระบวนการที่สำคัญ

4 ขั้นตอน คือ

1. เตรียมคน หรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
2. การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชน และการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม
3. การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน
4. ขยายเครือข่ายความร่วมมือ

พีระพงษ์ สุดประเสริฐ (2544, บทคัดย่อ) ได้เสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งไว้ดังกระบวนการ 3 ส คือ

ส 1 คือ สร้าง หมายถึง ร่วมกันสร้างกลุ่มชาวบ้านที่มีระบบการจัดการแบบใหม่ที่เรียกว่า กลุ่มเรียนรู้ โดยมีปัจจัยเริ่มต้นอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำชุมชน และ

องค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม

ส 2 คือ เสริม หมายถึง การเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่กลุ่มที่สร้างขึ้น ให้เป็นกลุ่มเข้มแข็ง โดยเสริมการเรียนรู้ระดับบุคคล และระดับกลุ่มซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน มีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ 2 ประการ ได้แก่ องค์กรภายนอก และกองทุนสนับสนุนเรียนรู้

ส 3 คือ สืบสาน หมายถึง การสืบสานให้กลุ่มเข้มแข็ง โดยเชื่อมโยงเครือข่าย 2 ระดับ คือ เชื่อมโยงภายในระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นชุมชนเข้มแข็ง และเชื่อมโยงกับชุมชนเข้มแข็ง และองค์กรภายนอกชุมชน เพื่อให้ชุมชนรักษาสภาพชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน สืบต่อไปได้

2. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทั่วไปจะมีความหมายกว้าง คือ การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ (Mean) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน

ปัจจุบันแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา (People Participation for Development) ได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนา กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่ม หรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้น อยู่ที่ประชาชนในชุมชนหรือท้องถิ่นต่างๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ เน้นการทำงานในรูปกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมาย (ปรีชาดิ วลัยเสถียร และคณะ, 2546, หน้า 195) ความหมายของการมีส่วนร่วม

Erwin (1976, p. 198) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ

แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

United Nation (1975, p. 4) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาว่า การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากร ให้บรรลุเป้าหมายและในการปฏิบัติตามแผนการ หรือโครงการต่างๆ โดยความสมัครใจ

Who/ UNICEF (1978, p. 11) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญของการเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเน้นการใช้อำนาจตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

ไพรัตน์ เคะชรินทร์ (2527, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนและชุมชน ทั้งในรูปของส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ศุกสวัสดิ์ ชีวาลย์ (2545, หน้า 41) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตและทางอารมณ์ของบุคคลหนึ่งๆ ในสถานการณ์ ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้กระทำการได้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกยอมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้ามามากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

จากความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมของบุคคล หรือกลุ่มในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Fagence (1977, pp. 4-5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนกว้างขวางมากขึ้นเท่าใดก็จะทำให้อิทธิพลของประชาชนต่อการกำหนดนโยบายและแผนมีมากขึ้นเพียงนั้น นอกจากนี้ยัง

ฐานการมีส่วนร่วมมากขึ้นเท่าใด ผู้วางแผนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะสามารถนำเสนอทางเลือกของสังคมมากขึ้นเท่านั้น และทางเลือกดังกล่าวสอดคล้องกับความปรารถนาของสังคมชุมชน และแผนดังกล่าวจะได้รับการสนับสนุนจากมหาชน

ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2543, หน้า 147-149) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและเป็นสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาจึงควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยเหตุผล 4 ประการ
 - 2.1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นพื้นฐาน ช่วยให้กลุ่มที่ถูกกีดกันทางเศรษฐกิจ สังคม ได้มีโอกาสเสนอสิ่งที่ตนต้องการต่อผู้จัดทำนโยบายการพัฒนา และมีโอกาสได้รับการพัฒนากระบวนขั้นให้สูงขึ้น หลุดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ
 - 2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้รัฐบาลสามารถระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เช่นความรู้ ทักษะ บุคคล และแม้แต่ที่ดิน และทุนที่ต้องใช้ในโครงการพัฒนา
 - 2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยปรับปรุงการกระจายสินค้าและบริการ ตลอดจนการกระจายรายได้ให้ดีขึ้น และการมีวิถีชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพที่ดี
 - 2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยสนองความต้องการทางจิตวิทยาของประชาชนจากการที่ได้มีอิทธิพลในการตัดสินใจต่อเนื้อเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิต และการทำงาน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างจริงจังทุกขั้นตอนจะช่วยให้ประชาชนมีพลังการต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ในสังคม
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา แสดงนัยถึงการช่วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการยอมรับ และการใช้ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ หรือนวัตกรรมบางอย่าง ซึ่งการยอมรับ และการใช้นวัตกรรมนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนา
6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาจะทำให้ประชาชนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ และช่วยให้ได้มาซึ่งหนทางแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรมที่เหมาะสมกับปัญหาของชุมชน ได้มากกว่าการให้บุคคลภายนอกมาช่วยแก้ปัญหา

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action) Parson (1951, p. 279)

ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action) ซึ่งอธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ (Action of Human) ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป (General Theory of Action) กล่าวคือ การกระทำใดๆ ของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ

1. บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Personality)
2. ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ (Social System)
3. วัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่และวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความเชื่อ (Idea of Believes) ความสนใจ (Primary of Interest) และระบบค่านิยมของบุคคล (System of Value Orientation)

ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Theory of Social Psychology)

Maslow (1954, p. 90) ได้ศึกษาทฤษฎีด้านจิตวิทยาในเรื่องแรงจูงใจของการกระทำของมนุษย์ (Motivation) และอธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจเหล่านั้นถูกจัดตามความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่ และเป็นแรงผลักดันให้บุคคล มีพฤติกรรมโน้มไปในทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นเสมอ

มาสโลว์ได้อธิบายว่าความต้องการพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่างๆ มีอยู่

5 ประการ และแยกออกเป็นระดับต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological) ถือเป็นความต้องการขั้นแรก
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Need)
3. ความต้องการความรัก (Love and Belongingness Need) และการยอมรับเข้าเป็น

สมัครพรรคพวก

4. ความต้องการการยกย่อง นับถือจากคนอื่น หรือมีเกียรติในสังคม (Esteem Need)

5. ความต้องการประสบความสำเร็จ (Self - Actualization Need) ต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์ต่อผู้อื่น

กระบวนการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (1980, pp. 213-218) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน
 - การริเริ่มตัดสินใจ (Initial Decision)

- ดำเนินการตัดสินใจ (Ongoing Decision)
 - ตัดสินใจปฏิบัติการ (Operational Decision)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย
 - สนับสนุนด้านทรัพยากร (Resource Contribution)
 - การบริหารและการประสานขอความร่วมมือ (Administration and Co-ordination)
 - การให้ความช่วยเหลือสนับสนุน (Enlistment)
 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย
 - ผลประโยชน์ในด้านวัตถุ (Material)
 - ผลประโยชน์ทางด้านสังคม (Social)
 - ผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

อกิน รพีพัฒน์ (2527, หน้า 320) แบ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไข ปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนา
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527, หน้า 6-7) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์นโยบายการพัฒนา 8 ประการ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นหาว่าปัญหาและสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. ร่วมคิดหา หรือสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไข และลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อจัด หรือแก้ไข และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากร ที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุน หรือปรับปรุงกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม และประเมินผล และร่วมบำรุงโครงการ และกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งโดยภาคเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

บัตเลอร์ อ่อนด้า (อ้างถึงใน ทศพล กฤตยพิสิฐ, 2537, หน้า 13) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอน 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการ ประเมินอาจปรากฏในชุดของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินความก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือ การกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

WHO / UNICEF (1978, pp. 41-49) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการสำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง
 2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน
 3. การใช้ประโยชน์โดยประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
 4. การได้รับประโยชน์โดยประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน
- เดวิท แมทิวส์ (2541, pp. 41-49) ได้หลักการเสริมสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนใน

กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประเด็นปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนขบคิดปัญหา ไม่เพียงแต่แง่มุมผลประโยชน์ของคนเท่านั้น แต่รวมถึงผลประโยชน์ของคนอื่นด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกในชะตากรรมร่วม และเป็นขั้นแรกของการกระตุ้นสำนึกประชาชน และร่วมแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับชุมชนของตน

2. การสร้างทางเลือกให้กับชุมชนโดยผ่านกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์เป็นกระบวนการตัดสินใจที่เชื่อมโยงใกล้ชิดกับการปฏิบัติ แม้การสนทนาจะไม่ตกลงเห็นพ้องต้องกัน แต่เป็นการสร้างแนวทางกว้างๆ และเผยให้เห็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสำนึกความเป็นไปได้ของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นตัวช่วยเสริมสร้างพลังรวมหมู่ในการดำเนินกิจกรรมตามที่ตัดสินใจ

3. การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ เป็นกิจกรรมระดมพลังรวมหมู่ของประชาชน มีความหลากหลาย และเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก เกิดจากกระบวนการสนทนา แบบพินิจพิเคราะห์ นำมาซึ่งการกำหนดแนวทางทั่วไปของการดำเนินกิจกรรม เผยให้เห็นผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันของผู้เข้าร่วม และเป้าหมายที่อาจร่วมกันได้ กิจกรรมสาธารณะเกิดจากเป้าหมายร่วมกันของผู้คน จึงก่อให้เกิดการรวมพลังเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กันและกัน

4. การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ คือการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชน โดยให้ชาวบ้านตัดสินใจว่าความพยายาม และกิจกรรมที่ดำเนินการใดมีประโยชน์ และมีคุณค่าอย่างแท้จริงต่อชุมชนพวกเขา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนประเมิน และปรับเปลี่ยนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546, หน้า 205) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมว่าควรมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวบรวมกลุ่มอภิปราย และแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จะต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือการเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้

เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคล และสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

กล่าวโดยสรุป กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งขั้นตอนเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า 186) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมอย่างน้อย

3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีเสรีภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participation)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participation)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willing to Participation)

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ยังขึ้นกับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ

3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่จะสัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วม

4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย

5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคมหากมีส่วนร่วม

การวัดระดับการมีส่วนร่วม

Kasperson and Breitbat (อ้างใน พิสันต์ ธาระสารสมบุรณ์, 2542, หน้า 54) ได้เสนอมาตรวัดระดับการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ คือ

1. การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่ม การแสดงออกของบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วม นั้น จะแสดงถึงค่านิยม หรือการรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือ กริยาที่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม คือ กริยาที่บุคคลแสดงต่อผลของการกระทำนั้น โดยตรง

2. ความถี่ของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง ระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนาน มีความผูกพันและแรงจูงใจในการกระทำ

3. คุณภาพของการมีส่วนร่วม พิจารณาจากผลและผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้น เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถ ยอมรับความคิดเห็น และมีการประเมินผล

นโยบายรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวดที่ 3 ส่วนที่ 12 ได้บัญญัติสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย เกี่ยวกับสิทธิชุมชน ไว้ดังนี้

มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีพอย่างปกติ และต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ห้แจ้งการอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวดที่ 5 ส่วนที่ 10 ได้บัญญัติแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

มาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ทุกระดับ ในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น

(4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้ง กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้ง สนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถ แสดงความคิดเห็น และเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

(5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง และการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้ สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริต และเที่ยงธรรม

ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของ หญิง และชายที่ใกล้เคียงกัน

กล่าวสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน

ความหมาย

ประเวศ วะสี (2551, หน้า 43) กล่าวถึงความหมายของแผนชุมชนว่า คือกระบวนการ วิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาว่าคืออะไรและจะทำอะไร เป็นการวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อนำไปสู่การ แก้ปัญหา การจัดทำแผนชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2550, หน้า 10) กล่าวถึงความหมายของแผน ชุมชนในเอกสารของกรมการพัฒนาชุมชนว่า แผนชุมชนหมายถึงแผนที่คนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนด เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนเพื่อทำให้อาชีพของคนในชุมชน เป็นไปตามที่คาดหวัง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2550, หน้า 10)

กรมการพัฒนาชุมชน (2550, หน้า 48) นิยามความหมายของแผนชุมชนว่าหมายถึง กิจกรรมการพัฒนาที่คนในชุมชนร่วมกันจัดทำแผนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือ

ท้องถิ่นของตนให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ได้โดยคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทาง กิจกรรมการพัฒนาโดยยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยศักยภาพทรัพยากร

ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก

กล่าวโดยสรุป แผนชุมชนหมายถึงแผนที่คนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชนบนพื้นฐานศักยภาพของชุมชน

การจัดทำแผนชุมชน

สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (2543) ระบุว่าการจัดทำแผนชุมชนหมายถึงการกำหนดอนาคตหรือความมุ่งหวังของชุมชนว่าอยากให้ชุมชนเป็นอย่างไร การพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาให้สมาชิกในชุมชนเป็นหลักในการกำหนด ส่วนหน่วยงานของรัฐ องค์กรหรือบุคคลอื่นๆ เป็นเพียงผู้สนับสนุนหรือพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาในส่วนที่ชุมชนไม่สามารถทำได้

เอนก นาคะบุตร (2545, หน้า 94-95) กล่าวถึงการทำแผนแม่บทชุมชนชุมชนว่าหมายถึงการเน้นให้ชุมชนนำข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลของปัญหาซึ่งส่วนใหญ่ได้จากหน่วยราชการจัดทำให้แก่ชุมชน ประเภทที่สองได้แก่ข้อมูลที่ได้จากการค้นหาทุนทางสังคมที่เป็นจุดความสำเร็จเป็นเรื่องของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคนดี ภูมิปัญญาสถานที่สำคัญ องค์กรที่เข้มแข็ง ทรัพยากร ธรรมชาติ ผลผลิตภัณฑ์ของชุมชน พิษพรรณ สิ่งมีชีวิตต่างๆซึ่งนับเป็นทุนทางสังคมทั้งสิ้น ข้อมูลประเภทที่สามได้แก่ข้อมูลที่ได้จากการค้นหาทางเลือกของระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดการเศรษฐกิจของท้องถิ่น นำข้อมูลเหล่านี้มาประชุมหรือและแปลงเป็นแผนชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547, หน้า 3) ระบุกระบวนการจัดทำแผนชุมชนว่าเป็นกระบวนการซึ่งเน้นการดำเนินงานของชุมชนอย่างต่อเนื่องด้วยการตัดสินใจที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อทำลายอุปสรรคที่กีดขวางการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สำคัญคือเป็นการทำงานของสมาชิกทุกคน

สรุปได้ว่า การจัดทำแผนชุมชนหมายถึงการกำหนดอนาคตของชุมชนว่าจะพัฒนาไปในทิศทางใด โดยอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชนพร้อมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชน

4. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research Concept: PAR)

ทิศทางการพัฒนาของประเทศปัจจุบันที่เน้น “ชุมชน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ทิศทางการพัฒนาเช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของชุมชนที่เพิ่มขึ้นในการมีส่วนร่วมคิดร่วมดำเนินการพัฒนาต่างๆ เพื่อความยั่งยืนของชุมชนตนเอง โดยนัยนี้งานวิจัยที่เข้าไปศึกษากระบวนการพัฒนาต่างๆ จึงมีแนวโน้มที่เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานบางด้านของชุมชนที่เป็นรูปธรรม และมีการขยายผลงานพัฒนาไปสู่ที่อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นงานวิจัยที่แพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากมิได้เน้นเพียงการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่นักวิจัยจากพื้นที่เข้าไปคิดและริเริ่มงานพัฒนาให้กับชุมชนเท่านั้น แต่เป็นการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัย และชาวบ้าน

ก่อนจะมาเป็น PAR

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ถือกำเนิดจากแนวคิดในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่างๆ จากเดิมที่มีลักษณะสั่งการจากเบื้องบน (Top – down approach) จากหน่วยงานของรัฐ มาเป็นแบบที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา หรือในลักษณะการเริ่มจากล่างขึ้นบน (Bottom-up approach) ชุมชนกลายเป็นผู้มีบทบาทหลักในการทำความเข้าใจกับปัญหาของตนเองและมีส่วนร่วมกับการแก้ปัญหานั้นอย่างจริงจัง เป็นการแก้ปัญหาที่ตรงกับความ เป็นจริงในชุมชน

แนวคิด PAR

PAR เป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยรวมจุดเด่นของการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการเข้าด้วยกัน จึงเป็นการวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชนโดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหา วางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผล ทั้งนี้ สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วม

ในการวิจัยทุกขั้นตอน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาทางออกให้สังคม ชุมชนสามารถทำการวิจัยเพื่อหาทางออกให้แก่ตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพิงความรู้จากนักวิชาการเพียงอย่างเดียว เพื่อความเข้าใจการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยิ่งขึ้น สามารถแยกองค์ประกอบของคำที่เกี่ยวข้องได้ 3 คำ คือ “การวิจัย” “การปฏิบัติการ” “การมีส่วนร่วม”

การวิจัย หมายถึง กระบวนการในการแสวงหาความรู้ใหม่ หรือกระบวนการทำความเข้าใจปรากฏการณ์

การปฏิบัติการ หมายถึง การลงมือดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลตามความต้องการ

การมีส่วนร่วม หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีส่วนร่วมตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการ รับผลประโยชน์ และประเมินผล ผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ชุมชน นักพัฒนา นักวิชาการ ข้าราชการ

การพัฒนาโจทย์วิจัยจากสภาพการณ์และปัญหาของชุมชน

จากสภาพการณ์ปัญหาทั่วไปของชุมชน ไปสู่ประเด็นการวิจัยนั้นมีวิธีการพัฒนาที่สำคัญ คือ จัดเวทีเสวนากับคนในชุมชน โดยเสวนากันในประเด็นต่อไปนี้

- ชุมชนมีความเป็นมาอย่างไร
- ชุมชนกำลังเผชิญปัญหาเรื่องใด
- ปัญหานั้นมีความกว้างขวางครอบคลุมคนในชุมชนมาก/ น้อยเพียงใด
- ปัญหานั้นมีผลกระทบรุนแรงเพียงใด ถ้าไม่มีการแก้ไขจะก่อให้เกิดปัญหาใดตามมาปัญหา

ดังกล่าว เคยได้มีการแก้ไขบ้างหรือไม่ ทำอย่างไร ผลเป็นอย่างไร

- เคยมีผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาแบบนี้ในพื้นที่อื่นๆ หรือไม่ ผลเป็นอย่างไร
- ประเด็นความสงสัยที่ยังต้องการค้นหาคำตอบคืออะไร
- ประเด็นเฉพาะที่ต้องการหาคำตอบนั้นคืออะไร
- หัวข้อวิจัยควรเป็นอย่างไร

การสร้างทีมวิจัย

การสร้างทีมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้นสามารถพัฒนา จาก 4 คำถาม ดังนี้

- ใครเผชิญปัญหา และใครต้องปฏิบัติการแก้ปัญหา คำตอบสำหรับการวิจัยคงเป็นชาวบ้านหรืออาจมุ่งไปที่ผู้นำชาวบ้าน ซึ่งอาจเป็นผู้นำที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

- ใครที่จะเป็นเพื่อนคอยหนุนเสริมกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ คำตอบน่าจะเป็น นักพัฒนา ซึ่งอาจเป็นนักพัฒนาของรัฐหรือองค์กรเอกชนแล้วแต่กรณี

- ใครที่จะเป็นเพื่อนคอยหนุนเสริมกระบวนการแสวงหาความรู้ ทั้งการวิเคราะห์และการจัดทำรายงาน คำตอบอาจจะเป็นนักวิชาการ เช่นนักวิชาการท้องถิ่นหรือนักวิชาการสถาบันของรัฐ

คนใน 3 กลุ่มข้างต้นมีใครบ้างที่เต็มใจร่วมเรียนรู้และมีเวลาเพียงพอร่วมศึกษาเรียนรู้ ดังนั้น องค์ประกอบของทีมวิจัย น่าจะประกอบด้วย ผู้นำชุมชน นักพัฒนา และนักวิชาการ ซึ่งบุคคล

ที่กล่าวถึง ควรดำเนินการร่วมกันอย่างสมัครใจ มีเวลาประชุมเสวนาร่วมกันเป็นระยะ ส่วนจำนวนคนขึ้นอยู่กับสถานการณ์

ผลต้องการที่แท้จริงของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแก้ปัญหาของชุมชน อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญกว่าก็คือ ในกระบวนการแก้ปัญหาที่ผ่านมา ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญอะไรบ้าง ที่เป็นบทเรียนของชุมชนในการแสวงหาหนทางแก้ปัญหาอื่นที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นผลการวิจัยที่ดำเนินการได้สำเร็จ จึงไม่ใช่คำตอบเดียวที่ต้องการทราบ แต่ต้องการทราบว่าชุมชนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองขึ้นบ้าง เพื่อการดำเนินวิถีชีวิต

ในอนาคตต่อไป

กระบวนการมีส่วนร่วมของ เดวิท แมทิวส์

จากหลักการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ประการของ เดวิท แมทิวส์ (2541, หน้า 15-18) ได้แก่

1. การกำหนดประเด็นปัญหาโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสืบค้นหาปัญหาของชุมชนด้วยตนเองจากการศึกษาข้อมูลชุมชน และปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. การสร้างทางเลือกให้กับชุมชน โดยผ่านกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์ในการ ศึกษาชุมชนต้นแบบเพื่อนำโครงการและกิจกรรมของชุมชนต้นแบบมาประยุกต์เป็นทางเลือกของชุมชน
3. การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ
4. การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ

เทคนิคการระดมความคิดในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม A-I-C (Appreciation Influence Control)

AIC เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากแนวคิดของสถาบันเอกชนชื่อ Organization for Development: An International Institute (ODII) ตั้งขึ้นโดย ทูริด ซาโต้ และวิลเลียม อี สมิธ (Ms. Turid Sato and Dr. William E. Smith) กระบวนการนี้ได้นำมาทดลองและเผยแพร่ในประเทศไทยโดยสถาบัน (ODDI) ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA)

จากการศึกษาได้พบว่า กระบวนการเทคนิค AIC เป็นกระบวนการที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้ร่วมพัฒนาชุมชนและยังมีศักยภาพที่จะขยายผลได้

เทคนิค AIC ที่นำมาประยุกต์สำหรับการประชุมระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน คือ เทคนิคการระดมความคิดที่ให้ความสำคัญต่อความคิดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคเป็นกระบวนการที่นำเอาคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2537, หน้า 13)

กระบวนการเทคนิค AIC เป็นเทคนิคที่ง่าย และสามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสำหรับการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านและการกำหนดแผนปฏิบัติ และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการระดมความคิดเห็นและขั้นตอนที่จะรวมความคิดและความต้องการไว้ในแผนได้ เพราะในส่วนของรายละเอียดของเทคนิค AIC มีเทคนิควิธีการประชุมระดมความคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมระดมความคิดได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งทำให้เข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องและศักยภาพของผู้ที่ระดมความคิดทุกคน (ชนพรธ ธานี, 2540, หน้า 91)

เทคนิค AIC เป็นวิธีการที่รวมพลังปัญญา และพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังในการพัฒนา ซึ่งมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2537, หน้า 13)

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A)

เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงข้อคิดเห็นรับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงข้อคิดเห็นแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ

- 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านในปัจจุบัน (A)
- 2) การกำหนดอนาคตของหมู่บ้านว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด (A2)

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I)

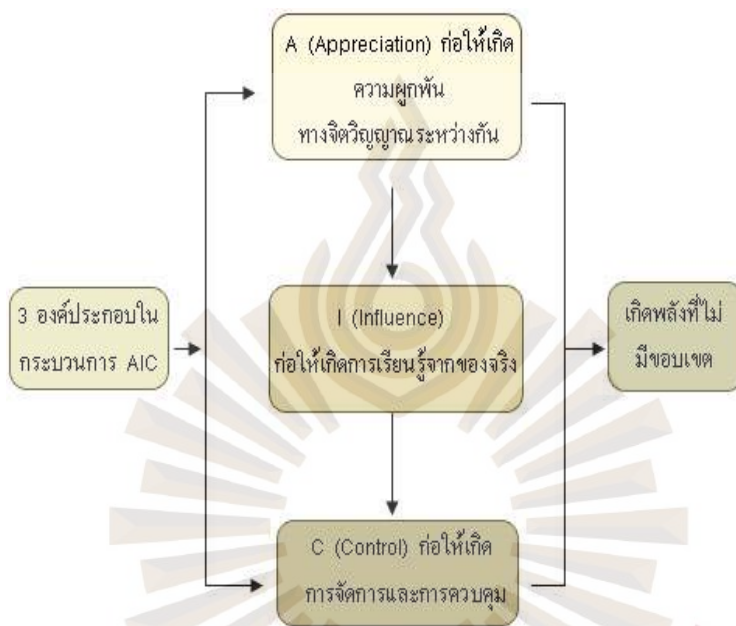
คือ ขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วง (A2) และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการพัฒนาและการค้นหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

- 1) การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์
- 2) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยแยกออกเป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเอง กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก และกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอทุนอุดหนุนจากภาครัฐโดยผ่านตำบล

3. ขั้นตอนการสร้างแนวปฏิบัติ (Control หรือ C)

คือ การนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่ม ผู้ดำเนินงานซึ่งจะรับผิดชอบต่อ โครงการหรือกิจกรรมขั้นตอนนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงได้แก่

- 1) การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ
- 2) การตกลงในรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังภาพประกอบ

รูปที่ 2.1 โครงสร้างเทคนิคการระดมพลังสมองเชิงสร้างสรรค์ AIC

สรุปเทคนิค AIC เป็นเทคนิคที่ระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยกันวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชน เป็นเทคนิคที่มีศักยภาพในการสร้างพลัง และกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉิชา มณทิรรัตน์ (2554) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในกระบวนการแผนชุมชนตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนชุมชนในขั้นดำเนินการจัดทำแผน ขั้นเตรียมการ ขั้นติดตามประเมินผล และขั้นดำเนินการพัฒนาชุมชนด้วยแผนชุมชนอยู่ในระดับปานกลางทุกขั้น และมีข้อเสนอแนะให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการวางแผนและ

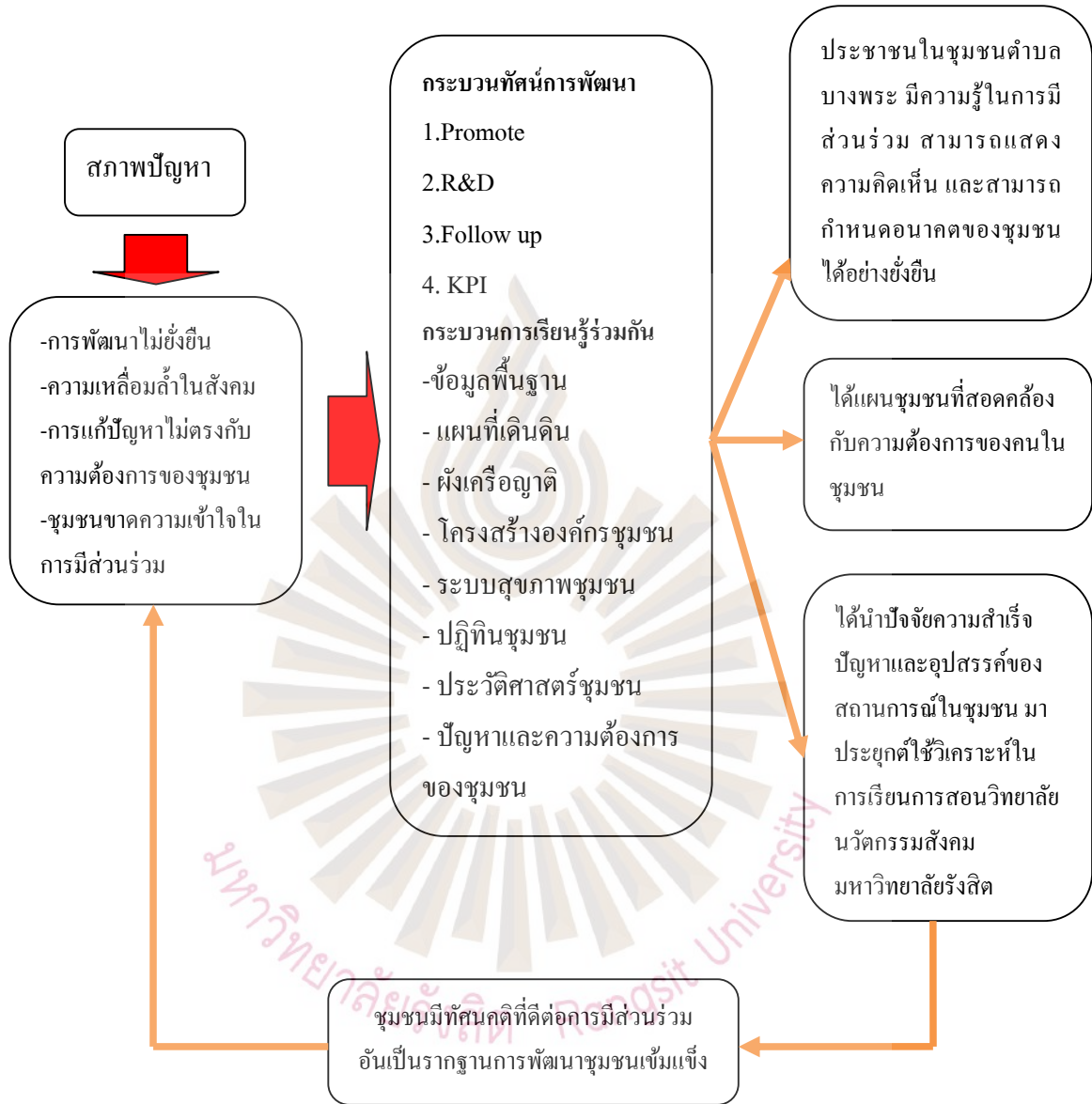
รณรงค์ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการร่วมประชาคมเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแผนพัฒนาและรวมกลุ่มกันจัดทำแผน

เพ็ญศรี ภิญญยุทธมน โนนัย (2550) ศึกษาเรื่องการทำประชาพิชัยเพื่อจัดแผนแม่บทชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่าด้านความเข้าใจต่อการทำประชาพิชัยเพื่อจัดแผนแม่บทชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจถูกต้อง ความคิดเห็นต่อการทำประชาพิชัยเพื่อจัดทำแผนชุมชนด้านความเพียงพอของบุคลากร ความต่อเนื่องในการจัด การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และความสามารถในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสำเร็จของการจัดทำแผนแม่บทชุมชนพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามกิจกรรมตามตัวชี้วัด และพบว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการไม่ให้ความสำคัญกับการทำแผนแม่บทชุมชน

ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 11 (2551) จัดการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการบูรณาการแผนชุมชนระดับตำบลที่มีคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการจัดทำแผนชุมชนของจังหวัดในเขตที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 11 รับผิดชอบมีประเด็นสำคัญ 5 ประการได้แก่ แผนชุมชนเป็นการสะท้อนปัญหาความคิดของผู้อื่นจากล่างสู่บน แผนชุมชนเป็นเครื่องวัดความเข้มแข็งของชุมชน แผนชุมชนเป็นรากแก้วของการแก้ไขปัญหาชุมชน แผนชุมชนเป็นโอกาสในการแสดงศักยภาพโดยหลักวิธีการพัฒนาชุมชน แล แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน กิจกรรมในการจัดทำแผนชุมชนประกอบด้วยการจัดทำประชาคม 4 กิจกรรมได้แก่ เวทีการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจ เวทีประชาคมบูรณาการแผนชุมชนระหว่างตำบล เวทีประชาพิจารณ์แผนชุมชนระดับตำบล และเวทีประสานและติดตามการใช้ประโยชน์จากแผนชุมชนระดับตำบล ในด้านปัญหาอุปสรรคพบว่าบางชุมชนยังขาดความรู้ในการบูรณาการแผนไม่สามารถมองเห็นปัญหาของชุมชน และบางชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนชุมชน

ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 12 (2551) ศึกษากระบวนการบริหารการจัดทำแผนชุมชนที่มีคุณภาพของจังหวัดในเขตรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 12 ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาเอกสารกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดทำแผนเป็นอย่างมาก บทบาทคณะทำงานทุกระดับมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ประชาชนในชุมชนต้องมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

6.กรอบแนวคิดวิจัย

สภาพปัญหา

- การพัฒนาไม่ยั่งยืน
- ความเหลื่อมล้ำในสังคม
- การแก้ปัญหาไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน
- ชุมชนขาดความเข้าใจในการมีส่วนร่วม

- กระบวนการพัฒนา
- 1.Promote
 - 2.R&D
 - 3.Follow up
 4. KPI
- กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
- ข้อมูลพื้นฐาน
 - แผนที่เดินดิน
 - ฟังเครือข่าย
 - โครงสร้างองค์กรชุมชน
 - ระบบสุขภาพชุมชน
 - ปฏิทินชุมชน
 - ประวัติศาสตร์ชุมชน
 - ปัญหาและความต้องการของชุมชน

ประชาชนในชุมชนตำบลบางพระ มีความรู้ในการมีส่วนร่วม สามารถแสดงความคิดเห็น และสามารถกำหนดอนาคตของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ได้แผนชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

ได้นำปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคของสถานการณ์ในชุมชน มาประยุกต์ใช้วิเคราะห์ในการเรียนการสอนวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วม อันเป็นรากฐานการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การกระบวนการทัศน์พัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีการดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา
2. ผู้ให้ข้อมูล
3. วิธีการที่ศึกษาวิจัย
4. เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิธีการรวบรวมข้อมูล
6. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การตรวจสอบข้อมูล
8. การวิเคราะห์ข้อมูล
9. การรายงานผลศึกษาวิจัย

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา

ในเทศบาลตำบลบางพระ ประกอบด้วยชุมชนที่มีบริบทแตกต่างกัน ประกอบด้วย ชุมชนที่มีลักษณะเป็น กิ่งชุมชนเมือง ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรม มีลักษณะพิเศษของแต่ละชุมชนที่ไม่เหมือนกัน เช่น เป็นชุมชนเก่าแก่ในตลาด ชุมชนริมทะเลมีอาชีพทางการประมงเป็นหลัก ชุมชนที่เป็นข้าราชการส่วนใหญ่ มีสวัสดิการจากรัฐอย่างพอเพียง เป็นต้น ชุมชนดังกล่าว มีจำนวน 10 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนท้ายบ้าน ชุมชนพร้อมใจ ชุมชนวัดหลวงบางพระ ชุมชน ท่าตาลักษ์ ชุมชนคอเขาพัฒนา ชุมชนบ้านนาพุ ชุมชนตลาดบน ชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา ชุมชนทิวสนพัฒนา และชุมชนบางพระนำอยู่

2. ผู้ให้ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัย เป็นประชากรที่ให้ข้อมูล และผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา

ชุมชนของตนเองและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายในแต่ละชุมชนรวมถึงบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาชุมชนทั้ง 10 ชุมชน

3. วิธีการที่ศึกษาวิจัย

เป็นวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยเป็นกรณีศึกษาการจัดทำแผนชุมชน ของชุมชนในเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี รวม 10 ชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการศึกษาในรูปแบบต่อไปนี้

1. ข้อมูลบริบทชุมชน นักวิจัยชุมชนทั้ง 10 ชุมชน ชุมชนละ 2 คน ประกอบด้วย นักวิจัยชุมชน 1 คน ผู้ช่วยนักวิจัยชุมชน (เยาวชน) 1 คน และบุคลากรเทศบาล 1 คน ประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

1.1 จัดกิจกรรมฝึกอบรมสร้างนักวิจัยชุมชนและเวทีการสร้างความเข้าใจในโครงการวิจัย โดยคณะนักวิจัย นักวิจัยชุมชน คณะเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางพระ และตัวแทนชุมชนทำความเข้าใจจกคุ้นเคยกันทำความเข้าใจ ในโครงการวิจัย วัตถุประสงค์ และร่วมกันวางแผนการจัดเก็บข้อมูลชุมชน (ประเด็นและวิธีการเก็บข้อมูล)

1.2 ศึกษาบริบทของชุมชนทั้ง 10 ชุมชน ของเทศบาลตำบลบางพระ ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยครอบคลุม ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีความเป็นอยู่ของประชาชน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมืองการบริหาร รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและความสัมพันธ์ขององค์กรในชุมชน จุดอ่อน จุดแข็ง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1.3 จัดทำแผนแม่บทชุมชน ประกอบด้วย

- ข้อมูลพื้นฐาน
- แผนที่เดินดิน
- ผังเครือญาติ
- โครงสร้างองค์กรชุมชน
- ระบบสุขภาพชุมชน
- ปฏิทินชุมชน
- ประวัติศาสตร์ชุมชน

- ประวัติชีวิตบุคคลที่น่าสนใจ
- ปัญหาและความต้องการของชุมชน

4. เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง อย่างไม่ใกล้ชิด ในกิจกรรมและเรื่องราวต่างๆ จนกระทั่งเข้าใจและสามารถอธิบายสรุปได้
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบด้วยการซักถาม พูดคุยถึง เรื่องราวต่างๆ ทั้งด้านบริบทชุมชน และเรื่องราวต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็น ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวัง และเป็นกันเอง
3. การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) คณะผู้วิจัย จดรวบรวมข้อมูล และบันทึกเทป ถอดเทป จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ลืมข้อมูล และทำการสรุปข้อมูลที่ได้ทุกวันที่ได้ สังเกตและสัมภาษณ์ภาคสนาม และเพื่อได้ทบทวนให้ทราบได้ว่าได้ข้อมูลเพียงพอหรือไม่
4. การค้นหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจาก ระบบสารสนเทศ (IT) เช่น ข้อมูลด้านบริบทของชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ภูมิ ปัญญาและการสืบทอด เป็นต้น

5. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ได้จากการศึกษาทางเอกสารต่างๆ ที่ประกอบด้วยเอกสาร ทางราชการ ตำรา บทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่มีทั้งข้อมูลที่ใช้ในการรวบรวมบริบท ชุมชนและเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนของประชาชนในชุมชน จึงรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. คณะผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่ ทั้ง 10 หมู่บ้าน เพื่อทำความรู้จักกับผู้นำและสมาชิกใน หมู่บ้าน ผู้สูงอายุ ผู้รู้ในหมู่บ้าน สร้างมิตรภาพและสัมพันธ์กันอย่างเป็นกันเอง จนเป็นที่รู้จักมักคุ้น และคณะผู้วิจัยได้แจ้งความประสงค์ในการเข้าพื้นที่ ในกรณีนี้ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี และ พร้อมที่จะให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

2. คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเป็นระยะ และร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยที่สมาชิกชุมชน และผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนได้เชิญชวนอย่างมีมิตรภาพที่สนิทสนมกันและคณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมสังเกตการณ์ และสัมภาษณ์ตามที่ต้องการ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยและสมาชิกชุมชนร่วมกิจกรรมกันอย่างกลมกลืน

3. คณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ชุมชน โดยการส่งเสริมให้ทำกิจกรรม ด้านการจัดทำแผนชุมชน โดยให้คำปรึกษา และช่วยเหลือให้ชุมชนกระทำได้ เช่น การช่วยพิมพ์เอกสาร การเป็นที่เลี้ยงในกระบวนการจัดทำแผน การประสานงานศึกษาดูงาน ที่ชุมชนอื่นๆ ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และเกิดความคิดสร้างสรรค์ทางการพัฒนาชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ คณะผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลได้อย่างชัดเจนตลอดเวลา

6. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมใช้สมุดจดบันทึก เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ กล้องวิดีโอ และอุปกรณ์สำนักงานจำเป็นต่างๆ

7. การตรวจสอบข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้มีความแม่นยำและเชื่อถือได้ ด้วยวิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ตรวจสอบข้อมูลบริบทชุมชน จากการตรวจเช็คเอกสารหลายแหล่ง จากผู้นำชุมชนทุกชุมชนรวมถึงบุคลากรของเทศบาลตำบลบางพระ และจากการประชุมคณะกรรมการชุมชน และเปิดเวทีชาวบ้านทุกชุมชนเพื่อยืนยันข้อมูลต่างๆ

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาความและอาศัยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันกับการเก็บข้อมูลเพื่อทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมกับการปรับแนวคิด เพื่อความเหมาะสมในการศึกษาวิจัย

2. ทำการแยกแยะข้อมูล จัดลำดับความสำคัญ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆ โดยจัดข้อมูลเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

2.1 ข้อมูลบริบทชุมชนและประวัติความเป็นมาของชุมชน

2.2 ข้อมูลความรู้ ความต้องการ และการวางแผนของแต่ละชุมชน

3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ และทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หลักการเรียนรู้ของชุมชน เป็นหลักในการวิเคราะห์ชุมชน

4. นำผลการวิเคราะห์ชุมชนมาเชื่อมโยงกับ องค์ประกอบต่างๆ ของชุมชน ที่ทำให้เกิดการจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง แล้วนำข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์ สังเคราะห์อีกครั้ง เพื่อปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

9. การรายงานผลศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีเสนออธิบายผลการศึกษา แบบพรรณนาความ (Descriptive Analysis) เป็นการอธิบายพรรณนาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นของกาลเวลา และสรุปผลจากข้อมูล หรือตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ศึกษา บนฐานของการใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาประกอบการวิเคราะห์ และนำผลการศึกษามาอธิบายให้เห็นถึงการกระบวนการค้นพบพัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน อันนำไปสู่การจัดการตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ นำเสนอเพื่อประยุกต์ใช้ในพื้นที่ศึกษา และชุมชนอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยกระบวนการพัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีผลการศึกษา ดังนี้

การเก็บข้อมูลทั่วไปของชุมชน

การศึกษาข้อมูลชุมชนได้แก่การศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชนเพื่อให้นักวิจัยทำความเข้าใจชุมชนจากข้อมูลทั่วไปโดยเฉพาะข้อมูลที่จับต้องได้ ในขั้นนี้ประกอบด้วยกระบวนการงานย่อย 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. จัดเวทีสร้างความเข้าใจ
2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

1. จัดเวทีสร้างความเข้าใจ

การสร้างความรู้ความเข้าใจในโครงการวิจัยและร่วมกันวางแผนจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้น มีเนื้อหาประกอบด้วย การชี้แจงวัตถุประสงค์การทำงานวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย แนวทางการเก็บข้อมูลชุมชน บทบาทหน้าที่ของนักวิจัยชุมชน มีเป้าหมายหลักให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้กลไกนักวิจัยไตรภาคี ได้แก่ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และนักวิชาการ เป็นผู้ดำเนินงานวิจัยโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางในการค้นหาปัญหาความต้องการ และค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง และมีคำตอบอยู่ในชุมชน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 สร้างความเข้าใจในโครงการ
- 1.2 สร้างกระบวนการส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวางแผนจัดเก็บข้อมูลร่วมกัน
- 1.3 ส่งเสริมเรียนรู้การศึกษาชุมชน

1.1 การจัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการวิจัย พบว่า ท้องถิ่นและชุมชนมีความเข้าใจ และมีตัวแทนชุมชนเข้าร่วมเวที

1.2 กระบวนการส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเข้าใจบริบทของชุมชนเทศบาลบางพระ อย่างลุ่มลึกโดยใช้เทคนิคสนทนากลุ่ม Focus Group พบว่ามีการสนทนาให้เกิดพลังเชิงบวก ดังนี้

1.2.1 ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ ต่อแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) พบว่า นักวิจัยชุมชนยังมี

ทัศนคติในการแก้ไขปัญหาของชุมชนว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาล ซึ่งหลังจากผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้ว มีการปรับทัศนคติเชิงบวกในการทำงานร่วมกัน และได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติในการแก้ปัญหาวาดึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของคนในชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย

1.2.2 ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยชุมชน พบว่า จากที่นักวิจัยชุมชนมองเห็นปัญหาเพียงระดับเดียวคือระดับที่เป็นเหตุการณ์ ขาดการคิดเชิงระบบที่มีองค์ประกอบอื่นที่มีความสัมพันธ์กันเมื่อผ่านกระบวนการส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความเข้าใจบริบทอย่างลุ่มลึกขึ้นไปถึงระบบ และ โครงสร้าง ทำให้นักวิจัยเกิดกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา ทดสอบข้อเท็จจริงสามารถวิเคราะห์เหตุปัจจัยของปัญหาได้อย่างแท้จริง

1.2.3 ความเข้าใจในการศึกษาชุมชน ที่นักวิจัยชุมชนจำเป็นต้องมีทักษะในการตั้งข้อสังเกต ตั้งสมมุติฐาน และตั้งคำถาม ได้แก่ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม เพื่อใคร ทำอย่างไร และใช้งบเท่าไร ซึ่งขณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยบูรพาให้เทคนิคการตั้งคำถามในชุมชนรูปแบบ 5W2H ได้แก่ W1 Who ใคร? , W2What ทำอะไร? , W3 Where ที่ไหน? , W4 When เมื่อไร? , W5 Why เพื่ออะไร? , H1 How to... ทำอย่างไร? , H2 How much เท่าไร? เป็นต้น ทำให้นักวิจัยชุมชนมีความเข้าใจและง่ายต่อการจดจำมากขึ้น

รูปที่ 4.1 ภาพแสดงเวทีสนทนาให้เกิดพลัง

1.3 ส่งเสริมเรียนรู้การศึกษาชุมชน ผ่านเทคนิคการเขียนแผนที่เดินดินโดยวิทยากรกระบวนการให้นักวิจัยชุมชนได้แบ่งกลุ่มแต่ละชุมชน วาดแผนที่ของชุมชนเท่าที่ตนเข้าใจ และ

วิทยาการค่อยๆ เสริมความเข้าใจเหตุผลและความจำเป็นต้องเข้าใจตนเองและชุมชนก่อนวางแผนพัฒนา โดยให้เริ่มค้นหาตำแหน่งของศักยภาพชุมชน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนภูมิปัญญา ทุนทรัพยากร ทุนธรรมชาติ ทุนเศรษฐกิจ

รูปที่ 4.2 ภาพแสดงตัวอย่างการเขียนแผนที่เดินดินเพื่อสำรวจศักยภาพของชุมชน

ผลจากการดำเนินกิจกรรม พบว่า นักวิจัยชุมชนสามารถเขียนแผนที่ชุมชนได้ในเวลาที่กำหนด แล้วนำเสนอในเวที ค้นพบศักยภาพชุมชน ได้ดังนี้

ทุนมนุษย์ ด้านผู้นำ มีผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ มีจิตสาธารณะทุ่มเทแรงงานแรงใจเพื่อส่วนร่วม โดยเฉพาะผลงานเชิงประจักษ์ที่ได้รับรางวัลหลายรายการ เป็นตามชีวิตคุณภาพการทำงานด้านผู้รู้ด้านน้ำหมักชีวภาพ สมุนไพร ด้านผู้มีจิตอาสาดูแลศาลเจ้า

ทุนชุมชน ด้านทุนที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ คลองสุครีพ ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งพักผ่อนของคนในชุมชน อีกทั้งยังต่อยอดใช้เป็นที่จัดประเพณีของชุมชนด้านทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ศูนย์กีฬาประจำตำบล ศาลเจ้า และสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ ตลอดจนอาคารร้านค้าสาธารณะและของเอกชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบและปัจจัยในการพัฒนาชุมชน

ทุนทางสังคม วัฒนธรรมความเชื่อ หรือแหล่งศูนย์รวมจิตใจ ได้แก่ วัด ศาลเจ้าเป็นเวทีเรียนรู้เพื่อให้ นักวิจัยชุมชนมีความเข้าใจ โครงการและร่วมกันวางแผนจัดเก็บข้อมูลชุมชนในภาคสนาม โดยใช้แผนที่เดินดินเป็นเครื่องมือหลัก

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อปรับปรุงแผนที่เดินให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการทำความรู้จักชุมชนเพิ่มขึ้น พร้อมการสำรวจปัญหาชุมชนและความต้องการพัฒนาชุมชน เพื่อนำแผนที่เดินดินฉบับปรับปรุง ข้อมูลชุมชน และปัญหาและความต้องการ ไปเสนอเวทีวิเคราะห์ข้อมูล

ในช่วงนี้นักวิจัยชุมชนมีการกิจและกิจกรรมสาธารณะมากจึงมีเวลาจัดเก็บข้อมูลน้อย คณะนักวิจัยหลักจึงต้องลงหนุนเสริมการปรับปรุงแผนที่และการเก็บข้อมูลชุมชน

ภาพที่ 4.3 และ 4.4 นักวิจัยร่วม Focus Group ในชุมชน

ประวัติชุมชน

ตำบลบางพระในอดีต มีชื่อปรากฏในแผนที่ไตรภูมิโบราณว่า “บางพระเรือ” เป็นที่ตั้งชุมชนริมทะเลฝั่งตะวันออก ร่วมกับชุมชน บางทราย บางปลาสร้อย และบางละมุง ต่อมารวมเรียกว่า เมืองชลบุรี ปรากฏในบันทึกการเก็บส่วยอากรฝั่งทะเลตะวันออก ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ประมาณรัชสมัยขุนหลวงพระจั่ว หรือพระรามศวร ยังทราบไม่แน่ชัด (พีระพงษ์ สุดประเสริฐและคณะ, บางพระของเรา, น.11-12, 2553)

ใน พ.ศ. 2441 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้ตราข้อบังคับลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ. 117 ได้แยกเมืองบางละมุงเป็น 2 อำเภอ คือ อำเภอเมืองบางละมุงกับอำเภอนาเกลือขึ้นอยู่กับจังหวัดชลบุรีอำเภอเมืองบางละมุงตั้งอยู่ที่ตำบลบางพระมีพระเทพบุรี (ช่วง) เป็นนายอำเภอ ส่วนอำเภอนาเกลือ ตั้งอยู่ที่ตำบลนาเกลือ ต่อมาอำเภอเมืองบางละมุงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบางพระตามที่ตั้ง ใน พ.ศ. 2446 ได้ย้ายที่ตั้งอำเภอบางพระไปอยู่ที่ตำบลศรีราชา เนื่องจากมีการพัฒนาป่าไม้และอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ทำให้ชุมชนได้ขยายตัวอย่าง

รวดเร็ว ได้มีการเปลี่ยนชื่อจากอำเภอบางพระมาเป็นอำเภอสรีราชา เมื่อ พ.ศ. 2449 ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า

ประวัติศาสตร์ที่น่าภาคภูมิใจของชุมชนบางพระ ด้านความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ

ใน พ.ศ. 2427 มีโจรสลัดจำนวนมากในแถบชายฝั่งตะวันออก พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าให้พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ จัดตั้งกองทัพเรือตามชายฝั่งเพื่อปราบปรามโจรสลัด

ต่อมาใน พ.ศ. 2445 พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอาภากรณ์เกียรติวงศ์ (กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์) ทรงรับราชการให้รวบรวมทหารเรือตั้งขึ้นเป็นกองฝึกกระบวนการสู้รบ พระองค์ ทรงออกสำรวจน่านน้ำตะวันออก ทรงพิจารณาเห็นว่าบางพระมีทำเลดี สาธารณูปโภคครบครัน ทั้งอาหาร และ น้ำ อีกทั้งยังอยู่ไม่ไกลกรุงเทพฯมากนัก จึงเลือกพื้นที่ฝั่งทะเลบางพระเป็นสถานี ทหารเรือ และตั้งโรงเรียนจำเรือบางพระ ปัจจุบันเป็น กองพันต่อสู้อากาศยาน ตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อระลึกพระมหากรุณาธิคุณในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทหารเรือและประชาชนผู้ศรัทธา ถือเอาวันที่ 19 พฤษภาคม ของทุกปี เป็นวันอาภรณ์ เพื่อสำนึกในพระกรุณาธิคุณ (พระพงษ์ สุดประเสริฐและคณะ, บางพระของเรา, 2553)

จุดเปลี่ยนด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ชุมชนบางพระขยายตัว

ประมาณ พ.ศ. 2441 มีการขอสัมปทานทำป่าไม้กระยาเลย (คือไม้ทุกชนิด ยกเว้นไม้สัก) จัดตั้งโรงเลื่อยไม้ในตำบลบางพระ 2 โรง โดยพ่อค้าคนจีน ได้แก่ โรงเลื่อยต้นเซ่งเฮ้ง ตั้งอยู่บริเวณบ่อน้ำทำบุญในปัจจุบัน ประกอบกับ เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี ได้ทำสัมปทานโรงเลื่อยไม้ที่ศรีราชา มีพื้นที่ 55,000 ไร่ เกิดการจับจองพื้นที่หลังจากที่โค่นไม้แล้ววางป่าแล้ว ยุคนี้เป็นยุคที่ตลาดทำน้ำคึกคักจากกรรมพ่อค้าชาวจีนที่หลังไหลกันเข้ามาทำมาหากินในบางพระ ดังจะเห็นหลักฐานวัฒนธรรมชาวจีน เป็นศาลเจ้าน้อยใหญ่อยู่ทั่วพื้นที่ตำบลบางพระ จนได้สมญานามว่า “บ้านเจ๊ก” คือ บริเวณชุมชนท้ายบ้านในปัจจุบัน

จุดเปลี่ยนด้านสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวของคนบางพระ

ประมาณ พ.ศ. 2527 เป็นยุคที่คนไทยมีวิถีที่โด่งดัง คือ “โชติช่วงชัชวาล” เนื่องจากประเทศไทยค้นพบบ่อก๊าซธรรมชาติกลางอ่าวไทย เกิดการเป็นเปลี่ยนโครงสร้างสาธารณูปโภคครั้งใหญ่ เพื่อหนุนเสริมโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จนผู้นำประเทศในยุคนั้นเรียกโครงการนี้ว่า อีสเทินชีบอร์ค หรือนักการเมืองเรียกว่า ยุค “นิคส์” มีแผนพัฒนาให้ภาคตะวันออกเป็นเมืองอุตสาหกรรม เป็นยุคเปลี่ยนผ่านจากเกษตรกรรม เป็นอุตสาหกรรม ในระบบสังคมมนุษย์เปลี่ยนผ่านจากเกษตรกร เป็นกรรมกร เป็นยุคที่คนหนุ่มสาวในบางพระ เริ่มออกไปทำงานในโรงงาน โดยเฉพาะสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ ต่อมาเป็นนิคมฯแหลมฉบัง วิถีชีวิตแรงงานโรงงาน

ต้องทำงานแข่งกับเวลา ออกจากบ้านเช้าตรู่ กลับบ้านมืดค่ำ มีเวลาอยู่กับบุตรหลาน พ่อแม่ ไม่กี่ ชั่วโมง ส่งผลให้บุตรหลานติดเกมส์ ดิเคยา เป็นปัญหาทางสังคม ผู้คนเริ่มต่างคนต่างอยู่ ขาดปฏิสัมพันธ์ ขาดการมีส่วนร่วม ทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของชุมชนบางพระเริ่มเสื่อมถอย จนผู้นำชุมชนต้องนำปัญหาดังกล่าวมาทบทวนหาทางออก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จุดเด่นด้านวัฒนธรรม สถาบันศาสนา ประเพณี และความเชื่อ

ประวัติการทำพญายม

การจัดทำองค์พญายมและการแห่พญายมนั้น ทำกันมานานแล้ว โดยทำร่วมกับ ประเพณี กองข้าวของชาวบางพระ จากคำบอกเล่าของผู้สูงวัยเก่าแก่ของบางพระ นายเป๊ะ-นางหลา บัวเขียว และพรรคพวกได้จัดทำพญายมที่บ้านนายเป๊ะ (หลังบ้าน ผู้ใหญ่โค้ง- นางเขื่อน ธาราศักดิ์) หลังจากนั้นนายอั้ง นางกิมฮัว บัวเขียว (บุตร, สะใภ้ และนายเป๊ะ) ได้สืบสานการทำพญายม ต่อมาโดยร่วมกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ประมาณปี พ.ศ. 2496 การทำพญายมได้ย้ายมาทำอีกฝั่งคลอง โดยย้ายมาทำที่บริเวณบ้าน นายต้อย นางเข็ม ซึ่งอยู่ติดกับชายทะเล หลังวัดเขาพุทธบาทบางพระ หมู่ 9 บ้านไร่ (หมู่ 4 เดิม) โดยมีนายต้อย , นายเล็ก , นายอิน บัวเขียว นายอำนวย บรรเจิด , นายเสนียน , นายแล่ม , นายชม บรรเจิด และพรรคพวก เพื่อนบ้านเรือนเคียง ช่วยกันทำ ช่วยกันแห่

ประมาณ พ.ศ.2507 การจัดทำพญายมได้ย้ายไปทำที่สี่แยกคอเขาบางพระบริเวณ ใต้ต้น พุทรา มุมร้านนายผ่อง-นางพยอม กุระ และเริ่มทำบุญและก่อพระทราย ตอนเช้า ซึ่งถือเป็น สงกรานต์ วันสุดท้ายของสงกรานต์บางพระ ช่วงบ่ายจึงแห่พญายม

เขาพระพุทธบาทบางพระ (ในสังกัดวัดบางพระวรวิหาร)

ตั้งอยู่บนเขาเตี้ยๆ ริมนนสนุขุมวิท เส้นทางมุ่งสู่อำเภอศรีราชา เป็นที่ประดิษฐานรอย พระพุทธบาทจำลองซึ่งได้รับการบูรณะในสมัยรัชการที่ 4 โดยที่ยอดมณฑปซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน ของพระพุทธบาทจำลอง อีกทั้งยังเป็นจุดชมวิววิวิทัศน์ได้ โดยรอบมองเห็นทะเล และเกาะสีชังได้ อย่างสวยงาม รวมทั้งมีการจัดงานนมัสการพระพุทธบาทกลางเดือนสามของทุกปี

วัดวิเวการาม

ที่ตั้ง อยู่ติดคลองสุกรีพ ห่างจากถนนสุขุมวิทประมาณ 400 เมตร สร้างขึ้นในสมัยรัชกาล ที่ 4 เดิมชาวบ้านเรียกว่า วัดนอก เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุไว้ให้ประชาชนได้กราบ ไปไหว้เคารพบูชาสังกัดคณะสงฆ์ ธรรมยุต

ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2480 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2508 มีเจดีย์ที่ประดิษฐาน พระบรมสารีริกธาตุ และเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน เดิมชาวบ้านเรียกว่า วัดนอก

ต่อมาเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ สุขบท) เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาสได้ประทานชื่อให้ใหม่ว่า วัดวิเวการาม

ประเพณีที่กำลังเลือนหายจากชุมชนบางพระ

1. พิธีกรรม ทำบุญรอบบ้าน สวดมนต์ป้อนเมือง
2. พิธีกรรม ฝึกลาบกล้วย
3. พิธีกรรม แหนางแมว
4. พิธีกรรม อัญเชิญแม่ศรี
5. พิธีกรรม เชิญหนูผี
6. พิธีกรรม เชิญแม่ยายนาง หัวโจนเรือ

จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมวัฒนธรรมความเชื่อเป็นตัวเชื่อมโยงกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในสังคม อันเป็นจุดเด่นที่สำคัญของชุมชนบางพระ คือ ด้านวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ ชีวภาพอันหลากหลาย ทั้งทะเล ลำคลอง ภูเขา ป่าไม้ และอ่างเก็บน้ำ เป็นภูมิสังคมที่ผสมผสานอย่างลงตัว เป็น อัตลักษณ์อันสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสืบสาน วัฒนธรรมและอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ได้ต่อไป

ปัจจุบัน พ.ศ. 2557 สังคมชุมชนบางพระ เป็นสังคมกึ่งเมืองที่ยังทรงคุณค่าทางวัฒนธรรม สืบสานภูมิปัญญาวิถีพื้นบ้าน ไว้ได้อย่างลงตัวเหมาะสมกับยุคกับสมัย แต่อย่างไรก็ตาม ฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่ก็ถือว่าอยู่ในขั้นดี เมื่อเทียบกับพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศ เพราะมีการพัฒนาสินค้าชุมชนดีเด่นระดับประเทศ มีการสร้างโครงข่ายถนนและรถไฟเชื่อม โยงกับส่วนอื่นของประเทศอีกทั้งอยู่ใกล้กับท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ไม่มากนัก จึงทำให้ชุมชนบางพระยังคงอยู่ และพร้อมที่จะพัฒนาก้าวหน้าต่อไปในอนาคต หากแต่ต้องมีการจัดการนวัตกรรมทางภูมิสังคมที่เหมาะสมต่อชุมชนบางพระ

ข้อมูลพื้นฐาน

ที่ตั้งเทศบาลบางพระ

บนเส้นทางที่ 13 อองศา ถึง 21 ลิปดา ถึง 23 ฟลิปดาเหนือ

บนเส้นทางที่ 100 อองศา ถึง 58 ลิปดา ถึง 120 ฟลิปดาตะวันออก

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่ 2 และหมู่ 10 ของ อบต.บางพระ

ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่ 9 และหมู่ 4 ของ อบต.บางพระ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่างเก็บน้ำบางพระ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลอ่าวไทย

สภาพภูมิประเทศ

ตำบลบางพระเป็นพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ประกอบด้วย ห้วย หนอง บึง ทะเลเป็นแหล่งทรัพยากรที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย จนบรรพบุรุษชาวจีนที่เข้ามาอยู่อาศัยให้สมญานามดินแดนแห่งนี้ว่า “โอชีวะปะ” ที่หมายถึงของขวัญจากธรรมชาติ โดยมีสภาพภูมิประเทศที่ราบชายเขา ได้แก่ เขาบ่อยาง, เขาใหญ่, เขาขวาง เป็นเส้นแบ่งเขตอำเภอเมืองชลบุรีทางทิศเหนือ และมีเนินเขาฉลาก เขาแร้ง เขาเรวดี เขาซากขมื่น เขาไพล ที่เชื่อมต่อเทือกเขาชมพู เขาเจ็ย เป็นเส้นแบ่งเขตอำเภอบ้านบึง และอบต.บางพระ ทางทิศตะวันออก และทิวเขายังทอดยาวมาทางทิศใต้เป็นเส้นแบ่งเขตเทศบาลศรีราชา

จากทิวเขาเหล่านี้เป็นแหล่งกำเนิดทรัพยากรป่าไม้อันอุดมสมบูรณ์ จนเกิดอุตสาหกรรมทำป่าไม้ในตำบลบางพระ ที่ทำไม้กะยาเลย คือไม้เนื้อแข็งทุกชนิดยกเว้น ไม้สัก โดยเฉพาะไม้ยางจะมีให้เห็นได้ในทุกวันนี้ (พ.ศ. 2557) อีกทั้งยังเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญหลายสายที่ไหลมาบรรจบลงคลองบางพระ ปัจจุบันเรียกว่าคลองสุครีพ ได้แก่ ห้วยกุ่ม ห้วยปราบ ห้วยกรู ห้วยวังหิน และห้วยสุครีพ เป็นต้น ปัจจุบันได้สร้างอ่างเก็บน้ำบางพระขวางกันทางน้ำเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการน้ำคงเหลือแต่ห้วยสุครีพที่มีความยาวจากอ่างเก็บน้ำบางพระ ถึงชายหาดบางพระ ประมาณ 17 กิโลเมตร

ภาพรวมของลักษณะชายฝั่งทางทะเล

ชายฝั่งทะเลจังหวัดชลบุรีมีความยาว 156.90 กิโลเมตร แบ่งออกเป็นช่วงๆ ได้ 5 ช่วงด้วยกัน ช่วงแรก คือ อ่าวชลบุรี นับตั้งแต่แนวเขตจังหวัดฉะเชิงเทราจนถึงเขาสามมุก มีความยาวประมาณ 24.37 กิโลเมตร ช่วงที่สอง คือ อ่าวศรีราชา นับตั้งแต่เขาสามมุกจนถึงแหลมฉบัง มีความยาวประมาณ 29.93 กิโลเมตร ช่วงที่สาม คือ อ่าวบางละมุง นับตั้งแต่เขาแหลมฉบังจนถึงแหลมไม้รวก มีความยาวประมาณ 27.47 กิโลเมตร ช่วงที่สี่ คือ อ่าวนาจอมเทียน นับตั้งแต่แหลมไม้รวกในเขตตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จนถึงแหลมขาม เขตตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ มีความยาวประมาณ 21.59 กิโลเมตร และช่วงที่ห้า คือ ชายฝั่งสัตหีบ นับตั้งแต่แหลมขามจนถึงแนวต่อเขตจังหวัดระยอง มีความยาวทั้งหมดประมาณ 53.44 กิโลเมตร ลักษณะพื้นผิวทะเลมีลักษณะขรุขระไม่มีระเบียบ เนื่องจากชายฝั่งทะเลมีเกาะมากมาย มีความลึกมากที่สุดในระยะ 8 กิโลเมตร นับจากเกาะนอกสุดประมาณ 25 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางและ มีความลาดชันโดยเฉลี่ย 1 : 1,200 พื้นทะเลเป็นโคลนทรายและเปลือกหอยเกือบตลอดแนวชายฝั่ง

ลักษณะภูมิอากาศ

ในเขตเทศบาลตำบลบางพระ มี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน - เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือน พฤษภาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้

ฤดูฝน - เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึง เดือน ตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

ฤดูหนาว - เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึง เดือน กุมภาพันธ์ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

ภูมิปัญญาพยากรณ์อากาศ ของชาวประมงบางพระ

ชุมชนมีอากาศแบบร้อนชื้น อากาศเย็นสบายเนื่องจากได้รับอิทธิพล ลมบกที่พัดในเวลา กลางวัน และลมทะเลในเวลากลางคืน

มีลมตะโก้ พัดจากทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

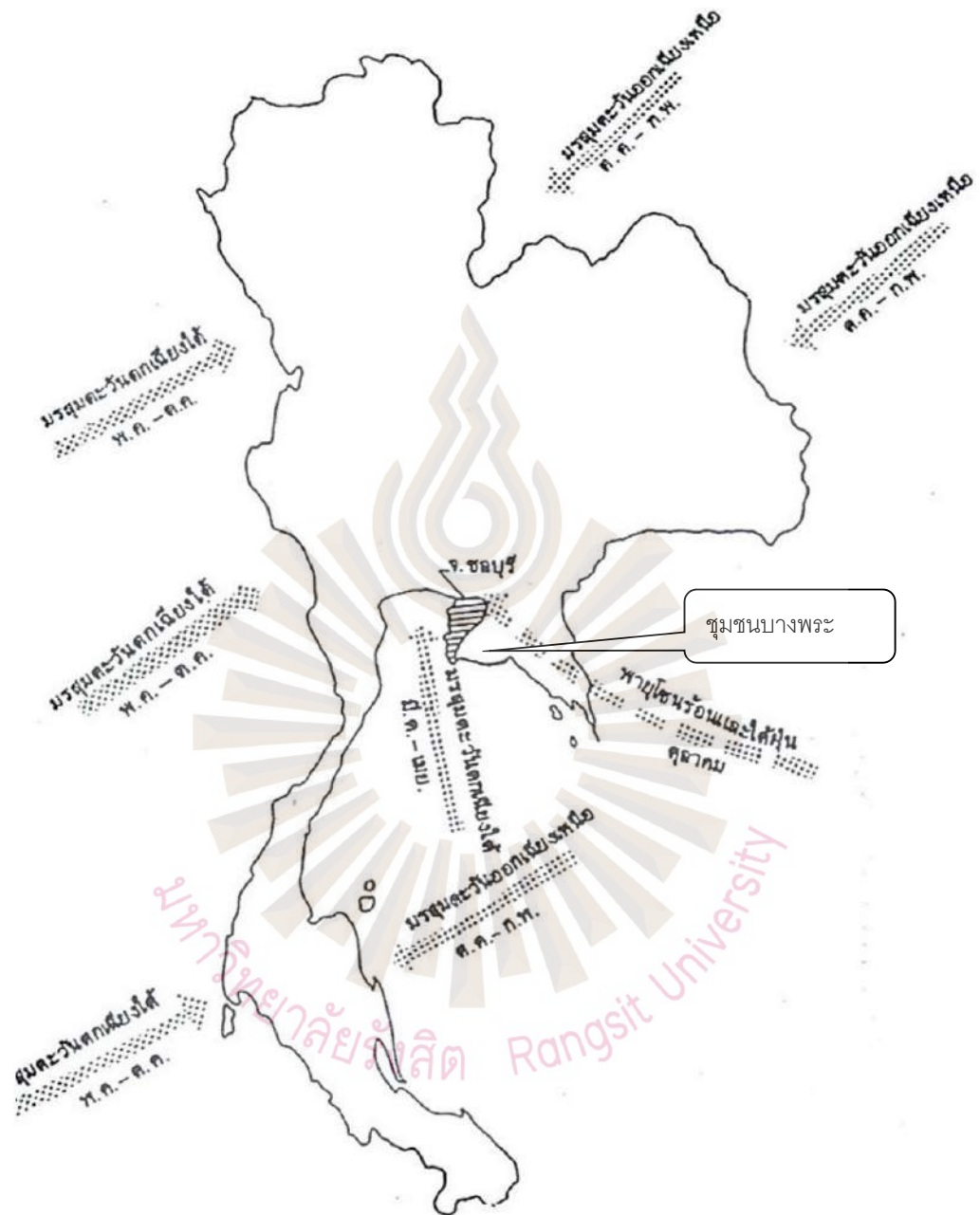
มีลมตะเภา พัดจากทางทิศตะวันตกเฉียงใต้

มีลมหัวไซ พัดจากทางทิศใต้

มีลมโอกะไซ พัดจากทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ในตอนกลางคืน

มีลมอุกา พัดจากตะวันออกเฉียงเหนือ

เป็นภูมิปัญญาในการดูทิศทางลม ล้วนเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาประมง

รูปที่ 4.5 ทิศทางกระแสลมหลักที่พัดผ่านจังหวัดชลบุรี ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา,2556

จำนวนประชากร

เทศบาลตำบลบางพระ มีประชากรทั้งสิ้น 13,558 คน เป็นชาย 6,501 คน เป็นหญิง 7,057 คน จำนวนครัวเรือน 6,873 ครัวเรือน (ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอศรีราชา, ธันวาคม 2556)

การศึกษา ศาสนา ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

ในเขตเทศบาลตำบลบางพระ มีโรงเรียนของทั้งภาครัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลทั้งสิ้น 5 โรงเรียน โดยแต่ละโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลบางพระ

ชื่อ โรงเรียน	ห้องเรียน	ครู	นักเรียน
สพฐ. 1 แห่ง			
- โรงเรียนอนุบาลบ้านบางพระ	27 ห้อง	44 คน	793 คน
สช. 4 แห่ง			
- โรงเรียนรัตนชัยศึกษา	14 ห้อง	20 คน	262 คน
- โรงเรียนบรรณพันธ์ศึกษา	13 ห้อง	17 คน	386 คน
- โรงเรียนอนุบาลประเสริฐสุข	16 ห้อง	30 คน	567 คน
- โรงเรียนบางพระวิทยา	12 ห้อง	16 คน	180 คน
รวม	88 ห้อง	136 คน	2,767 คน

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัด 3 แห่ง ดังนี้

1. วัดเวการาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 3
2. วัดเขาบางพระ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9
3. วัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) ตั้งอยู่หมู่ที่ 2

ประเพณีวัฒนธรรมและวันสำคัญ

1. วันที่ 1 มกราคม จัดทำบุญขึ้นปีใหม่,งานประจำปีวัดบางพระ 9-11 มกราคม
งานศาลเจ้าแก่งเหยงไต้ ไผ่เขียนโจวซื่อ
2. วันเสาร์ที่ 2 ของเดือนมกราคม จัดงานวันเด็กแห่งชาติ
3. เดือนกุมภาพันธ์ จัดงานเวียนเทียนวันมาฆบูชา,งานปิดทองประจำปี

รอยพระพุทธรูปทางพระ

4. วันที่ 17 เมษายน จัดประเพณีก่อพระเจดีย์ทราย และไหว้ศาลเจ้า
5. วันที่ 17 เมษายน “ทำบุญรอบบ้าน สวดมนต์ป้อนเมือง”, บ่อน้ำทำบุญ, ประเพณี
กองข้าว
6. วันที่ 18 เมษายน จัดกิจกรรมประเพณีแห่พญายม
7. เดือนพฤษภาคม จัดกิจกรรมวันวิสาขบูชา
8. เดือนกรกฎาคม จัดกิจกรรมวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา
9. วันที่ 12 สิงหาคม จัดกิจกรรมวันแม่
10. เดือนตุลาคม จัดกิจกรรมวันออกพรรษา
11. เดือนพฤศจิกายน จัดกิจกรรมวันลอยกระทง, ไหว้ศาลเจ้าท้ายบ้าน
12. วันที่ 5 ธันวาคม จัดกิจกรรมวันพ่อ, งานศาลหลักเมือง
13. วันที่ 31 ธันวาคม จัดกิจกรรมวันสิ้นปีใหม่

การสาธารณสุข

1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บริเวณชุมชนพร้อมใจจำนวน 1 แห่ง (สังกัด
อำเภอ)
2. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บริเวณชุมชนทิวสน จำนวน 1 แห่ง (สังกัด
เทศบาล)
3. มีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) สังกัดเทศบาลตำบลบางพระ จำนวนทั้งสิ้น 78 คน

หมู่ที่ 1	ชุมชนท้ายบ้าน	จำนวน	6	คน
หมู่ที่ 2	ชุมชนบางพระนำอยู่	จำนวน	12	คน
หมู่ที่ 2	ชุมชนพร้อมใจ	จำนวน	9	คน
หมู่ที่ 3	ชุมชนวัดหลวงบางพระ	จำนวน	3	คน
หมู่ที่ 3	ชุมชนท่าศาลักยณ์	จำนวน	9	คน
หมู่ที่ 4	ชุมชนคอเขาพัฒนา	จำนวน	7	คน
หมู่ที่ 6	ชุมชนบ้านนาพู่	จำนวน	9	คน
หมู่ที่ 6	ชุมชนทิวสนพัฒนา	จำนวน	8	คน
หมู่ที่ 6	ชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา	จำนวน	3	คน
หมู่ที่ 10	ชุมชนตลาดบน	จำนวน	12	คน

พาณิชย์และการบริการ

1. ร้านขายของชำ	จำนวน	60	ร้าน
2. ร้านขายอาหาร	จำนวน	76	ร้าน
3. ร้านขายวัสดุก่อสร้าง	จำนวน	3	ร้าน
4. ร้านซ่อมรถยนต์ - ซ่อมเครื่องยนต์	จำนวน	18	ร้าน
5. ร้านซ่อมรถบัส(พ่นสี - เชื่อมโลหะ)	จำนวน	1	ร้าน
6. ร้านพ่นสี	จำนวน	2	ร้าน
7. ร้านเสริมสวย	จำนวน	14	ร้าน
8. ธนาคาร	จำนวน	4	แห่ง
9. ปั๊มน้ำมัน (ขนาดใหญ่)	จำนวน	1	แห่ง
10. ปั๊มน้ำมันหลอด	จำนวน	3	แห่ง
11. ร้านซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์	จำนวน	3	ร้าน
12. ร้านขายยา	จำนวน	4	ร้าน
13. ร้านขายเฟอร์นิเจอร์	จำนวน	2	ร้าน
14. ร้านขายอะไหล่ต่าง ๆ	จำนวน	9	ร้าน
15. ร้านขายต้นไม้	จำนวน	2	ร้าน
16. ร้านถ่ายรูป	จำนวน	1	ร้าน
17. ร้านขายข้าวสาร	จำนวน	2	ร้าน
18. บริษัทรับเหมาก่อสร้าง	จำนวน	3	บริษัท
19. คลินิก	จำนวน	3	แห่ง
20. บังกะโถ	จำนวน	4	แห่ง
21. โรงเรียนเอกชน	จำนวน	4	แห่ง
22. ร้านรับซื้อของเก่า	จำนวน	2	แห่ง
23. โรงทำถุงมือผ้า	จำนวน	1	แห่ง
24. โรงฟอกหนังสัตว์	จำนวน	2	แห่ง
25. โรงทำน้ำปลา	จำนวน	1	แห่ง
26. บริษัทผลิตปีกเครื่องบิน	จำนวน	1	แห่ง
27. บ้านให้เช่า	จำนวน	252	แห่ง
	รวม	479	ราย

กลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน

1. กลุ่มสตรีทำขนม	หมู่ 1	สมาชิก	40
2. กลุ่มสตรีดอกไม้จันทร์	หมู่ 1	สมาชิก	15
3. กลุ่มสตรีแปรรูปอาหารทะเล	หมู่ 1	สมาชิก	31
4. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านตลาดล่าง	หมู่ 1	สมาชิก	100
5. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืช, น้ำยา	หมู่ 2	สมาชิก	15
6. กลุ่มผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่	หมู่ 9	สมาชิก	21
7. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านบางพระ	หมู่ 6	สมาชิก	54
8. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านไร่ดินแดง	หมู่ 9	สมาชิก	52
9. ชมรมหนังสือ (235/4)	หมู่ 2	สมาชิก	30
10. กลุ่มซอสพริกนาปู	หมู่ 6	สมาชิก	51
11. กลุ่มแม่บ้านเกษตรซอสพริก	หมู่ 10	สมาชิก	37
12. กลุ่มเกษตรทำประมง	หมู่ 1, 2, 3	สมาชิก	98
13. สมาคมสามล้ออาชีพ		สมาชิก	23
รวมสมาชิก			567

กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง จำนวน 9 วัน

- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ น้ำเงิน สถานที่หน้าวัดหลวง
- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ ม่วง สถานที่หน้าวัดบางพระ
- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ เหลือง สถานที่คอเขาบางพระ
- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ ส้ม สถานที่แยกทางเข้าถนนเทศบาล 6
- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ แดง สถานที่หน้าป้อมฝั่งตลาดสด
- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ เขียว สถานที่หลังตลาดสดบางพระ
- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ แดง สถานที่ข้างเซเว่น
- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ ฟ้า สถานที่แยกคอเขาบางพระ
- ผู้ประกอบการอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้าง วินสี่ ฟ้า สถานที่ใต้สะพานลอย

(ที่มา: งานพัฒนารายได้ กองคลัง เทศบาลตำบลบางพระ)

การคมนาคม/ขนส่ง

- ถนน ทั้งหมด จำนวน 57 สาย
- ถนนสายหลัก จำนวน 3 สาย
- ถนนสายรอง จำนวน 54 สาย

ประเภทของถนน

- ถนนคอนกรีต จำนวน 53 สาย ความยาวประมาณ 28.32 กิโลเมตร
- ถนนลูกรัง จำนวน 1 สาย ความยาวประมาณ 0.36 กิโลเมตร
- ถนนลาดยาง จำนวน 1 สาย ความยาวประมาณ 1.80 กิโลเมตร
- สะพาน คสล. จำนวน 2 สาย ความยาวประมาณ 0.08 กิโลเมตร
(ที่มา: กองช่างเทศบาลตำบลบางพระ)

สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

1. วัดบางพระวรวิหาร ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลบางพระ ห่างจากจังหวัดประมาณ 17 กิโลเมตร เป็นพระอารามหลวง ซึ่งมีพระพุทธรูป 3 องค์ เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้าน ได้แก่ หลวงพ่อตั้ง หลวงพ่อกั้ง หลวงพ่อนู และ ชมพระพุทธรูปทรายยี่ปี
2. วัดเขาบางพระ มีรูปปั้นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (กวนอิม)
3. วัดวิเวการาม มีเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ชุมชนท่าตาลักษ์ณ์
4. ศูนย์ OTOP ชุมชนทำยบ้าน
5. แหล่งเรียนรู้การต่อเรือ ชุมชนวัดหลวง
6. แหล่งเรียนรู้การทำฟาร์มหอย ชุมชนวัดหลวง
7. ศูนย์วิชาของพ่อในบ้านของเรา ชุมชนพร้อมใจ
8. แหล่งเรียนรู้เกษตรยั่งยืน ชุมชนนาพู่ และชุมชนทิวสนพัฒนา
9. ศูนย์กีฬา ชุมชนตลาดบน
10. อ่างเก็บน้ำ ชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา
11. พิธีกรรมบั้งหุ่นพญายม ชุมชนคอเขา
12. ประเพณีถือศีลกินเจ ชุมชนบางพระนำอยู่
13. ศาลเจ้ายางเอน ชุมชนทิวสนพัฒนา

แผนที่เดินดิน

การทำแผนที่เดินดิน เป็นเครื่องมือที่ทำได้ง่ายๆ อาศัยการเดินสำรวจ และสังเกต และจดบันทึก ลักษณะทางด้านกายภาพ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทุนของชุมชน ลงบนแผ่นกระดาษ โดยมีผลการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

รูปที่ 4.6 การทำแผนที่เดินดินของนักวิจัยชุมชน

จากคำบอกเล่าของคุณนันทพร ศรีเหรียญ นักวิจัยชุมชน กล่าวว่า “ชุมชนตลาดบนเป็นชุมชนค้าขาย คนส่วนมากทำมาหากินจึงไม่มีเวลายามช่วยงานชุมชน แต่ก็มีส่วนร่วมด้านการบริจาคช่วยเหลือทำบุญ สิ่งที่ต้องการพัฒนาให้แก่ชุมชน คือ ต้องการสถานที่พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในชุมชน หรือเป็นที่ทำการชุมชน ส่วนเรื่องการพัฒนาในอนาคต ควรจะเป็นเรื่องส่งเสริมศูนย์กระจายสินค้าพื้นเมือง ส่วนด้านศักยภาพชุมชน คนตลาดบนส่วนใหญ่มีฐานะดีมีความเป็นอยู่ไม่ขัดสน” (สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2556)

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำแผนที่เดินดิน ทำให้ทราบทุนของชุมชนอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ และทุนทางสังคม ดังนี้

ทุนทางกายภาพ

(1) สิ่งที่มีมนุษย์สร้าง

- มีระบบสาธารณูปโภคครบสมบูรณ์
- มีถนนสุขุมวิทตัดผ่านชุมชน
- มีศาลเจ้าเป็นศูนย์รวมจิตใจ
- มีอาคารร้านค้าของเอกชน
- มีศูนย์กีฬาขนาดใหญ่
- มีอ่างเก็บน้ำ

(2) สิ่งที่ธรรมชาติสร้าง

- มีคลองสุกรีไหลผ่านชุมชน
- มีชายทะเลบางพระ

ทุนมนุษย์

(1) ด้านผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ มีจิตสาธารณะทุ่มเทแรงงานแรงใจเพื่อส่วนร่วม โดยเฉพาะผลงานเชิงประจักษ์ที่ได้รับรางวัลหลายรายการ เป็นดั่งชีวิตคุณภาพการทำงานได้แก่ นางนันทวัน ศรีเหรียญ

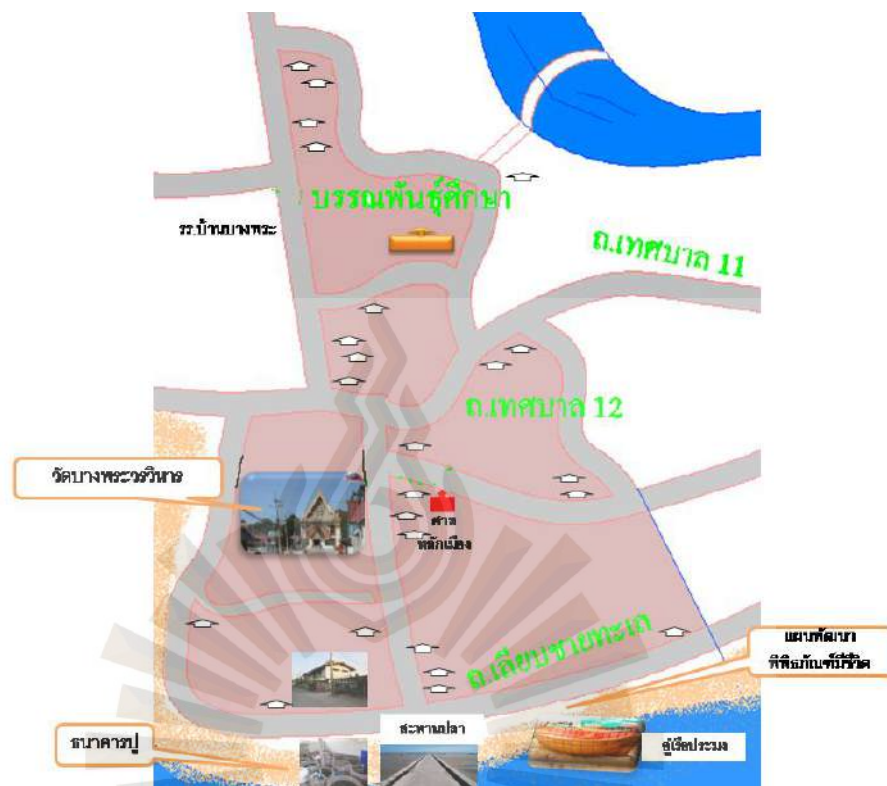
(2) ด้านปราชญ์ผู้รู้ชำนาญเฉพาะด้าน จากการศึกษา พบว่า มีคุณอ้วน เป็นผู้รู้ด้านการนำจุลินทรีย์ไปใช้ประโยชน์ โดยการนำไปหมักตามกรรมวิธีพื้นบ้าน สามารถนำไปต่อยอดด้านสุขภาพ บำรุงร่างกายหรือรักษาโรคบางชนิด โดยส่งเสริมผ่านกระบวนการทางแพทย์แผนไทยหรือแพทย์ทางเลือก

(3) ด้านผู้มีจิตสาธารณะ จิตอาสา ชอบสร้างคุณประโยชน์แก่สังคม จากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า มีผู้จิตอาสาดูแลศาลเจ้า และมีกิจกรรมประเพณีไหว้เจ้า อันเป็นรากฐานวัฒนธรรมความกตัญญูรู้คุณแก่สิ่งเหนือธรรมชาติ ทำให้ผู้มีจิตศรัทธา ตระหนักถึงความดีและทำดีอยู่เสมอ เป็นการสร้างวัฒนธรรมเมืองน่าอยู่ได้อีกทางหนึ่ง

ทุนทางสังคม

- พบแหล่งศูนย์รวมจิตใจได้แก่ ศาลเจ้า เป็นที่จัดพิธีกรรมความเชื่อ สร้างความสามัคคีแก่คนในชุมชน

นอกจากนั้น นักวิจัยชุมชนยังร่วมกันทำแผนที่เดินดินทั้ง 10 ชุมชน พร้อมกับค้นหาทุนของชุมชน ตามรูปที่ 4.7 ถึง 4.17

รูปที่ 4.7 แผนที่การศึกษาชุมชนวัดหลวง

แสดงทุนชุมชน

- วัดบางพระ
- ศาลหลักเมือง
- อุ้งต่อเรือ
- ที่ทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำ
- สถานที่แปรรูปอาหารทะเล
- ที่ทำการชุมชน
- ธนาคารปู
- อาคาร SML
- บ้าน วัด โรงเรียน (บวร)

รูปที่ 4.8 แผนที่การศึกษาชุมชนพร้อมใจ

ทุนชุมชน

1. มีที่ทำการชุมชนอยู่ที่บ้านอาจารย์เบญจา เอี่ยมสะอาด
2. มีสถานที่การศึกษาถาวร
3. มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน
4. มีบ่อทำบุญ เป็นทุนทางสังคมในการยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนมาร่วมกัน
5. มีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง “ผักบ้านสวนเมือง” ที่บ้าน ดร.เพียงพร กันหารี

รูปที่ 4.9 แผนที่การศึกษาชุมชนบางพระน่าอยู่

ทุนชุมชน

1. มีตลาดสดบางพระ
2. มีสถานศึกษาโรงเรียนรัตนชัย
3. มีศาลเจ้า

รูปที่ 4.10 แผนที่การศึกษาชุมชนทำยบ้าน

ทุนชุมชน ได้แก่ คลองสุกรีพ ชายทะเลบางพระ สถานที่พักผ่อน ศูนย์ไอทีอป ศูนย์พลังงานทดแทน ศูนย์วัฒนธรรม

รูปที่ 4.11 แผนที่การศึกษาชุมชนท่าตลิ่งชัน

ทุนชุมชน ได้แก่ คลองสุกรีพิพ ภูมิปัญญาทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำ ทำน้ำสอยงาม

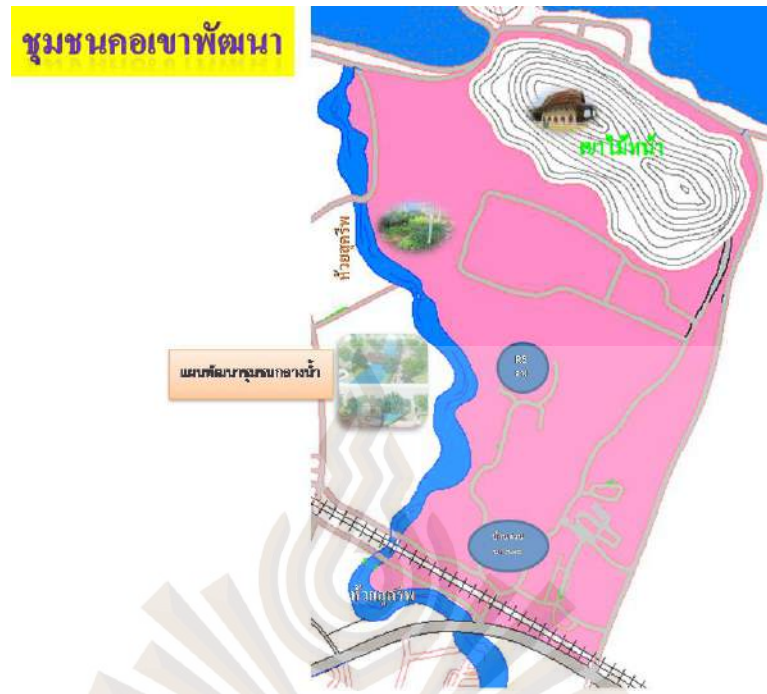

รูปที่ 4.12 แผนที่การศึกษาชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา

ทุนชุมชน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำบางพระ ที่พักผ่อนบนสันเขื่อน จุดชมวิวที่สวยงาม

รูปที่ 4.13 แผนที่การศึกษาชุมชนคอกเขาพัฒนา

รูปที่ 4.14 พัฒนาการแผนที่การศึกษาชุมชนคอเขาพัฒนา

ทุนชุมชน ได้แก่ สถานที่ทำพิธีกรรมบั้งหุ่นพญายม วัดเขาไม้แก่น คลองสุครีพ

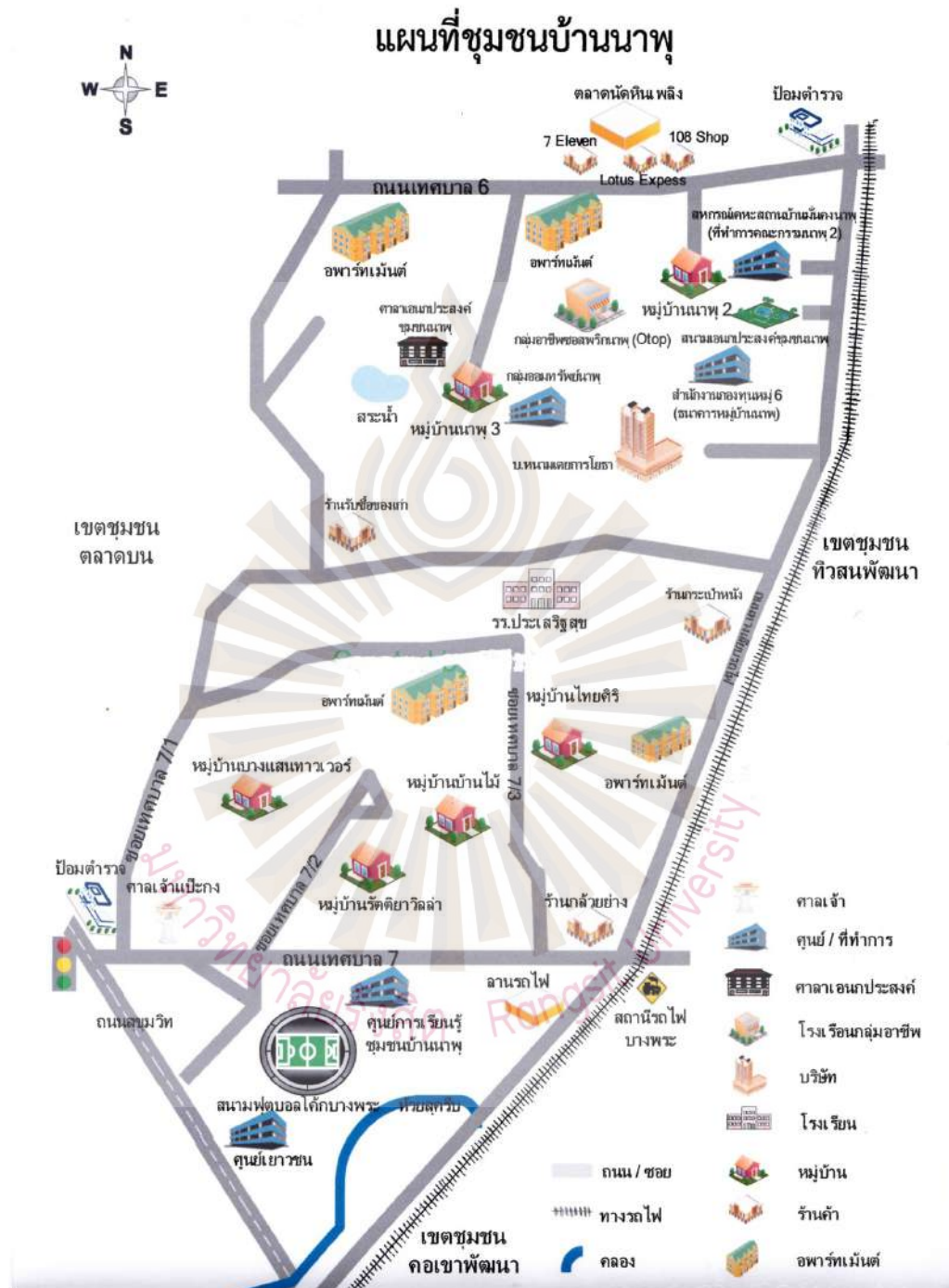

รูปที่ 4.15 พัฒนาการแผนที่การศึกษาชุมชนทิวสนพัฒนา

การคมนาคมชุมชนทิวสนพัฒนา มีถนนเทศบาล 7 ซึ่งเป็นถนนสายหลักเชื่อมถนนสุขุมวิท (ตลาดบางพระ) ผ่านอ่างเก็บน้ำบางพระ ไปเชื่อมถนนทางด่วนสายมอเตอร์เวย์ และมีถนนซอยอีก ๕ สาย ได้แก่ ถนนเทศบาล ๗/๔ ถึงถนนเทศบาล ๗/๑๐ ซอยเลียบบางรถไฟ ซอยครัวดาววน และซอยศาลเจ้า

สถานที่สำคัญ

1. ศาลเจ้าเล่งปึงเต่ากง
2. ดันยงคู้
3. ศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง
4. ศูนย์พัฒนาอ้อย
5. โรงกรองน้ำ
6. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
7. แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

รูปที่ 4.16 การศึกษาชุมชนบ้านนาพุ

ทุนชุมชน ได้แก่ คลองชลประทาน เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ เหมาะทำการเกษตร มีกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีสถานศึกษา

รูปที่ 4.17 การศึกษาชุมชนตลาดบน

ทุนชุมชน

- ศูนย์กีฬา
- ร้านค้าอาหารพาณิชย์
- สำนักงานเทศบาล
- ปั้มน้ำมัน
- ลำห้วยสุครีพ

โครงสร้างองค์กรชุมชน

คณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.2 คณะกรรมการชุมชนทิวสนพัฒนา ม.6

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นางบุญเรือน ประเสริฐ ลาก	ประธานชุมชน	
2	นายวรวิทย์ รังสิโย	รองประธานชุมชน	71/3
3	นายชัชชัย เรืองภักดี	กรรมการฝ่ายปกครอง	48/36
4	นายประสพ พันธุ์มี	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษา ความสงบ	46/1
5	นางบังอร ประเสริฐลาก	กรรมการฝ่ายคลัง	51/67
6	นางอุไร ธรรมใจ	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและสังคม	31/10
7	นางไว คงแก้ว	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	31/70
8	นายศักดิ์ศิลป์ วารุกา	กรรมการฝ่ายพัฒนา	47/30
9	นางภรณ์ชา จูชากะสิก	กรรมการฝ่ายศึกษา	56/4
10	นางสุภาวรี พุดประเสริฐ	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	นายสุเชาว์ ส่งเสริม	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นายชด पालกะวงส์ ณ อรุณยา	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.3 คณะกรรมการชุมชนท่าตาลักษ์ ม.3

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นางรัศมี นิตวิมล	ประธานชุมชน	140/1
2	นางรัตนา เพ็ชรมาก	รองประธานชุมชน	178/59
3	นางสาวจำ จีวีวรรณ	กรรมการฝ่ายปกครอง	178/33
4	นายสุวัฒน์ ผึ้งข้อย	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษา ความสงบ	178/42
5	นางสาวกรรณิการ์ แซ่มข้อย	กรรมการฝ่ายคลัง	178/61

6	นางสาวนภาพร เทพนรงค์	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและสังคม	178/61
7	นางประทีน เถิดลิน	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	178/26
8	นางสมจิตต์ วรรณอำไพ	กรรมการฝ่ายพัฒนา	178/16
9	นางบุญมา โต๊ะก้งวาล	กรรมการฝ่ายศึกษา	178/20
10	นายเล็ก จันนารี	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	นายวิเชียร ธรรมสังข์	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นายจำรัส ปัญญาฟู	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.4 คณะกรรมการชุมชนท้ายบ้าน ม.1

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นางนันทพร ชมโฉม	ประธานชุมชน	135
2	นางสนม สุทธิอัมพร	รองประธานชุมชน	140/1
3	นายนพพร จรัสชด	กรรมการฝ่ายปกครอง	38/1
4	นายวรรณสุทธิ์ จรัสชด	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบ	38/1
5	นางสุภากร สุทธิอัมพร	กรรมการฝ่ายคลัง	35
6	นางสิริพรรณ หงษ์สวัสดิ์	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและสังคม	113
7	นางมาลี ทองขาว	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	123/3
8	นางอัมพร คงสมร	กรรมการฝ่ายพัฒนา	110
9	นางพัชนีพร เจียเจริญ	กรรมการฝ่ายศึกษา	66/1
10	นายสิริ กาญจนภาชน์	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	นางสมรศรี กาญจนภาชน์	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นายโตสิต เจียเจริญ	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.5 คณะกรรมการชุมชนวัดหลวงบางพระ ม.3

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นายวสันต์ วรรณอำไพ	ประธานชุมชน	44/2
2	นายสุรินทร์ รุจิเสรี	รองประธานชุมชน	100

3	นายถวิล บรรลึงศรี	กรรมการฝ่ายปกครอง	37
4	นายบรรเจ็ด วรรณอำไพ	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษา ความสงบ	44
5	นายพงษ์ศักดิ์ สัมจิน	กรรมการฝ่ายคลัง	76/7
6	นายสมคิด ทองคำวัน	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและสังคม	
7	นางน้อย รอดแสวง	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	
8	นายศิริศักดิ์ สัมจิน	กรรมการฝ่ายพัฒนา	
9	นายพินิจ ถิ่นงาม	กรรมการฝ่ายศึกษา	
10	นายปรีดา สัมจิน	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	นางจันทนา ถิ่นงาม	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นางอทิมา ประไพรัตน์	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.6 คณะกรรมการชุมชนบางพระนำอยู่ ม.2

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นายสัมพันธ์ วิวัฒน์วานิช	ประธานชุมชน	116/1 ม.-
2	นางอัญชสา เมตดรัม	รองประธานชุมชน	138/2
3	นางสมจิตร อ่างทอง	กรรมการฝ่ายปกครอง	196ก
4	นายทีศพล สกุดเดช	กรรมการฝ่ายป้องกันและ รักษาความสงบ	181/59
5	น.ส.นารถดา อัสวเพียรชอบ	กรรมการฝ่ายคลัง	44
6	น.ส.กรวรรณ เม็ดฉิน	กรรมการฝ่ายสวัสดิการ และ สังคม	138/2
7	นางทองจันทร์ ฤทธิสิทธิ์	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	34
8	นางอรนันท์ เจริญมาก	กรรมการฝ่ายพัฒนา	222/2
9	นางจุฬารัก จันทา	กรรมการฝ่ายศึกษา	134/3
10	นางไฉไล ถิ่นดงาน	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	นายคำฟอง ประยงค์รัตน์	ที่ปรึกษาชุมชน	100/19
12	น.ส.เฉลา บุญชู	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.7 คณะกรรมการชุมชนตลาดบน ม.10

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นางนงเยาว์ กลิ่นสุคนธ์	ประธานชุมชน	131
2	นางนันทวัน ศรีเหรียญ	รองประธานชุมชน	130
3	นางพัชรชวี แจ่มสวัสดิ์	กรรมการฝ่ายปกครอง	13
4	นายชัยยศ สงขลา	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษา ความสงบ	238/6
5	นางเพิ่มสุข อินทวิมล	กรรมการฝ่ายคลัง	209/3
6	นางกัญชญา แจ่มจรรยา	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและ สังคม	121/7
7	นางสุภา บัวคง	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	26
8	นางพิมพ์า เอนอิง	กรรมการฝ่ายพัฒนา	133
9	น.ส.รัมภา แจ่มสวัสดิ์	กรรมการฝ่ายศึกษา	19
10	นายสาคร ธรรมใจ	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	นางวิภา อัคระกุล	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นางทัศนีย์ คงสมร	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.8 คณะกรรมการชุมชนคอเขาพัฒนา ม.4

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นายอิสรา แก้วเล็ก	ประธานชุมชน	148/3
2	นายสมร คล้อยบุญ	รองประธานชุมชน	137/19
3	นายรุ่งเรือง เนตรรุ่งเรือง	กรรมการฝ่ายปกครอง	139/19
4	นายสมศักดิ์ ส่งเสริม	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษา ความสงบ	146/8
5	นางลัดดา ขวงไย	กรรมการฝ่ายคลัง	130/36
6	นางกฤษณา ชาญะผล	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและสังคม	
7	นางบำรุง นุชวงษ์	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	139/13

8	นางอำนวยการ ทงประเสริฐ	กรรมการฝ่ายพัฒนา	137/18
9	นส.สมบัติ อาจบางกรวย	กรรมการฝ่ายศึกษา	139/85
10	นางวรรณ แก้วเล็ก	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	ร.อ.สุพรรณ ชุมนานแก้ว	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นางรัชริดา แก้วเล็ก	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.9 คณะกรรมการชุมชนพร้อมใจ ม.2

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นางเบญจา เอี่ยมสอาด	ประธานชุมชน	
2	นายสมชาย นุติภิบาล	รองประธานชุมชน	
3	นายนิมิตร พักทอง	กรรมการฝ่ายปกครอง	166 ก
4	นายบุญเชิด อัคร	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษา ความสงบ	298/3
5	นางกาญจนา พรหมโชติ	กรรมการฝ่ายคลัง	
6	นางวันเพ็ญ ชันดี	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและ สังคม	179/11
7	นางอากาศรณ์ ทับจัน	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	228/3
8	นายสำเร็จ ภูทอง	กรรมการฝ่ายพัฒนา	171/4
9	น.ส.สนธยาพร ชูไสว	กรรมการฝ่ายศึกษา	207/11
10	ศส.วิไล สถิตย์เสถียร	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	ดร.เพียงพร กันหารี	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นางมนัสชญา สิทธิศิริ กุลวัฒน์	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.10 คณะกรรมการชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา ม.6

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นายจิรวัดน์ เมืองใจเมตต์	ประธานชุมชน	101/173
2	นางประภา เขียวล่อน	รองประธานชุมชน	101/126
3	นางนาทยา สุธรรมพันธุ์	กรรมการฝ่ายปกครอง	47/3

4	นายอนุรัก จันทอง	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษา ความสงบ	101/224
5	นางกรรณทิพย์ พรหมมา	กรรมการฝ่ายคลัง	101/215
6	นางชฎารัตน์ เรืองเกตุ	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและ สังคม	101/208
7	นางมะลิ เดชเจริญ	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	70/12
8	นางทวิ ฌรงคฤทธิ	กรรมการฝ่ายพัฒนา	101/115
9	นางจินตนา จันทร์น้อย	กรรมการฝ่ายศึกษา	46/99
10	นายอุดม ทิพย์เดโช	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	นายนิพนธ์ ฟูศรี	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นายมานพ เรืองเกตุ	ที่ปรึกษาชุมชน	

ตารางที่ 4.11 คณะกรรมการชุมชนบ้านนาพุม.6

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นายเจียน เปรมเปราะ	ประธานชุมชน	122/80
2	นายบุญช่วย ศรีประภา	รองประธานชุมชน	24/8
3	นายบุญส่ง พรหมมิ	กรรมการฝ่ายปกครอง	18/22
4	นายสมบัติ แซ่มซ้อย	กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษา ความสงบ	24/19
5	นางศรีนวล ศิริพรรค	กรรมการฝ่ายคลัง	15/69
6	นาย พี ระ พงษ์ สุด ประเสริฐ	กรรมการฝ่ายสวัสดิการและ สังคม	
7	นางลาวัลย์ ใจกว้าง	กรรมการฝ่ายสาธารณสุข	24/6
8	นางดวงใจ พันธุ์ไพโรจน์	กรรมการฝ่ายพัฒนา	28/99
9	นายพิรพัฒน์ เพ็ชรมั่นคง	กรรมการฝ่ายศึกษา	26/14
10	ดร.สุรชัย ใจชุ่มชื่น	ที่ปรึกษาชุมชน	
11	น.ท.นิคม ไทยเกิดศรี	ที่ปรึกษาชุมชน	
12	นางสินต์สินี สุจริตเจริญ	ที่ปรึกษาชุมชน	

มีองค์กรชุมชน ที่รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นในชุมชน ได้แก่

1. กลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี
2. กลุ่มอาสาสมัครณะสุขหมู่บ้าน (อสม.)
3. กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน
4. กลุ่มอาสาพิทักษ์สิ่งแวดล้อม (ทสม.)
5. กลุ่มผู้สูงอายุ
6. กลุ่มสภายาวชน
7. กลุ่มอาสา อป.พร.
8. กลุ่มสตรีพัฒนา
9. กลุ่มร้านอาหาร
10. กลุ่มต้านภัยยาเสพติด (ขยายผลสู่กองทุนแม่)
11. กลุ่มกองทุนสุขภาพ
12. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
13. กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน
14. กลุ่มผู้ใช้น้ำ
15. กลุ่มร้านเสริมสวย
16. สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์

กลุ่มอาชีพของชุมชน

1. กลุ่มสตรีทำขนม	หมู่ที่ 1 สมาชิก	40 คน
2. กลุ่มสตรีดอกไม้จันทน์	หมู่ที่ 1 สมาชิก	15 คน
3. กลุ่มสตรีแปรรูปอาหารทะเล	หมู่ที่ 1 สมาชิก	31 คน
4. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านตลาดล่าง	หมู่ที่ 1 สมาชิก	100 คน
5. กลุ่มเกษตรทำประมง	หมู่ที่ 1, 2, 3 สมาชิก	98 คน

รวมสมาชิก 284 คน

(ที่มา: เอกสารแผนยุทธศาสตร์ กองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลบางพระ)

ประวัติบุคคลที่น่าสนใจ ด้านสาธารณสุข แพทย์แผนโบราณ

รูปที่ 4.18 หมอแผนโบราณ

ป้าสะอาด บุญเกิด เป็นหมอแผนโบราณ มีความชำนาญการกวาดยาในคอเด็ก ตอนเด็กเป็นไข้ร้อนใน จะทำให้เด็กมีตุ่มเล็กขึ้นในช่องปาก ทำให้กินน้ำ กินนม กินอาหารลำบาก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “โรคซาง”

โดยที่ใครเป็นโรคลักษณะดังกล่าว จะพามาหาป้าสะอาด ทำการรักษา ด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม จนหายขาดเกือบทุกราย จึงเป็นที่กล่าวขานว่าเป็น “หมอกวาดยาประจำหมู่บ้าน”

ประวัติบุคคลที่น่าสนใจ ด้านวัฒนธรรม ศิลปกรรม ปั้นหุ่นพญายม

แม่พญายมเป็นประเพณีสำคัญของเทศบาลตำบลบางพระและการสร้างหุ่นพญายมที่บางพระได้ถือกำเนิดในชุมชนคอเขาพัฒนาจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันมีคนในชุมชนหลายคนมีส่วนร่วมสร้างหุ่นพญายมมาเป็นเวลาหลายสิบปี เช่น ลุงแคะ (อุดม ทองเฟื่อง) ลุงคำ เสริมศรี และช่างพัน (ประพันธ์ พลเมืองรัตน์) จึงบันทึกประวัติสังเขปไว้ ดังนี้

นายอุดม ทองเฟื่อง

ลุงแคะ หรือ นายอุดม ทองเฟื่อง เกิด พ.ศ. 2484 ที่ ตลาดกระบ้ง กรุงเทพฯ ด้วยบิดาและมารดาแยกทางกันลุงแคะจึงอยู่กับลุงบุญมา ป้าบัว หงส์สวัสดิ์ แล้วย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่บางพระ พอโตขึ้นก็มีอาชีพขับรถบรรทุกผลผลิตพีชไร้ และรถสองแถวที่คอเขาทำให้มีส่วนได้ช่วยลุงอื่น ลุงต้อย ทำหุ่นพญายม

สมัยก่อนการทำหุ่นพญายมทำกันแบบง่ายๆ แบบลูกทุ่ง ใช้ฟาง ไม้ไผ่และกระสอบทำช่วยกันคนละไม้คนละมือ จนเมื่อ 6-7 ปีที่ผ่านมามีเทศบาลสนับสนุนจึงมีการเปลี่ยนทำให้ถาวรขึ้นและปีนี้ทำที่บ้านช่างพัน เชียงวัตวิเวการาม

นายประพันธ์ พลเมืองรัตน์ “ช่างพัน”

ประพันธ์ พลเมืองรัตน์ เกิดวันที่ 1 ตุลาคม 2495 ที่จังหวัดยโสธร หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ก็เข้ากรุงเทพฯ เพื่อหางานทำ ทำงานรับจ้างอยู่ที่กรุงเทพฯจนอายุ 22-23 ปีก็มีการครอบครัวแล้วย้ายมาอยู่ที่คอเขาบางพระ เนื่องจากเป็นคนชอบงานศิลปะและมีพวกมากจึงร่วมทำหุ่นพญายมตลอดมา ปัจจุบันถือเป็นช่างสำคัญในการทำหุ่นพญายม โดยเฉพาะในปี 2557 ช่างพันเป็นผู้ซ่อมแซมหุ่นเก่า(พ.ศ. 2555) ที่อยู่ชายทะเลบางพระเพื่อนำไปแห่งที่งานประจำปีจังหวัดชลบุรี โดยหุ่นนี้เป็นหุ่นที่แท้ พ.ศ. 2555 แล้วลอยเข้าฝั่งขึ้นที่บางแสน เทศบาลตำบลบางพระจึงนำกลับมาประดิษฐ์ไว้ที่ชายทะเลบางพระ

การสร้างหุ่นแต่ละปีนั้นช่างพันกล่าวว่าลักษณะจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์บ้านเมือง โดยแสดงออกด้วยท่าทาง เช่น ปีใดเหตุการณ์สงบเรียนร้อยก็สร้างหุ่นภาคเทวดาหน้าดา ยิ้มแย้มแจ่มใสตั้งหุ่นปี 2555 หากบ้านเมืองวุ่นวายเกิดความขัดแย้ง เช่นปี 2557 ก็สร้างหุ่นภาคนรก กุมิ หน้าตาดุคัน น่าเกรงขาม เพื่อเตือนสติให้หยุดการทำสิ่งไม่ดี นอกจากนี้ยังแสดงออกที่สีสไตหรือทิวด้วย

ประวัติบุคคลนำสนใจ ด้านวัฒนธรรม ขนบพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง

คุณย่าผวน สุดใจ

ย่าผวน เป็นบุตรของกำนันส่วน สามะกิจ อดีตกำนันตำบลบางพระ และ แม่จิ้งหรีด จึงชาวบางพระโดยกำเนิด เกิด พ.ศ. 2460 ปัจจุบัน อายุ 97 ปี สมรสกับนายออย สุดใจ มีบุตร ธิดา ดังนี้

นายบัญชา สุดใจ

นางสาวสุวรรณ สุดใจ

นางจรรยา ช่างชู

นางอำไพ พูลประศาสน์พร

นายอัมพร สุดใจ

นายปรีดา สุดใจ

และ นางกฤษณา มุขประดับ

คุณย่าผวน มีชื่อเสียงด้านการทำขนมไทย และที่ขึ้นชื่อที่สุดคือ ขนมถั่วเน่าฟู

รูปที่ 4.19 ภาพคุณย่าผวน สุดใจ (คนกลาง)

ประวัติบุคคลน่าสนใจ ด้านการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ครูเบญจา เอี่ยมสะอาด ประธานชุมชนพร้อมใจ

เบญจา สิงห์ชม เกิดเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2489 ที่อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี บิดาชื่อ ร้อยตำรวจตรี สายัณห์ สิงห์ชม ส่วนมารดาเป็นชาวบางพระชื่อลำออย(บุตรนายศาสตร์ บุรีเทศ และนางตลับ ทรง โฉม) สมรสกับพันจ่าเอกจรัญ เอี่ยมสะอาด มีบุตร 2 คน คือ นายนพพร เอี่ยมสะอาด และนางสาวนาฎยา เอี่ยมสะอาด

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และรับราชการเป็นครูจนเกษียณ หลังจากนั้นได้ทำงานพัฒนาชุมชนมาโดยตลอด ปัจจุบันเป็นประธานชุมชนพร้อมใจ มีผลงานดีเด่นได้รับรางวัลเกียรติบัตรจำนวนมากและมีชื่อเสียงคืองานด้านการจัดการขยะได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 2 ภาคกลาง โครงการวัสดุรีไซเคิล 200 ชุมชน ปี 2551 วันสิ่งแวดล้อมโลก

ประวัติบุคคลน่าสนใจ ด้านการศึกษา

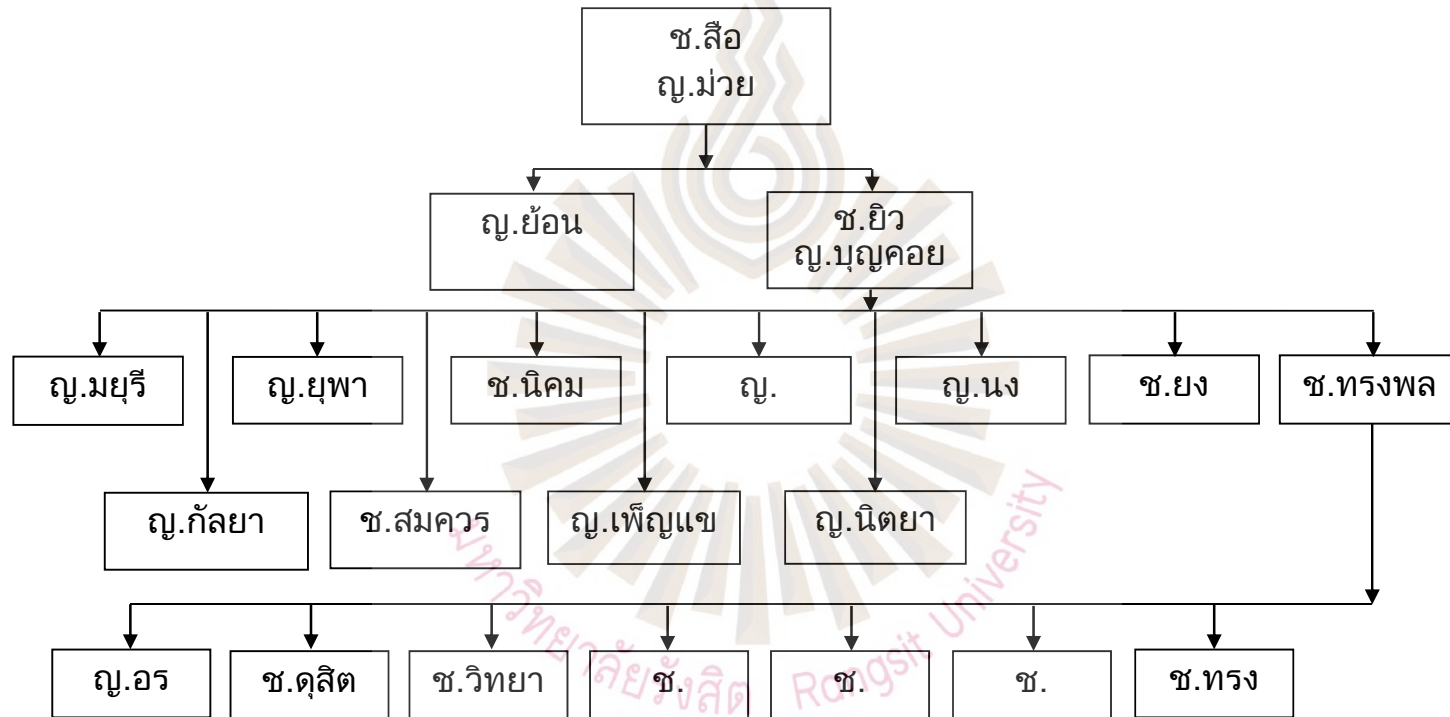
รูปที่ 4.20 ครูไสว เรืองอร่าม

ครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนอนุบาลบ้านบางพระ (ฉิ่งนาวิกอนุสรณ์) เมื่อ พ.ศ. 2472

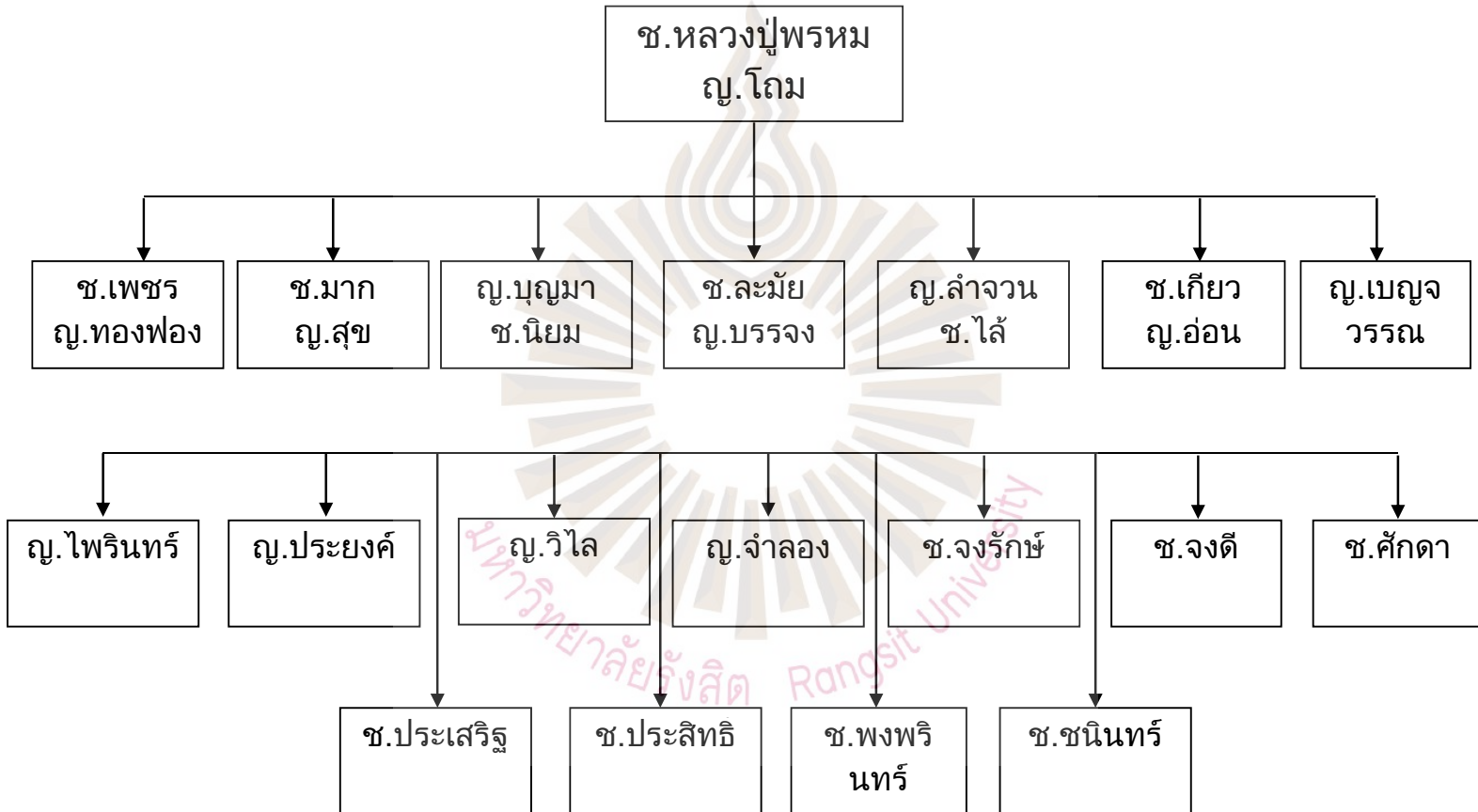
ในปี พ.ศ. 2483 คณะครู ชาวบ้าน ทหารเรือ และวัด ร่วมกันบริจาคทรัพย์สร้างอาคารเรียน แบบ 4 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง เปิดทำการเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2483 ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลบางพระ (ฉิ่งนาวิกอนุสรณ์) ถือเป็นอนุสรณ์การร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน โดยมีครูไสว เรืองอร่าม เป็นครูใหญ่ในขณะนั้น

ผังเครือญาติ

สายสกุล "ธारा"

สายสกุล “กลินสุคนธ์”

ปฏิทินชุมชน

วันที่ 1 มกราคม	จัดทำบุญขึ้นปีใหม่
วันเสาร์ที่ 2 ของเดือนมกราคม	จัดงานวันเด็กแห่งชาติ
เดือนกุมภาพันธ์	จัดงานเวียนเทียนวันมาฆบูชา
วันที่ 17 เมษายน	ประเพณีก่อพระเจดีย์ทราย
วันที่ 17 เมษายน	”ทำบุญรอบบ้าน สวดมนต์ป้อมเมือง” ซึ่งเป็นประเพณีทำติดต่อกันมา

เกือบ 100 ปี

วันที่ 18 เมษายน	จัดกิจกรรมประเพณีแห่พญายม
เดือนพฤษภาคม	จัดกิจกรรมวันวิสาขบูชา
เดือนมิถุนายน	จัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ วัลสถาปนา กรมชลประทาน
เดือนกรกฎาคม	จัดกิจกรรมวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา
วันที่ 12 สิงหาคม	จัดกิจกรรมวันแม่
เดือนตุลาคม	จัดกิจกรรมวันออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	จัดกิจกรรมวันลอยกระทง
วันที่ 5 ธันวาคม	จัดกิจกรรมวันพ่อ
วันที่ 31 ธันวาคม	จัดกิจกรรมวันสิ้นปีใหม่

ตารางที่ 4.12 กิจกรรมประเพณีของชุมชนในระยะ 1 ปี

มกราคม จัดทำบุญขึ้นปีใหม่ จัดงานวันเด็กแห่งชาติ	กุมภาพันธ์ วันมาฆบูชา	มีนาคม	เมษายน - ประเพณีก่อพระทราย - ทำบุญรอบบ้านสวด มนต์ป้อมเมือง - ประเพณีแห่พญายม
พฤษภาคม วันวิสาขบูชา	มิถุนายน กิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์ วันสถาปนา กรมชลประทาน	กรกฎาคม วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา	สิงหาคม จัดกิจกรรมวันแม่
กันยายน	ตุลาคม กิจกรรมวันออกพรรษา วันพระปิยะมหาราช	พฤศจิกายน กิจกรรมวันลอย กระทง	ธันวาคม กิจกรรมวันพ่อ วันสิ้นปีใหม่

ระบบสุขภาพชุมชน

กลไกระบบสุขภาพชุมชน

1. มีระบบติดตามเฝ้าระวังสุขภาพของชุมชน โดยใช้กลไก อสม.
2. มีระบบป้องกัน แก้ไข โรคไขเลือดออก โดยการขจัดยุงลาย
3. มีการจัดกิจกรรมชุมชนลดเสี่ยงลดโรค ด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่เป็นที่ปรึกษา
4. ชุมชนมีพฤติกรรมลดเสี่ยงลดโรคแบบยั่งยืนโดยพึ่งพาตนเอง
5. เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการสุขภาพของชุมชน ได้แก่
 - 5.1 มีการประชุมด้านสุขภาพเป็นประจำทุกเดือน
 - 5.2 มีการจัดตั้งกองทุนสุขภาพ
 - 5.3 มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
 - 5.4 มีการสร้างเครือข่ายแกนนำสุขภาพ
 - 5.5 มีการวางแผนการดำเนินงาน แบ่งเขตความรับผิดชอบ
 - 5.6 มีกิจกรรมการคัดกรองกลุ่มเสี่ยง และแนวทางการจัดการกลุ่มเสี่ยงตามแผนงาน
 - 5.7 มีการติดตามประเมินผลและสรุปผลรายงาน
 - 5.8 มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์
 - 5.9 มีระบบการสร้างเครือข่ายสุขภาพชุมชน ได้แก่ กองสาธารณสุขเทศบาล บางพระ, สาธารณะสุขอำเภอ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, วัด, โรงเรียน, อสม., แกนนำชุมชน, ผู้นำชุมชน, กลุ่มสตรีแม่บ้าน และกลุ่มองค์กรชุมชน
 - 5.10 มีระบบการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ ระเบียบข้อบังคับกองงานสาธารณสุขเทศบาลฯ, แผนยุทธศาสตร์ประจำปี, แพทย์ประจำตำบล, และ อสม.
 - 5.11 มีการติดตามผลวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ คือ
 - 5.11.1 การประชาสัมพันธ์และเปิดเวทีสร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาสุขภาพ
 - 5.11.2 การสร้างภาคีเครือข่ายระบบสุขภาพทั้งในและนอกชุมชน
 - 5.11.3 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การเก็บข้อมูลเชิงประเด็น

การเก็บข้อมูลเชิงประเด็นมีกระบวนการทำงาน 3 ขั้นตอน คือ

1. เวกีวิเคราะห์ข้อมูล
2. การเลือกประเด็น
3. การลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงประเด็น

มีผลการศึกษา ดังนี้

1. เวกีวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน จัดขึ้นในวันที่ 13 ธันวาคม 2556 ณ ศูนย์ชุมชนท้ายบ้านเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี โดย นักวิจัยชุมชนได้นำเสนอข้อมูลชุมชนของตนเอง และได้ทำการวิเคราะห์แยกแยะ และจัดหมวดหมู่ให้ข้อมูลของตนเองมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยแบ่งกระบวนการออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 กระบวนการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล คือการนำข้อมูลที่นักวิจัยได้สำรวจมาได้แก่ แผนที่เดินดิน ฟังความคิด และปฏิทินชุมชน นำมาพูดคุย ค้นหารายละเอียดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นพร้อมกับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

ภาพที่ 4.21 และ 4.22 นักวิจัยชุมชนนำเสนอข้อมูลชุมชน

ภาพที่ 4.23 และภาพที่ 4.24 แผนที่เดินดิน

1.2 การเรียนรู้เครื่องมือเก็บข้อมูลอื่นๆ ได้แก่ ฟังความคิด ปฏิทินชุมชน และฟังความสัมพันธ์องค์กรในชุมชน

ภาพที่ 4.25 ฟังความคิดเครื่องมือศึกษาชุมชน

ภาพที่ 4.26 ปฏิทินชุมชน

2. การเลือกประเด็น

นักวิจัยชุมชนพิจารณาเหตุการณ์หรือสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์โครงสร้าง เชื่อมโยงความสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนในแต่ละช่วงเวลา แล้วนำข้อมูลไปแก้ปัญหาในชุมชน แต่ละชุมชน สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

ชุมชนพร้อมใจ

- ต้องการให้ประชากรในชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนา
- ต้องการให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ต้องการให้คนในชุมชนร่วมกันฟื้นฟู สืบสานประเพณีกองข้าวและบ่อทำบุญ
- ต้องการให้มีการพัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้แก่ผู้มีรายได้น้อยในชุมชน
- ต้องการปรับปรุงการจราจรในชุมชนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
- ต้องการให้มีการสนับสนุนการแปรรูปผลผลิตในชุมชน
- ต้องการโครงการพัฒนาอาหารอย่างยั่งยืน จัดทำโครงการนวัตกรรมการผลิต 6 ป. ปลา (ปลูก แปรรู บำรุง เปียบ ปล่อย ปลูก) เพื่อสร้างกระบวนการบริโภคอย่างยั่งยืนในชุมชน (นายธนิต ศิริวรรณ, การจัดการที่ดินในงานพัฒนาชุมชน, 16 กันยายน 2557)

ภาพที่ 4.27 แผนภูมินวัตกรรมการผลิต 6 ปี

ต้องการอนุรักษ์อาหารทะเล ได้แก่ จัดทำโครงการ “บ้านปลา ธนาคารปู อนุรักษ์ อนุรักษ์”
บูรณาการสามชุมชนร่วมกับกองทัพเรือ

ต้องการจัดทำโครงการธนาคารสมุนไพร, แผนที่ต้นไม้, ตลาดนัดสีเขียว เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวและพืชสมุนไพรในชุมชน

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การปลูกผักปลอดสารพิษไว้กินเอง

ชุมชนตลาดบน

- จัดระเบียบร้านค้าแผงลอยบริเวณถนนสุขุมวิท
- จัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง
- ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน
- ต้องการที่ทำการชุมชน
- ต้องการส่งเสริมผลิตภัณฑ์น้ำชีวภาพ ได้แก่ น้ำดื่ม น้ำยาเอนกประสงค์ และเอ็นไซน์
- ต้องการตกแต่งภูมิทัศน์ริมคลองสุกรีพ ให้เป็นที่พักผ่อน

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การจัดตั้งที่ทำการชุมชนถาวร

ชุมชนท้ายบ้าน

- ต้องการพัฒนาชายหาดบางพระให้สะอาดสวยงาม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- ต้องการส่งเสริมสินค้าของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก พร้อมทั้งส่งเสริมประชาชนในชุมชน

มีส่วนร่วมในการผลิต และจำหน่ายสินค้าของชุมชน

- ต้องการศูนย์กระจายสินค้า
- ต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาชีพประมง
- ต้องการอนุรักษ์หอยและสัตว์น้ำท้องถิ่น

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การอบรมมัคคุเทศก์ชุมชน เพื่อการท่องเที่ยว

ชุมชนวัดหลวง

- ต้องการจดทะเบียนกลุ่มการค้าหอยในทะเลให้ถูกต้องตามระเบียบฯ
- ต้องการ โชนอนุรักษ์อาชีพประมง จากสะพานปลาถึงร้านไก่อ่างตาแทนช่วย

แก้ปัญหาทั้งชายะลงทะเล

- ต้องการให้คนในชุมชนหันมาช่วยกันดูแลรักษาชุมชนของตนให้มากกว่านี้
- ช่วยป้อง ปราม ปราบ การทิ้งขวดหอยลงทะเล ก่อปัญหาให้กับปูม้าในทะเล
- ต้องการอนุรักษ์อาหารทะเล ได้แก่ จัดทำโครงการ “บ้านปลา ธนาคารปู อนุรักษ์

เรือนหอย”

- ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชาวเล

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์เพาะพันธุ์ปูม้า และการอนุรักษ์

วิถีประมง

ชุมชนชาวเขื่อนพัฒนา

- ต้องการปรับปรุงจุดชมวิว บริเวณบนเขา
- ปรับปรุงสถานที่ออกกำลังการและจัดหาอุปกรณ์
- ต้องการให้มีจุดบริการนักท่องเที่ยว
- ต้องการให้มีบริการห้องน้ำสาธารณะ
- ต้องการให้มีประชาสัมพันธ์ข่าวสาร
- ต้องการพัฒนาคอนในชุมชนให้มีรายได้เสริม

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ ปรับปรุงสถานที่ออกกำลังการ

ชุมชนบางพระน้ำอยู่

- ต้องการสวนหย่อมสถานที่พักผ่อน มีต้นไม้ร่มรื่น
- ต้องการจัดระเบียบสุนัขในชุมชน
- ต้องการจัดระเบียบจราจร
- ต้องการให้คนในชุมชนมีจิตสาธารณะ
- ต้องการพื้นที่ให้ชุมชนจัดกิจกรรม ทำอาชีพเสริม
- ต้องการส่งเสริมเทศกาลกินเจ

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การส่งเสริมเทศกาลกินเจ

ชุมชนท่าตาลักษ์

- ต้องการขยายถนนทางเข้าชุมชน
- ต้องการให้คนในชุมชนร่วมมือกันดูแลรักษา
- ต้องการส่งเสริมอาชีพ
- ต้องการจัดระเบียบถนนและทางเท้าในชุมชน
- ต้องการพัฒนาคอลงสุกรีฟเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ต้องการทำฝายกั้นน้ำคลองสุกรีฟ
- ต้องการลานกีฬาต้านยาเสพติด (สนามฟุตบอลในชุมชน)
- ต้องการทำความสะอาดถังขยะวันละครั้ง
- ต้องการพื้นที่จอดรถในชุมชน

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพ

ชุมชนคอเขาพัฒนา

- ต้องการเห็นคนในชุมชนให้ความร่วมมือ
- ต้องการเห็นถนนเลียบริมทางรถไฟ-เขรุ่ม เป็นรูปธรรมมากกว่านี้

- ต้องการขยายถนนสายสุขาภิบาล 9-อ่างเก็บน้ำบางพระ
- ต้องการพัฒนาระบบน้ำพุร้อน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต
- ต้องการเพิ่มงบประมาณจัดประเพณีแห่พญายมจาก 60,000 เป็น 100,000 บาท
- ต้องการใช้กฎหมายกับผู้บุกรุกพื้นที่สาธารณะอย่างจริงจัง

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การพัฒนาประเพณีแห่พญายม

ชุมชนทิวสนพัฒนา

- ทำถนนเรียบทางรถไฟ (ชอยไร่ขจร)พร้อมทำสะพานข้ามห้วยสุกรีฟ เชื่อมต่อไป

ชุมชนคอเขาพัฒนา

- สร้างบ่อบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงห้วยสุกรีฟ 2 แห่ง (ชอยไร่ขจร และชอยยางเอน
- จัดระเบียบร้านค้าแผงลอยถนนเทศบาล 7
- ต้องการส่งเสริมสุขภาพ
- วางท่อระบายน้ำใหม่ชอยเทศบาล 7/8 เชื่อมชอยทิวสน (ท่อเก่าขนาดเล็กเกินไประบาย

น้ำไม่ทัน)

- ปรับปรุงถนนเข้าสู่ศูนย์สาธารณสุขเทศบาลตำบลบางพระ
- ปรับปรุงภูมิทัศน์ศาลเจ้ายางเอน

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพธรรมชาติบำบัด และการพัฒนาบริเวณศาลเจ้า

ชุมชนนาพุ

- ต้องการถังขยะเพิ่ม
- ลด ตัดตอนการเลี้ยงสุนัข
- ต้องการพัฒนากลุ่มองค์กรภาคประชาชน
- ต้องการพัฒนากลุ่มอาชีพ ทำซอทพริก
- แก้ไขรถติดบนถนนเทศบาล 7
- ถนนเทศบาล 7 ต้องดูแลกวาดดินให้มาก เทศกิจตำรวจ สายตรวจเข้มงวด
- สร้างจิตสำนึก การรับผิดชอบร่วมกันต่อส่วนรวม
- ปรับปรุงภูมิทัศน์ศาลเจ้ายางเอน

การคัดเลือกพัฒนาประเด็นปัญหา ได้แก่ การพัฒนากลุ่มอาชีพ ทำซอสพริก และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

การเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชน

นักวิจัยชุมชนลงเก็บข้อมูล ชุมชนละอย่างน้อย 1 เรื่อง เพื่อการจัดทำแผนชุมชน โดยทั่วไปมักจะนำปัญหาความต้องการของชุมชนไปจัดทำแผนชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่โครงการวิจัยครั้งนี้ต้องการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเน้นการหาข้อมูลเชิงประจักษ์ในเชิงลึกเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และพบว่ามียุทธศาสตร์ที่นำไปสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ดังกรณีศึกษาต่อไปนี้

3.1 ชุมชนทิวสน

เสนอประเด็น พัฒนารอบบริเวณต้นยางใหญ่ ศาลเจ้าเล่าปึงเถ่ากง และศาลเจ้าแม่ตะเคียนเงินตะเคียนทอง ในชุมชนทิวสนพัฒนา

ทุนมนุษย์ ปัจจุบันมีผู้ศรัทธามากราบบูชา ขอพร แก้บน บำรุงรักษาและทำความสะอาดเป็นประจำ โดยมี ลุง ไพวัลย์ (กิมหลิน แซ่ลี้) ดูแลเกี่ยวกับพิธีกรรม

ทุนทรัพยากร มีที่ดินสาธารณะติดถนนใหญ่ (ถนนเทศบาล7) มีคนสัญจรตลอดมีต้นยางใหญ่ขนาด 4คน โอบศาลเจ้าเล่าปึงเถ่ากง และศาลเจ้าแม่ตะเคียนเงินตะเคียนทอง อยู่ในบริเวณเดียวกัน

มีทุนทางสังคม เป็นสถานที่ที่คนศรัทธา ไปกราบไหว้บูชาเป็นประจำ เคยมีการทำบุญประจำปี แต่หยุดมา 2 ปีแล้ว

ชุมชนทิวสนพัฒนามีความต้องการปรับปรุงภูมิทัศน์ศาลเจ้ายางเอนและจะนำไปบรรจุในแผนพัฒนาชุมชน จึงสมควรพิจารณาทำแผนให้ครอบคลุมทุกมิติ ไม่พัฒนาด้านวัตถุด้านเดียว เกิดแผนพัฒนาดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาศาลเจ้าเล่าปึงเถ่ากงอย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

3.1.1 การจัดตั้งคณะกรรมการ ขณะนี้มีผู้เกี่ยวข้องอยู่แล้วคือ ลุง ไพวัลย์ ป้าหมาย คุณวิศิษฐ์ วอสเบียน

3.1.2 ฟื้นฟูการทำบุญประจำปี วันที่ 29 เดือน 3 ตามปฏิทินจีน

3.1.3 การปรับปรุงภูมิทัศน์ ทำความสะอาดบริเวณ ขนย้ายศาลพระภูมิเก่าที่มีผู้เอาไปทิ้งออกทำแนวเขตที่ดินหรือทำรั้ว และ ก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์

3.1.4 การหารายได้ โดยมีผู้รับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา และสร้างเพิงขายของให้ผู้ขายของเป็นผู้ดูแลศาลเจ้าและเงินบริจาค

3.2 ชุมชนบ้านนาพู่ เสนอประเด็นสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน เริ่มที่ส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็กในหมู่บ้านนาพู่ 3

ปัจจุบันในหมู่บ้านนาพู่ 3 มีเด็กอายุ 4- 12 ปี วึ่งเล่นหลังเลิกเรียนและวันหยุดเป็นประจำ บางครั้งมีการทะเลาะกัน มีการทำร้ายกันจนบาดเจ็บ เป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก และเมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นเป็นวัยรุ่นก็จะออกไปเล่นกับเพื่อนห่างบ้านยิ่งขึ้น มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ดังที่กำลังเป็นปัญหาในสังคมไทย จึงสมควรวางแผนป้องกันปัญหาและพัฒนาเด็กๆ ให้เป็นคนดีของชุมชนต่อไป ซึ่งประเด็นนี้มักจะถูกมองข้ามหรือมองว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เปลี่ยนวิถีคิด “ปัญหาในชุมชน คนในชุมชนร่วมมือกันแก้ไข”

วันอาทิตย์ที่ 23 กุมภาพันธ์ 2557 คณะกรรมการชุมชนบ้านนาพู่ได้ประสานงานกับกลุ่มนิสิตสาขาหลักสูตรและการสอนศิลปะ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จัดการสอนนั่งสมาธิและวาดรูป พร้อมกับการปลูกฝังให้เด็ก ๆ มีจิตสาธารณะ โดยจัดที่อาคารอเนกประสงค์บ้านนาพู่ 3 (ไม่ค่อยได้ใช้ประโยชน์) ตั้งแต่ 10.00 น. – 17.00 น. คณะกรรมการชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียนร่วมมือกันจัดสถานที่ นำอาหารและเครื่องดื่มไปแบ่งปันกัน เด็กสนุกสนานกับการเล่นและเรียนรู้ตลอดวัน

คณะกรรมการชุมชน ผู้ปกครอง เด็ก และคณะนิสิต มีความเห็นร่วมกันว่าสมควรจัดกิจกรรมเช่นนี้เป็นประจำ กรณีนี้พิสูจน์ให้เห็นว่าการศึกษาชุมชนอย่างลึกซึ้งและคิดอย่างเป็นระบบ จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้ ไม่ต้องคอยหน่วยงาน งบประมาณ และบุคคลภายนอก การจัดกิจกรรมแบบนี้ในคราวต่อไปสามารถใช้คนในชุมชนผลักดันบุคคลภายนอกไปช่วยสอน คาดว่าจะมีการสอนร้องเพลง ดนตรี กีฬา เรียงความ และความรู้อื่นๆ ตามความสนใจของเด็ก

แนวทางการพัฒนา แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ยึดหลักสร้างกลุ่มไม่เป็นทางการ ยึดหลักการบริหารโดยใช้ทฤษฎีไร้ระเบียบ เรียนรู้ตามอัธยาศัย ใช้เด็กเป็นศูนย์กลาง ยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง

- 3.2.1 จัดตั้งกลุ่มเยาวชนเพชรศิลป์ สืบสานตำนานบางพระ
- 3.2.2 จัดตั้งกองทุนเพชรศิลป์ (ทุนที่ไม่ใช่เงิน)
- 3.2.3 จัดตั้งคณะกรรมการอุปการคุณ
- 3.2.4 จัดทำแผนปฏิบัติการรายไตรมาส
- 3.2.5 ปฏิบัติตามแผน
- 3.2.6 ประเมินผลการดำเนินงาน
- 3.2.7 ขยายผลสร้างเครือข่าย เชื่อมโยงชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งมหาวิทยาลัย

ข้อค้นพบปัจจัยความสำเร็จในการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ผู้นำ แกนนำและคณะกรรมการชุมชน

ผู้นำเป็นหัวใจหลักของกระบวนการมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ได้นั้นผู้นำ แกนนำและกรรมการ ถือเป็นกลไกที่จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ กรณีตัวอย่างชุมชนพร้อมใจ จากการดำเนินงานของชุมชนที่จัดทำขึ้น จะเห็นได้ว่า อาจารย์เบญญา เอี่ยมสะอาด ซึ่งตอนนี้ได้เกษียณอายุราชการแล้ว และได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานชุมชนคนปัจจุบัน ผู้ซึ่งเป็นที่นับถือของชาวบ้าน และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ รวมถึงสละพื้นที่บริเวณบ้านให้เป็นศูนย์กลางในการประสานงานและการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ห้องสมุดชุมชน ธนาคารขยะรีไซเคิล สวนผัก "เรื่องของพ่อ ในบ้านของเรา" และการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่นงานวันเด็ก การจัดแข่งขันทักษะการอ่านของเด็กในชุมชน ประชุมคณะกรรมการ การจัดเวทีประชุมประชาคม และกิจกรรมอื่นๆอีกมากมาย

คณะกรรมการชุมชน ที่เป็นหัวใจแห่งความสำเร็จ เพราะคณะกรรมการของชุมชน มีความสามารถในแต่ละด้านและความถนัดของแต่ละคน จึงเป็นการดำเนินงานของทุกกลุ่มนั้น ส่วนอาศัยความตั้งใจแน่วแน่ ความเสียสละ มีจิตอาสา ของบรรดาคณะกรรมการ ทำให้เกิดผลงานที่มีความชัดเจน เป็นแบบอย่างแก่คนทั่วไป อีกทั้งแกนนำหรือคณะทำงานมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีการบริหารงานที่โปร่งใส เช่น การดำเนินงานของกลุ่ม ปัจจัยแห่งความสำเร็จบางส่วนเกิดจากการจัดการของธนาคารขยะรีไซเคิลซึ่งเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด และความซื่อสัตย์ของคณะกรรมการ การเสียสละตั้งใจแน่วแน่ ไม่ย่อท้อกับอุปสรรคของผู้นำกลุ่ม ของการเป็นแบบอย่างที่ดีของแกนนำคณะทำงาน ที่ใช้การปฏิบัติจริงในการถ่ายทอดและปลูกจิตสำนึกแก่คนรุ่นหลังในการทำกิจกรรม ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เกิดจากแกนนำหรือคณะทำงานเหล่านี้ล้วนเป็นแรงบันดาลใจให้กับชาวบ้านที่จะเข้าร่วมการดำเนินงาน ก่อให้เกิดการทำงานที่มีความต่อเนื่อง สามารถสร้างงานให้เป็นรูปธรรม ด้วยปัจจัยแห่งความเสียสละมุ่งมั่น ตั้งใจจริง มีความซื่อสัตย์กับงานของแกนนำคณะทำงานในการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นพลวัตและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในชุมชน โดยผ่านระบบคิด ซึ่งเป็นความรู้ ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชนที่มีการสืบทอดกันมาเนิ่นนาน

ที่มีความรัก ความผูกพัน และความไว้วางใจและเอื้ออาทรที่มีอยู่เดิมในชุมชนของตนเองแล้ว นำมาปรับเปลี่ยนให้เป็นระบบคิดใหม่โดยการประยุกต์จากระบบคิดเดิมของชุมชน และนำไปสู่การ

ปฏิบัติจริงที่สะท้อนให้เห็นถึงการที่สมาชิกของชุมชนได้ปฏิบัติต่อชุมชนในลักษณะของการให้การช่วยเหลือ การเสียสละ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและทำงานด้วยความโปร่งใส สมาชิกมีความไว้วางใจต่อกัน จนไปสู่ผลลัพธ์ที่ช่วยให้เกิดการลดต้นทุน ช่วยเพิ่มทุนของชุมชนทุกประเภท เกิดการระดมปัญญาที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อน เพราะฉะนั้นกระบวนการทุนทางสังคมจึงมีการปรับตัวปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของชุมชนที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งเปรียบเสมือนการย้ายกระบวนทัศน์ทางสังคมที่มีทุนทางสังคมเป็นกลไกหล่อเลี้ยงให้ชุมชนเกิดพลังขับเคลื่อน

นอกจากนั้นยังพบการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบ กลุ่มภาคประชาสังคม และกลุ่มภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มภาคประชาสังคมในรูปแบบ อสม. ที่ทำงานพัฒนาชุมชนด้านสุขภาพ, กลุ่มประมงเรือเล็ก ที่เฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมทะเลและชายฝั่ง, กลุ่มชมรมคนรักในหลวง โดย ดร.เพียงพร กันหารี ที่พยายามผลักดันการพึ่งตนเองของชุมชน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในโครงการ “วิชาของพ่อ ในบ้านของเรา” ที่เป็นเอกลักษณ์โครงการของชาวชลบุรี, รวมทั้งกลุ่มภาคประชาชน ที่มีคุณพิระพงษ์ สุดประเสริฐ ที่มีจิตอาสาในกลุ่มบ้านมั่งคั่งนาพู 3 ขับเคลื่อนด้านเยาวชน, มีคุณสุกัญญา ชุมชนทิวสน ที่รวมกลุ่มกันเอง ขับเคลื่อนเรื่องกินผักปลอดสารพิษ, มีอาจารย์บุญเรือน ที่รวมกลุ่มขับเคลื่อนเรื่องธรรมชาติบำบัด เพื่อการดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเอง และอาจารย์เบญญา ที่พยายามขับเคลื่อนการจัดการขยะในชุมชน เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมเชิงหนุนเสริม จากเทศบาล ภาครัฐและเอกชน

สำหรับปัจจัยภายนอกนั้นมาจากภาครัฐซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลบางพระ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ กำหนดตัวชี้วัดและกรอบแนวคิดในการพัฒนารวมทั้งการอบรมและเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรสร้างการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน และนำองค์ความรู้ใหม่ๆ ในด้านต่างๆ มาเผยแพร่ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีศักยภาพมากขึ้น

อีกทั้งยังสนับสนุนในการส่งผู้นำไปอบรมและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร

การให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลบางพระ และชาวบ้านในชุมชนให้มีความชัดเจนมากกว่านี้ การทำงานที่เกิดขึ้นดังที่ผ่านมา ชาวบ้านมีความพอใจแต่ก็เกิดความคาดหวังว่า ภาครัฐจะมีความเข้าใจในการดำเนินการ เข้ามาสนับสนุนและเป็นพี่เลี้ยงในกิจกรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวด้วย

การดำเนินการของชุมชน แม้จะมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการ หากแต่การทำงานจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงเงินงบประมาณสนับสนุนจาก

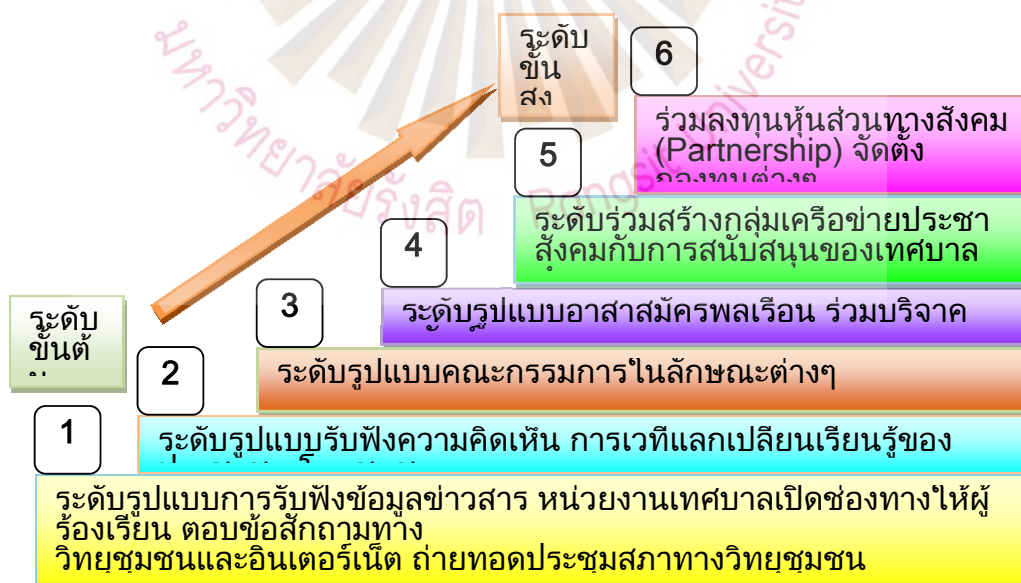
ภาคเอกชนอื่นๆ ล้วนเป็นส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหน่วยงานทั้งในท้องถิ่นหรือส่วนกลางเหล่านี้ จึงเข้ามาเป็นส่วนเติมเต็มในสิ่งที่ชาวบ้านขาดหาย รวมทั้งการเสริมสร้างแนวคิดให้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างเครือข่ายการทำงาน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นอกจากจะเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในกลุ่ม เช่น แกนนำคณะทำงาน แล้ว ยังมีสิ่งสำคัญที่จะเข้ามาเติมเต็ม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิด ประสบการณ์ ต่อยอดกิจกรรมให้หลากหลายขึ้น คือ การสร้างเครือข่ายการทำงาน ปัจจัยดังกล่าวเห็นได้ชัดจากการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชน ที่มีการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ก่อให้ชุดความรู้ที่หลากหลาย สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งการจัดสวัสดิการชุมชน ร้านค้าชุมชน กิจกรรมการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ รวมถึงการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ข้อค้นพบระดับการมีส่วนร่วม (Participation Spectrum) ของชุมชนบางพระ

ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบางพระ ขึ้นอยู่กับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาล Good Governances โดยเฉพาะหลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชุมชน อันนำไปสู่ความเชื่อมั่น สร้างความสนใจในกิจการสาธารณะ จิตอาสา ความห่วงใยในถิ่นกำเนิด เกิดพลังศักยภาพการพัฒนาชุมชน ต่อไป

รูปที่ 4.28 แสดงระดับการมีส่วนร่วม(Participation Spectrum) ของชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ

จากแผนภูมิ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนบางพระ ในระดับนโยบายการบริหาร เทศบาลมีความพยายามสร้างโอกาสและเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมไว้หลายช่องทาง ดังนี้

1. ระดับรับฟังข้อมูลข่าวสาร เปิดช่องทางไว้หลายทาง เช่น ประกาศเสียงตามสาย เคเบิลทีวี เอกสารเผยแพร่ข้อมูล แผ่นพับ วารสาร ป้าย บอร์ดประชาสัมพันธ์ ข้อมูลอินเทอร์เน็ต

ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มช่องทางการเก็บข้อมูลและการรับข่าวสารระบบดิจิทัลแก่คณะกรรมการและผู้นำท้องถิ่น

2. ระดับรับฟังความคิดเห็น ส่วนใหญ่ยังเป็นการรับฟังความคิดเห็นแบบรวมศูนย์กลางไว้ที่เทศบาล เนื่องจากยังไม่พัฒนาเตรียมความพร้อมในเวทีระดับชุมชน การรับฟังความคิดเห็นจึงอยู่เฉพาะกลุ่มไม่หลากหลาย การตอบสนองความต้องการจึงไม่ครอบคลุมปัญหาของคนบางกลุ่ม เช่น ชุมชนวัดหลวง ผู้ที่เข้ามาเสนอความคิดเห็นส่วนใหญ่จะเป็นคุณวสันต์ ผู้นำชุมชน มีการรับฟังปัญหามากมายหลายด้าน แต่มีข้อจำกัดการถ่ายทอดปัญหาได้ไม่ครบถ้วน เนื่องจากเวลาน้อย และยังไม่ประมวลผลไม่ถึงแก่นแท้ของปัญหา

ตัวอย่างเช่น การแก้ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมชายทะเลชุมชนวัดหลวง สามารถแบ่งการปัญหาออกเป็น 3 ด้าน

1. พันธกิจของเทศบาลในการพัฒนาภาพรวมของตำบล จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบนิเวศน์เพื่อป้องกันด้านสุขภาพและสาธารณสุข จากปัญหาขยะฝังทะเลที่ชุมชนเป็นผู้ก่อขึ้น

2. ปัญหาวิจัยที่ขัดต่อวิถีชุมชน จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 25 ปีของเทศบาล ที่เปลี่ยนวิถีชุมชนจากพื้นที่ชาวประมง สู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

3. ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระแสการพัฒนา และการจัดการชุมชนด้วยการพึ่งตนเอง

ข้อเสนอแนะ

การแก้ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมชายทะเลชุมชนวัดหลวง

1. จัดหาที่ทำการชุมชน ให้ชุมชนมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในชุมชน เทศบาลมีหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก แจกแจงปัญหา ให้ชุมชนเกิดการจัดการตนเอง แล้วเทศบาลคอยหนุนเสริมเมื่อชุมชนต้องการจะพัฒนา

2. การพัฒนาพื้นที่ จากการลงพื้นที่ศึกษา พบว่า ชุมชนมีความหวาดระแวงและกลัวจะไร้ที่ทำกิน จึงมีข้อเสนอให้จัดเวทีสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติการทำงานร่วมกับ โดยเฉพาะการใช้หลักผสมผสานการพัฒนา เช่น ชุมชนจัดการขยะจากเศษประมงด้วยตนเอง ปลูกกระแสรักถิ่นกำเนิด จัดทำแผนที่เดินดินแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อจัดระบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีชุมชน โดย การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์มีชีวิต การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทางทะเล ได้แก่ พิพิธภัณฑ์เรือโบราณ ตู้

พิพิธภัณฑน์มีชีวิตการทำเรือประมงพื้นบ้าน, พิพิธภัณฑน์เครื่องมือจับสัตว์น้ำโบราณ ผู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตสัมผัสสัมผัสต้องการทำอวด รอบคอกุญ คูหอย ปล่อยุญ คูปลา ผู้พิพิธภัณฑน์ทางทะเลที่สามารถสัมผัสได้จริงมากกว่าดูในตู้ปลา ได้แก่ การจัดกิจกรรมค้ำน้ำเลี้ยงหอย สร้างบ้านปลา ธนาคารปู อนุรักษ์หอยตลับ ฟันฟูกิจกรรมปลูกป่าชายเลน

3. การนำวิถีชุมชนเป็นจุดขายการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีสถานที่สัมมนาแหล่งเรียนรู้ และเชื่อมโยงสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งวิจัย รวมทั้งผลิตมัลติมีเดียจากท้องถิ่น ผู้การรักบ้านเกิด

4. ระดับจิตอาสาสมัครพลเรือน

ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลบางพระมีกลุ่มอาสาสมัคร หรือกลุ่มจิตอาสาอยู่หลายกลุ่ม ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่กลุ่มที่น่าสนใจได้แก่ กลุ่มชมรมคนรักในหลวงจังหวัดชลบุรี ที่มีจิตอาสาทำงานตามอุดมการณ์โดยไม่หวังผลตอบแทน และเกษตรอินทรีย์บางพระ เป็นต้น

5. ระดับร่วมสร้างกลุ่มเครือข่ายประชาสังคม

ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลบางพระมีกลุ่มประชาสังคมที่น่าสนใจ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่ม อสม. และกลุ่มเกษตรอินทรีย์

6. ระดับร่วมลงทุนหุ้นส่วนทางสังคม (Partnership) จัดตั้งกองทุนคณะต่างๆ

ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลบางพระมีกลุ่มระดับร่วมลงทุนหุ้นส่วนทางสังคม (Partnership) จัดตั้งกองทุนได้แก่ กลุ่มชอทพริกบ้านนาพู่

ข้อค้นพบสภาพความรุนแรง ในการแข่งขันการพัฒนา ทั้งภายนอกชุมชนและภายในชุมชน

1. วิเคราะห์สภาพการแข่งขันพัฒนา การเข้ามาของความเจริญจากสังคมภายนอกที่ชุมชนบางพระต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันแก่ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับสถานการณ์จากสังคมภายนอกชุมชน

พบว่า สภาพการแข่งขันพัฒนา ที่มีผลกระทบต่อชุมชนบางพระ โดยเฉพาะการแข่งขันพัฒนาเพื่อเข้าสู่สังคม เศรษฐกิจการค้าอาเซียน (AEC) มีทั้งผลดีผลเสีย ในการนี้จึงประมวลผลเพื่อคาดการณ์ในอนาคต เฉพาะกรณีศึกษาชุมชนบางพระเพื่อเตรียมความพร้อมร่วมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชน โดยจับประเด็นการพัฒนาสามเสาหลัก AEC เป็นแนวทางการวิเคราะห์

1. เสาด้านวัฒนธรรมและสังคม การเข้าสู่ AEC ของบางพระ ในด้านนี้ถือว่าให้ผลดีมากกว่าผลเสีย ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับหรือเป็นภูมิคุ้มกันวิถีชุมชน

1.1 ผลด้านบวก สามารถยกระดับวิถีพื้นบ้านและวัฒนธรรมชุมชน ขึ้นเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม Culture Torics โดยไม่กระทบวิถีชุมชน

1.2 ผลด้านลบ เยาวชนคนรุ่นใหม่ ขาดภูมิคุ้มกัน ไม่สนใจวัฒนธรรมประเพณี และวิถีทำกินของบรรพบุรุษ ไม่รักบ้านเกิด หลงใหลวัฒนธรรมผสมผสาน ติดกับดักเทคโนโลยี อันนำไปวิถีชุมชนล่มสลาย รวมทั้งผลประโยชน์และภาษียังได้แก่นักลงทุนภายนอกชุมชน คนในชุมชนถูกลดสถานภาพและศักดิ์ศรี จากเป็นนายตนเอง กลายเป็นลูกจ้างแรงงานในพื้นที่ของตนเอง อันส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ล่มสลาย เยาวชนหันหาที่พึ่งสิ่งมอมแมมล้อมประสาทดลดความเครียด

1.3 แนวทางแก้ไข จัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพสร้างภูมิคุ้มกัน ปลูกกระแสคนรักบ้านเกิด ด้วยเทคนิค AIC สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อย่างน้อยชุมชนละ 3 ครั้งต่อปี

2. เสาด้านเศรษฐกิจ

2.1 ผลด้านบวก สามารถเพิ่มรายได้แก่ชุมชน แต่ควรสร้างช่องทางแก่ผู้ด้อยโอกาส สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ ลดช่องทางทำอาชีพทุจริต และยกระดับเมืองแห่งการบริการสังคม

2.2 ผลด้านลบ อาจถูกกลุ่มทุนจากภายนอกเข้าครอบงำ นำผลประโยชน์ออกนอกชุมชน เช่น กระแสกลุ่มทุนจากต่างประเทศ คิวซีที่ดินติดชายหาดตลอดแนวจังหวัดชลบุรี ถึงจังหวัดตราด เพื่อพัฒนาอสังหาริมทรัพย์รองรับพื้นที่อุตสาหกรรมตะวันออก รวมทั้งกระแสการสร้างคอนโดมิเนียมรอบพื้นที่ชุมชนบางพระ ทั้งศรีราชา และบางแสน เพื่อที่อยู่อาศัยของคนมีกำลังซื้อสูง ส่วนชุมชนบางพระปลูกห้องเช่ารองรับแรงงานที่มีกำลังซื้อน้อย อีกทั้งยังกระแสกลุ่มทุนจ้างทำแพเลียงหอย ผูกขาดอำนาจการทำประมงครบวงจร ทั้งจ้างเลี้ยง รับผิดชอบการขาย ต่อไปชาวประมงบางพระต้องซื้อปลากินเอง ไม่ต่างกับชาวนาซื้อข้าวขาวกิน เป็นต้น หากสถานการณ์เป็นเช่นนี้ไม่เกิน 5 ปี ชาวประมงถูกลดสถานภาพและศักดิ์ศรี จากเป็นนายตนเอง กลายเป็นลูกจ้างแรงงานบนเรือของตนเอง และกระแสสร้างเมืองรอบๆ ชุมชนบางพระ จะทำให้ชุมชนมีประชากรแฝงที่มีกำลังซื้อน้อย แต่ใช้ภาษีท้องถิ่นพัฒนารองรับเพิ่มขึ้น

2.3 แนวทางแก้ไข ชุมชนต้องหันมายึดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 อันมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพึ่งตนเอง และควรจัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพสร้างภูมิคุ้มกัน ปลูกกระแสคนรักบ้านเกิด ด้วยเทคนิค AIC สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อย่างน้อยชุมชนละ 3 ครั้งต่อปี

3. เสาด้านการเมือง

3.1 ผลด้านบวก กระแสการเมืองภายในของชุมชนมีความมั่นคง สามารถความเชื่อถือแก่ฐานเสียงได้เพิ่มขึ้น ในภาพรวมอาจมีผู้เห็นต่างหรือคู่แข่งทางการเมืองแต่เป็นส่วนน้อย และได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียมกัน สำหรับกระแสการเมืองในระดับกรรมการชุมชน แม้มีผู้เห็นต่างเป็นจำนวนมาก แต่อยู่ในพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง และการกระจายอำนาจการบริหารรูปแบบคณะกรรมการชุมชนเป็นเรื่องที่ประชาชนยังขาดความเข้าใจ จึงต้องใช้เวลาพัฒนา

3.2 ผลด้านลบ ผลกระทบจากกระแสการเมืองภายนอก หรือระดับประเทศ จะเห็นได้ว่าการเมืองของประเทศไทยไม่มีความมั่นคง จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนบางพระ ทั้งทางด้านบวก และด้านลบ เป็นสถานการณ์นอกเหนือการควบคุม

3.3 แนวทางแก้ไข ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการเมืองภาคพลเมือง สิทธิชุมชน ประชาธิปไตยชุมชน และหลักธรรมาภิบาล เพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันชุมชนให้รู้เท่าทัน ไม่หลงใหลตามกระแสการเมือง

ศักยภาพภายในชุมชน

ใช้ตัวต้นแบบ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพขีดความสามารถในการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 4.13 SWOT analysis

ข้อเด่น (Strength: S)	ข้อบกพร่อง (Weakness: W)
<ul style="list-style-type: none"> -มีทุนทางสังคม เป็นชุมชนดั้งเดิม มีระบบเครือญาติที่เข้มแข็ง เกื้อกูลซึ่งกันและกัน -มีทุนวัฒนธรรม มีประเพณีความเชื่อสืบทอดกันมากกว่า 115 ปี เป็นจุดขายที่สำคัญของชุมชน มีจุดเด่นเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีแห่พญายม ประเพณีทำบุญรอบบ้านสวนมนต์ ป้องเมือง (กำลังจะเลือนหาย) เป็นต้น -มีทุนภูมิปัญญา ด้านวิถีประมงพื้นบ้าน ไร่ นา สวนผสม และการแปรรูปอาหารเป็นสินค้า OTOP 	<ul style="list-style-type: none"> -สังคมมีความเจริญเติบโตรวดเร็ว ประชาชนบางส่วนพัฒนาตนเองไม่ทันต่อเหตุการณ์ ขาดภูมิคุ้มกัน -ประชาชนส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วม เนื่องจากกระแสทุนนิยมต้องแข่งขันเลี้ยงชีพ -กระแสรักบ้านเกิด หรือความเป็นเจ้าของลงน้อยลง -กลุ่มภาคประชาสังคมหรือกลุ่มจิตอาสา ไม่ขยายตัว -ใช้ระบบการบริหารตั้งเข้าสู่ศูนย์กลาง ขาดการยึด

<ul style="list-style-type: none"> -มีทุนชุมชน ได้แก่ ทุนทางธรรมชาติ “อ่าง เขาคลอง ทะเล” -มีทุนมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำเสียสละ กล้าคิดกล้าทำ -มีกลุ่มประชาสังคมเข้มแข็ง -มีการพัฒนาผังเมืองเชิงอนุรักษ์นิยม -ผู้นำท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองของชุมชน 	<p>ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> -มาตรฐานตัวชี้วัด ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจ ตาม ไม่ทัน จึงขาดการมีส่วนร่วม -ขาดการทำประชาพิชญ์หรือวิจัยโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง
<p>ข้อหนุนเสริม (Opportunity: O)</p> <ul style="list-style-type: none"> -เป็นเขตการปกครองขนาดเล็ก มีขีดความสามารถครอบคลุมการบริการได้ดีเลิศ -เข้าถึงนโยบายของจังหวัดและระดับประเทศ -อยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางการพัฒนาคู่อ AEC 	<p>ภัยคุกคาม (Threat: T)</p> <ul style="list-style-type: none"> -มลพิษทางน้ำและขยะอุตสาหกรรม -นโยบายการพัฒนา ทางด่วน รถไฟฟ้า และแม่น้ำสายตะวันออก คู่่อว่าไทยที่ชุมชนบางพระ -ถูกร่อนสิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ในการวิจัยครั้งนี้จะเน้นการวิเคราะห์กลยุทธ์เชิงรุก โดยจะนำข้อหนุนเสริม(O) ด้านขอบเขตการปกครองขนาดเล็กและนโยบายของเทศบาลฯ ผสมผสานการจัดการในข้อเด่น(S) ด้านศักยภาพทุนวัฒนธรรม รวมทั้งทุนธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรอันสำคัญ นำมาผ่านกระบวนการจัดการด้วยองค์ความรู้ภูมิปัญญาของทุนมนุษย์

จากการศึกษาพบกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาที่น่าสนใจ 3 ประการ ได้แก่ 1) กลุ่มประชาสังคม มีจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยสมัครใจ 2) ผู้นำท้องถิ่น ที่มีทัศนคติเชิงบวกในการกระจายอำนาจ พยายามหนุนเสริมให้ชุมชนจัดการตนเอง และ 3) กลุ่มภาคประชาชน ที่สนใจการพัฒนา

ข้อค้นพบปัจจัยส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมในชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ

ตารางที่ 4.14 ปัจจัยส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมในชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ

ที่	เหตุผลที่การมีส่วนร่วมของชุมชนล้มเหลว	เหตุผลที่เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมกับชุมชน	ปัจจัยส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ
1.	การสื่อสารไม่ตรงกัน	เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	ความร่วมมือของชุมชน
2.	ขาดความเข้าใจ เข้าถึง	ประสานงานกับแกนนำชุมชน	ภาวะผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์
3.	ระบบงานไม่เอื้อในการลงชุมชน	ต้องการทราบปัญหาของชุมชน	มีความรู้ความสามารถ

ที่	เหตุผลที่การมีส่วนร่วมของชุมชนล้มเหลว	เหตุผลที่เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมกับชุมชน	ปัจจัยส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ
4.	ให้เวลากับเอกสารมากกว่าลงชุมชน	นิเทศงานกลุ่มต่างๆ	มีแผนปฏิบัติงานที่ได้อย่างต่อเนื่อง
5.	เจ้าหน้าที่มีทักษะไม่เพียงพอ	สนองนโยบายตามนายสั่ง	ความพร้อมของทีมงาน
6.	เจ้าหน้าที่ไม่มีแรงจูงใจ	มีการกิจ จึงต้องลงไปควบคุม	เวลาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน
7.	เจ้าหน้าที่ใจไม่รัก	เป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบ	มีใจรักที่จะทำงานชุมชน
8.	เวลาว่างไม่ตรงกัน	ติดตามงาน	รู้จักชุมชน
9.	เดินทางไม่สะดวก	เพื่อให้ความรู้ประชาชนด้านต่างๆ	มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการลงชุมชน
10.	ไม่มีงบประมาณ	เตรียมชุมชนเพื่อทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ	มีข้อมูลชุมชนครบถ้วน
11.	ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	ถูกตามไปทำงานตามความต้องการ	สัมพันธภาพที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่และชุมชน
12.	ไม่มีสวัสดิการของเจ้าหน้าที่	เพื่อปรับฐานข้อมูล	มีมาตรฐานในการให้บริการ
13.	ระบบข้อมูลซับซ้อน	เพื่อศึกษาวิถีชีวิต/ภูมิปัญญาชาวบ้าน	ผู้บริหารสนับสนุน
14.	ขาดการประสานงานระหว่างองค์กร	ประชุมคณะกรรมการ/แกนนำหมู่บ้าน	ทีมนิเทศมีความรู้ความสามารถ
15.	ขาดกำลังใจ รู้สึกท้อถอย	สำรวจข้อมูล	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
16.	ขาดเทคโนโลยีที่ดี	ร่วมงานบวช/งานแต่งงาน/งานศพ	มีองค์การสนับสนุน
17.	ประชาชนไม่สนใจดูแลสุขภาพของตนเอง	งานเฝ้าระวังด้านต่างๆ	การประเมินผลมีประสิทธิภาพ
18.	หน่วยงานไม่บูรณาการแผนงานร่วมกัน	จัดกิจกรรมตรงตามเทศกาล	มีองค์ความรู้ในนวัตกรรมใหม่ๆ

สรุปเป็นภาพรวมจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. เหตุผลเชิงระบบ เช่น ผู้บริหารไม่สนใจ ไม่มีวิสัยทัศน์ หัวหน้าไม่สนับสนุน กลไกระบบงานไม่ดี เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ขาดพาหนะไม่พอ ฯลฯ
2. เหตุผลในเชิงทักษะความสามารถที่จำเป็นและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ เช่น ลงชุมชนแล้วทำงานไม่ได้ผล ไม่สนุก ลงไปแล้วไม่รู้จะทำอะไร ไม่มีเพื่อนไป แคร่ร้อน กลัวผิดฯ ฯลฯ

แนวทางการแก้ปัญหา

ระยะเตรียมความพร้อม จัดฝึกอบรมวิทยากรกระบวนการ และการพัฒนาชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ทุกระดับ

ระยะเพิ่มประสิทธิภาพ จ้างเหมาบริการที่ปรึกษาภายนอกเป็นวิทยากรที่เลี้ยงร่วมลงพื้นที่ ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ระยะสร้างความยั่งยืน จัดทำโครงการวิทยากรตัวคูณ ทุกเพศทุกวัย อย่างน้อยชุมชนละ 20 คน เพื่อสร้างความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านแต่ละสาขา อีกทั้งยังเป็นครูปราชญ์ประจำชุมชน ถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยว

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นปัจจัยบวกและปัจจัยลบ ในการหนุนเสริมให้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ กลยุทธ์ที่ชาวบ้านเข้าใจง่าย วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และมีองค์ประกอบที่เหมาะสม ทั้งความพร้อมของบุคคล องค์กรความรู้เพียงพอ ในการจัดการ และทรัพยากรพอเพียง

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยกระบวนการพัฒนาศักยภาพแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในการจัดทำแผนชุมชน และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) การค้นหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจาก ระบบสารสนเทศ และการปฏิบัติการร่วมจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อเสริมสร้างชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีในการพัฒนาทักษะและประสบการณ์ สามารถบูรณาการจัดทำแผนชุมชน โดยการมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ และมีแนวทางพัฒนากิจกรรมต่างๆเพื่อสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. เพื่อให้ประชาชนในชุมชน และบุคลากรเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีทักษะ และประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกัน จากความสำคัญของปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญเป็นประเด็นหลักในการพัฒนา ประเทศ ซึ่งในสังคมไทยก็ยึดถือเป็นประเด็นหลักในการบริหาร จัดการและพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนา การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และการศึกษา ให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมแก้ปัญหาในสังคมของตนย่อมเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องเรียนรู้ และได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการดำเนินชีวิต และเป็นที่ยอมรับด้วยกันทุกฝ่ายในสังคม เพื่อให้การบริหารราชการเกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชน

1. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ ด้านสภาพปัญหาและความต้องการของ ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ สามารถแบ่งสภาพปัญหาออกเป็น 3 เรื่องใหญ่ ดังนี้

- 1.1 สภาพปัญหาจากผลกระทบของนโยบายการพัฒนาสังคมภายนอก ในปัจจุบันเทศบาลตำบลบางพระรับผลกระทบการพัฒนาจากสังคมภายนอกหลายประการ ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เช่น กรณีความขัดแย้งทางการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ สภาวะการตกงาน ปัญหาผลกระทบการพัฒนาทางด่วนบูรพาวิถี (หลังจากมีกระแส

คัดค้าน การทางพิเศษมีแนวโน้มจะเปลี่ยนเป็นเส้นทางอื่น) ทางรถไฟความเร็วสูง การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมโดยการทำทางผันน้ำด้านฝั่งตะวันออกของประเทศ การเกิดชุมชนเมืองรอบๆ พื้นที่เทศบาลบางพระ ทั้งโรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม ส่งผลให้มีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมลพิษในสิ่งแวดล้อมจากแม่น้ำบางปะกง ลำห้วย ลำคลอง และพื้นที่ชุ่มน้ำต่างๆ ในจังหวัดชลบุรีส่งผลทำให้สัตว์น้ำในทะเลลดลง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และวิถีชาวประมงของคนบางพระ เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าว เป็นผลพวงมาจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล ส่งผลไม่เกิดความยั่งยืน

1.2 สภาพปัญหาจากกระแสเศรษฐกิจระบบทุนนิยม บริโภคนิยม ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนบางพระตกอยู่ในสถานะพึ่งพิง (Dependency) ถูกบั่นทอนขีดความสามารถในการพึ่งตนเอง (Self-Sufficiency) ที่เคยมีมาในอดีต โดยเฉพาะด้านทัศนคติ จากเคยทำมาหากิน เปลี่ยนมาเป็นการทำมาหาเงิน ใช้เงินเป็นสื่อกลางแลกอาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อีกทั้งระบบการพัฒนายังเพิ่มช่องทางอำนวยความสะดวกการจ่ายเงิน แต่สังคมไม่พัฒนาหรือเพิ่มช่องทางหาเงิน ส่งผลให้ประชาชนในบางพระส่วนหรือพยายามเรียกร้องแผนพัฒนาสร้างอาชีพสร้างรายได้เสริม

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้เสนอแนวทาง รู้เท่าทันกระแสเศรษฐกิจระบบทุนนิยมด้วยการเพิ่มรายได้จากการลดรายจ่าย อุดหนุนรายจ่ายในครัวเรือน เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ลดการพึ่งพิงภายนอก หันมาพึ่งกันเอง จัดการกันเอง ดังเช่น โครงการ “วิชาของพ่อ ในบ้านของเรา” ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพ่อหลวงของพวกเรา ที่เริ่มจากปลูกผักกินเอง ลดการใช้พลังงานกระแสหลักหันมาใช้พลังงานทางเลือก และ โครงการ “ธรรมชาติบำบัด” กินอาหารเป็นยา แทนกินยาเป็นอาหาร เป็นการลดรายจ่ายในการรักษาสุขภาพ ซึ่งบางคนสะสมเงินมาทั้งชีวิต เพื่อรักษาสุขภาพตนเอง เป็นต้น

1.3 สภาพปัญหาขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา จากกระแสเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ชีวิตผลงานด้วยจำนวนและตัวเลข ผลส่งทำให้มนุษย์ต้องแข่งขันกันเอง และทวีความเหลื่อมล้ำ ขาดความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูล ขาดความไว้วางใจ เชื่อใจ ขาดการปฏิสัมพันธ์ในระดับปัจเจก ต่างคนต่างอยู่ ส่งผลให้ไม่รับรู้ข้อมูลที่นอกเหนือจากความเป็นอยู่ของตนเอง จึงขาดการมีส่วนร่วมในระดับสังคม

แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนบางพระยังมีทุนทางสังคมในความเป็นชุมชนดั้งเดิม มีสังคมเครือญาติที่คอยรั้งรัดความสัมพันธ์ไว้อย่างเหนียวแน่น ส่งผลให้เกิดความรักความผูกพันรักถิ่นบ้านเกิด รวมทั้งข้าราชการที่ย้ายถิ่นฐานมาทำงานในที่ถิ่นจนเกิดความผูกพัน รวมทั้งกลุ่มภาคประชาสังคมที่ทำงานเชิงจิตอาสา ส่งผลให้คนกลุ่มนี้เป็นกำลังสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ ด้านเสริมสร้างให้ประชาชนในชุมชน และบุคลากรเทศบาลตำบลบางพระ มีทักษะการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของชุมชนบางพระ พบว่า สามารถจำแนกบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของชุมชนได้ 3 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มโครงสร้างหน้าที่ หรือทำตามคำสั่ง ในระดับนี้ในทางการศึกษาถือว่าเป็นระดับความร่วมมือ ในเชิงปฏิบัติการจะไม่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กล่าวคือ สิ้นสุดหน้าที่ที่จ้างงาน หรือหมดงกั้หมดใจ แต่ข้อดีของบุคคลกลุ่มนี้ คือมีทักษะความรู้ บางรายถึงขั้นเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หากมีการจัดการที่ดี นำจุดเด่นเหล่านั้นมาบูรณาการร่วมกันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างค้ำยั้ง

2.2 กลุ่มจิตสาธารณะ เป็นกลุ่มพลเมืองชั้นดีของประเทศ มีทั้งข้าราชการเกษียร และชาวบ้านที่ต้องการกำหนดอนาคตบ้านของตน ด้วยตนเอง ข้อเสียของกลุ่มนี้ คือ มีจำนวนน้อย แต่มีข้อดีคือ มีความตั้งใจสูง มีภาวะผู้นำ ขอมเสียดเวลาเพื่อส่วนรวม โดยเฉพาะภารกิจที่ร่วมงานกับเทศบาลอย่างน้อยอาทิตย์ละ 2 ครั้ง

2.3 กลุ่มพึ่งตนเอง กลุ่มนี้จะไม่รอการจัดการจากภาครัฐ แต่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบภาคประชาสังคม (Civil Society) ส่วนใหญ่จะเห็นพลังการมีส่วนร่วมตอนเทศกาล และมีการจัดกิจกรรมเฉพาะด้าน สำหรับในสถานการณ์ปัจจุบัน (พ.ศ. 2558) พลังของกลุ่มประชาสังคมของชุมชนบางพระ ลดน้อยลงเมื่อเทียบกับปี 2551-2552

แต่อย่างไรก็ตามการสานพลังการมีส่วนร่วมของชุมชนบางพระเริ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้น หลังจากที่กลุ่มนักวิจัยลงพื้นที่กระตุ้นถึงสภาพปัญหา จากสังคมภายนอกที่เข้ามากระทบบางพระ และสังคมภายในที่กำลังถดถอยของชุมชนบางพระ จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมลงพื้นที่สนทนากลุ่มย่อย พบว่า พลังการมีส่วนร่วมเริ่มฟื้นตัว จากการพยายามสะท้อนปัญหาเชิงลึกของชุมชน เพื่อระดมสมองช่วยกันแก้ไขปัญหา สร้างเข็มทิศนำทางอนาคตของชุมชน ด้วยการช่วยกันจัดทำแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง กล่าวคือการเดินเข้ามาร่วมกระบวนการโดยสมัครใจ

3. จากการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น สร้างเชื่อมโยงถึงวัตถุประสงค์งานวิจัย ให้ประชาชนในชุมชน และบุคลากรเทศบาลตำบลบางพระ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกันผลการศึกษา พบว่า ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน ด้วยกลยุทธ์ “รู้เขา รู้เรา” ผ่านเครื่องมือการศึกษาชุมชน 7 ชนิด ได้แก่

1) ประวัติศาสตร์ชุมชน ที่ได้การเรียนรู้ในอดีตว่าเป็นอย่างไร แล้วในปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร และในอนาคตเราอย่างเห็นชุมชนเราเป็นอย่างไร

2) แผนที่เดินดิน ที่ได้เรียนรู้ขอบเขตความสามารถต่างๆของคนในชุมชน ทั้งเรื่อง “คน” ว่าบ้านเรามีคนเก่ง คนดี ที่คนอยู่ตรงไหน รู้เรื่องด้าน “ความรู้” ว่าคนเก่งของเรารู้เรื่องอะไร พื้นที่ตรงไหนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน สุดท้ายแผนที่เดินดินยังบอกเล่าเรื่องของแหล่ง “ทรัพยากร” ที่จะนำมาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน

3) ผังองค์กรชุมชน ที่สร้างองค์ความรู้ด้านบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชน

4) ปฏิทินชุมชน ทำให้เราถึงงานประเพณีต่างๆ เพื่อการเตรียมพร้อมและวางแผน ดำเนินกิจกรรม ร่วมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี

5) ระบบสุขภาพชุมชน เพื่อให้ทราบถึงภัยใกล้ตัวด้านสุขภาพ และเกิดการเรียนรู้การป้องกันร่วมกัน

6) ประวัตินุคคลน่าสนใจ ซึ่งเป็นที่ศูนย์รวมจิตใจให้เกิดพลังความสามัคคี เช่น หลวงพ่อฉิ่ง เป็นต้น

7) ผังเครือข่าย อันเป็นทุนทางสังคมที่ประเมินมิได้ ผังเครือข่าย เป็นองค์ความรู้ให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับครอบครัว เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเชิงกระบวนการทัศน์พัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำแผนของชุมชนทั้ง 10 ชุมชนสามารถอภิปรายผลในมิติต่างๆ ดังนี้

1. ในมิติคณะกรรมการชุมชน ในการวิจัยเชิงกระบวนการทัศน์พัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า คณะกรรมการชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่กระบวนการรับรู้ข่าวสารและเผยแพร่ข่าวสาร กระบวนการร่วมคิดวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน รวมทั้งยังเป็นกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินการต่างๆของชุมชน

มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ฉิมชา มณเฑียรรัตน์ (2554) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในกระบวนการแผนชุมชนตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนชุมชนในขั้นดำเนินการจัดทำแผน ขั้นเตรียมการ ขั้นติดตามประเมินผล และขั้นดำเนินการพัฒนาชุมชนด้วยแผนชุมชนอยู่ในระดับปานกลางทุกขั้น และมีข้อเสนอแนะให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการวางแผนและรณรงค์ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการร่วมประชาคมเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแผนพัฒนาและรวมกลุ่มกันจัดทำแผน

2. ในมิติกวีวิจัยชุมชน หรือนักประชาพิชญ พบว่า หลังจากผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้นักวิจัยชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการกำหนดอนาคตของตนเอง ด้วย

ตนเอง และมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่เพื่อนสมาชิกในชุมชน

มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ เพ็ญศรี ภิญญโรธรรมโนทัย (2550) ศึกษาเรื่อง การทำประชาพิชัยเพื่อจัดแผนแม่บทชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่าด้านความเข้าใจต่อการทำประชาพิชัยเพื่อจัดแผนแม่บทชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจถูกต้อง ความคิดเห็นต่อการทำประชาพิชัยเพื่อจัดทำแผนชุมชน ด้านความเพียงพอของบุคลากร ความต่อเนื่องในการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และความสามารถในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสำเร็จของการจัดทำแผนแม่บทชุมชนพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามกิจกรรมตามตัวชี้วัด และพบว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการและทำงานรับเงินเดือน ไม่ให้ความสำคัญกับการทำแผนแม่บทชุมชน

3. ในมิติกระบวนการมีส่วนร่วม จากการจัดเวทีชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจ วางแผนการ เก็บข้อมูลร่วมกันนักวิจัยชุมชน เพื่อเก็บข้อมูล แล้วนำมาจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ในการสืบค้นสภาพปัญหาของชุมชน ด้วยตนเอง เพื่อเข้าสู่ทำแผนชุมชน ของแต่ละชุมชนเพื่อบูรณาการแผนชุมชนสู่การจัดทำแผนสามปี อีกทั้งชุมชนยังมีการร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และประเมินผลตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ

มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งของ เดวิท แมทิวส์ (2541) ได้แก่ 1) การกำหนดประเด็นปัญหาโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสืบค้นหาปัญหาของชุมชนด้วยตนเองจากการศึกษาข้อมูลชุมชน และปัญหาและความต้องการของชุมชน, 2) การสร้างทางเลือกให้กับชุมชนโดยผ่านกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์ ในการศึกษาชุมชนต้นแบบเพื่อนำโครงการและกิจกรรมของชุมชนต้นแบบมาประยุกต์เป็นทางเลือกของชุมชน, 3) การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ, 4) การประเมินผลกิจกรรมสาธารณะ

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ผู้นำท้องถิ่น แกนนำ และคณะกรรมการชุมชน

ผู้นำเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งคณะกรรมการ ที่เป็นกลไกแห่งความสำเร็จ ที่อาศัยความสามารถในแต่ละด้านและความถนัดของแต่ละคน รวมทั้งต้องอาศัยความตั้งใจแน่วแน่ ความเสียสละ มีจิตอาสา ของบรรดาคณะกรรมการทำให้เกิดผลงานที่มีความชัดเจน เป็นแบบอย่างแก่คนทั่วไป อีกทั้งยังมีความซื่อสัตย์สุจริต มีการบริหารงาน ที่โปร่งใส ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นแรงบันดาลใจให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นพลวัตและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในชุมชน โดยผ่านระบบคิดซึ่งเป็นความรู้ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชนที่มีการสืบทอดกันมาเนิ่นนาน สะสมเป็นความรัก ความผูกพัน และความไว้วางใจและเอื้ออาทร จนเป็นทุนทางสังคม อันเป็นทุนที่สำคัญยิ่งของชาวบางพระ ในการสร้างกระบวนการ

มีส่วนร่วมในชุมชน นอกจากนั้นยังพบการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบ กลุ่มภาคประชาสังคม และกลุ่มภาคประชาชน ที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบจิตอาสา

3. การมีส่วนร่วมเชิงหนุนเสริม จากเทศบาล ภาครัฐและเอกชน ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งการกำหนดตัวชี้วัดและกรอบแนวคิดการพัฒนา อีกทั้งยังการอบรมและเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของชุมชน แม้จะมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการ หากแต่การทำงานจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงเงินงบประมาณสนับสนุนจากภาคเอกชนอื่นๆ ล้วนเป็นส่วนหนุนเสริม ให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหน่วยงานเหล่านี้ จึงเข้ามาเป็นส่วนเติมเต็มในสิ่งที่ชาวบ้านขาดหาย รวมทั้งการเสริมสร้างแนวคิดให้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน ก่อให้เกิดการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างเครือข่ายการทำงาน เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนและเข้ามาเติมเต็มในสิ่งที่ชุมชนขาดหาย เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ แนวคิด ประสบการณ์ ก่อให้เกิดชุดความรู้ที่หลากหลายสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งการจัดสวัสดิการชุมชน ร้านค้าชุมชน กิจกรรมด้านอาหารและสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ รวมถึงการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค

1. ด้านทัศนคติ และความเชื่อของตัวบุคคล ที่เชื่อว่าการพัฒนาเป็นเรื่องของรัฐมิใช่ปัญหาส่วนรวม จึงส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการกลุ่ม จึงไม่สนใจการมีส่วนร่วมรวมทั้งไม่สนใจกิจการสาธารณะ

2. ด้านการสื่อสาร ผ่านการถ่ายทอดที่ไม่สอดคล้องกัน ทำให้ขาดความน่าสนใจในการมีส่วนร่วมในงานพัฒนา โดยเฉพาะตัวชี้วัดการพัฒนาต่างๆของเทศบาลที่มีความน่าสนใจ ได้แก่ เมืองน่าอยู่ เมืองอัจฉริยะ เมืองแห่งนวัตกรรม เมืองแห่งระบบนิเวศน์ และเมืองแห่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เป็นต้น ทั้งหลายทั้งมวลล้วนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวของ

ระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นการพัฒนาวิธีสื่อสาร ผ่านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ที่จะส่งผลให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจ ในการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งองค์ความรู้ที่สอดคล้องกัน จะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ด้วยตนเอง และเพื่อตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเชิงกระบวนการทัศน์พัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ สามารถเสนอแนะใน 2 ประเด็นสำคัญ คือ

1. การส่งเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรภาคประชาสังคมต่างๆ ให้เข้มแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน ด้วยการพึ่งตนเอง การจัดการตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต่อไป
2. ส่งเสริมการปรับทัศนคติเชิงบวกการทำงานร่วมกัน ผ่านกระบวนการฝึกอบรมผู้นำ หรือกลวิธีอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาผ่านกลุ่มองค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเฉพาะด้าน ประกอบกับคนกลุ่มนี้มีจิตสาธารณะ สนใจกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นทุนเดิม อีกทั้งยังมีเครือข่ายการพัฒนาระดับประเทศ ได้แก่ ชมรมคนรักในหลวง กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีชล และ กลุ่มธรรมชาติบำบัด เป็นต้น ซึ่งจะได้แผนแม่บทการพัฒนาชุมชนแบบ Bottom-up ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. 2552. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. โครงการวางและจัดทำผังประเทศและผังภาค.[ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://www.nrplan.go.th> [7 กรกฎาคม 2551]
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัดชลบุรี. 2551. ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก. ชลบุรี:กลุ่มงานยุทธศาสตร์.
- _____. 2551. ยุทธศาสตร์จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: กลุ่มงานยุทธศาสตร์.
- การเคหะแห่งชาติ. ข้อมูลที่อยู่อาศัย. [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://dhds.nhanet.or.th/index.cfm> [15 สิงหาคม 2551]
- การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมชุมชนแออัด. การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมชุมชนแออัด. [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา: <http://www.spo.moph.go.th/dsan/Isan/d1.htm> [5 มิถุนายน 2551]
- ชัชฤทธิ์ ปนาร์ภัย. 2540. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชูเกียรติ เปี่ยมศรี. 2543. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษาเทศบาลเมืองระยอง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ และอดิสร ศักดิ์สูง. 2543. ชุมชนศึกษา: การศึกษาว่าด้วยคำ ความหมาย และความเป็นชุมชน. กรุงเทพฯ : ปาริชาติ.
- ณิชชา มณธีรัตน์. 2554. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในกระบวนการแผนชุมชนตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ณิชารีย์ เกตุวัฒนา และคณะ. 2553. ย้อนอดีต มองปัจจุบันบางพระ จากวันนั้นถึงวันนี้. ชลบุรี: เทศบาลตำบลบางพระ.
- เดวิด แมทธิวส์. 2541. จากปัจเจกสู่สาธารณะ: กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- _____. 2542. **ประชาสังคมและเศรษฐกิจ**. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการประชาสังคม ครั้งที่ 1 วันที่ 2-4 เมษายน 2542 ณ หอประชุมณัฐ ภูมิประวดี. นครปฐม:สถาบันสาธารณสุขอาเซียน ศาลายา นครปฐม.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. 2555. **ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี**. ชลบุรี: เทศบาลตำบลบางพระ.
- เทศบาลตำบลบางพระ. 2550. **แผนพัฒนาสามปีเทศบาลตำบลบางพระ (พ.ศ. 2551 - 2553)**. ชลบุรี: กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลตำบลบางพระ.
- เทศบาลตำบลแหลมฉบัง. 2550. **แผนพัฒนาสามปีเทศบาลตำบลแหลมฉบัง (พ.ศ. 2551-2553)**. ชลบุรี: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน ฝ่ายแผนงานและกฎหมาย เทศบาลตำบลแหลมฉบัง.
- เทศบาลเมืองศรีราชา. 2550. **แผนพัฒนาสามปีเทศบาลเมืองศรีราชา (พ.ศ. 2551 - 2553)**. ชลบุรี: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน กองวิชาการและแผน เทศบาลตำบลเมืองแสนสุข.
- เทศบาลเมืองแสนสุข. 2550. **แผนพัฒนาสามปีเทศบาลเมืองแสนสุข (พ.ศ. 2551 - 2553)**. ชลบุรี: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ เทศบาลเมืองแสนสุข.
- ธัญภรณ์ เกิดน้อย และคณะ. 2548. **การส่งเสริมศักยภาพชุมชนในการพัฒนาตำรับอาหารสุขภาพโดยใช้ผลผลิตในท้องถิ่น**. ในการประชุมสัมมนาวิชาการว่าด้วยเศรษฐกิจชุมชนแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานความรู้”.
- ธีระพงษ์ แก้วหาญ. 2543. **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สิริสภณการพิมพ์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- บัณฑกร อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์. 2533. **ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท: ประสบการณ์ของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บางพระชล. 2551. **บันทึกประชาชน 2551**. ชลบุรี: โรงพิมพ์สุทธิพงษ์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ.
- _____. 2546. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2542. ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 368, 392.
- พรรณงาม เก้าธรรมสาร และพิชชา แสงคง. 2542. **วิวัฒนาการชุมชนแออัดและองค์กรชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลจังหวัดสงขลา.** ใน ชุมชนแออัด: องค์ความรู้กับความเป็นจริง หน้า 211-286. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พิชิตพล. **ชุมชนแออัด: สิทธิมนุษยชนบนน้ำครำ.** [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา: <http://learners.in.th/blog/human-right-class-room/150622> [2 กรกฎาคม 2551]
- พิระพงษ์ สุดประเสริฐ. 2544. **การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพ็ญศรี ภิญญธรรมโนทัย. 2550. **การทำประชาพิชัยเพื่อการจัดทำแผนแม่บทชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระบี่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แพทยา แก้ววง. 2553. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพบุลย์ โปธิสุวรรณ. 2550. **ข้อมูลกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- _____. 2551. **นโยบายและการวางแผนพัฒนา.** กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550. ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 28.
- วิชัย ศรีคำ. 2524. **คู่มือครูสังคมศึกษา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเมือง สอ15.** กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สนธยา พลศรี. 2547. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สภาวัดนธรรมบางพระ. 2553. **บางพระของเรา.** ชลบุรี: เทศบาลบางพระ.
- สมศักดิ์ สันติสุข. 2531. **การสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. 2537. **สังคมวิทยาชุมชน: หลักศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- _____. 2539. **คู่มือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: หลักการและการประยุกต์ใช้.** ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมหมาย แจ่มกระจ่าง และคณะ. 2552. **การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน.** ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2541. **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ. 2548. **คู่มือการปฏิบัติงานขององค์การมหาชนตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ม.ป.ป.. **คู่มือวิทยากรกระบวนการจัดทำแผนชุมชนภายใต้โครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. 2544. **การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้. 2550. **การจัดทำตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง.** วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 44(4), 12-21.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร. 2541. **แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม: ระดับกลุ่ม/ชุมชน.** ใน การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม, หน้า 231-262. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร และคณะ. 2538. **ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท: ประสบการณ์จากนักพัฒนา.** กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อकिन รพีพัฒน์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภากการพิมพ์.
- แฟรงค์ แกงกอล์ฟ ไฮม. 2524. **คู่มือนักพัฒนา: วิธีการทำงานกับเกษตรกร.** แปลโดย อकिन รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารีย์ วิบูลย์พงศ์ และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์. 2548. **วิสาหกิจชุมชนกับกลยุทธ์เพื่อการพัฒนา.** ใน รายงานการประชุมสัมมนาวิชาการว่าด้วยเศรษฐกิจชุมชนแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนรากฐานความรู้”.

ภาคผนวก

การบูรณาการแผนชุมชนสู่การจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2558-2560)

การศึกษาวิจัยกระบวนการทัศน์พัฒนาแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลบางพระ ได้สร้างทางเลือกให้กับชุมชนโดยผ่านกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์ ชุมชนในเขตเทศบาลบางพระได้ศึกษาชุมชนต้นแบบเพื่อนำโครงการและกิจกรรมของชุมชนต้นแบบมาประยุกต์เป็นทางเลือกของชุมชนสู่การจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2558-2560)

ในปัจจุบันเทศบาลตำบลบางพระรับผลกระทบการพัฒนาจากสังคมภายนอกหลายประการ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เช่น วิกฤติความขัดแย้งทางการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ สภาวะการตกงาน รวมทั้งการขยายตัวของชุมชนเมืองรอบๆ พื้นที่เทศบาลตำบลบางพระ ทั้งโรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม ส่งผลให้มีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมลพิษในสิ่งแวดล้อมจากแม่น้ำบางปะกง ลำห้วย ลำคลอง และพื้นที่ชุ่มน้ำต่างๆ ในจังหวัดชลบุรีส่งผลทำให้สัตว์น้ำในทะเลลดลง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และวิถีชาวประมงของคนบางพระ เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าว เป็นผลพวงมาจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล ส่งผลต่อการพัฒนาไม่ยั่งยืน

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น ได้มีมาทั้งหมด 11 ฉบับแล้วตั้งแต่พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2557 กว่า 53 ปี เป็นการกำหนดแผนพัฒนาแบบรวมศูนย์จากส่วนกลาง ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาฯ ส่วนมิติของการมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มมีปรากฏขึ้นในแผนฯ ฉบับที่ 8 แต่กระบวนการจัดทำแผนพัฒนายังเป็นรูปแบบ top-down เป็นการสั่งการแบบข้างบนเป็นผู้กำหนดเป็นส่วนใหญ่ส่งผลให้การพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน

จากประสบการณ์ปัญหาดังกล่าว ผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะนายกเทศบาลตำบลบางพระ นายสมเจตต์ เกตุวิธิตา มีแนวคิดกระจายอำนาจสู่ชุมชน ให้ชุมชนพึ่งตนเอง สู่การจัดการตนเองในสังคม เพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน เป็นกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาที่เป็นรูปแบบ Bottom-up จากล่างขึ้นบน โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดปัญหา กำหนดอนาคตของตนเอง ผ่านกระบวนการพัฒนาประเด็นปัญหาสู่แผนแม่บทชุมชน โดยมีนักวิชาการจากภายนอกเข้ามาเป็นสื่อกลางเชื่อมประสาน ระหว่างแนวคิดภาคประชาชนผสมผสานกับแนวคิดเชิงโครงสร้างหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ก่อเกิดพลังการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนบางพระอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อไป

แผนพัฒนาชุมชนสามปี (พ.ศ. 2558-2560)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	การดำเนินงาน			ผลที่ได้รับ	ผู้รับผิดชอบ
				2558	2559	2560		
1. ยุทธศาสตร์การจัดระเบียบเมืองให้น่าอยู่								
1.	จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จัดระเบียบการค้า หน้าร้านนำมอง	เพื่อระดมความคิดกำหนดกติการ้านค้าของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน	1.ผู้ประกอบการ 2.จรรยา 3.เทศกิจ 4.คนในชุมชน 5.รถโดยสาร	30,000	30,000	30,000	สร้างความเข้าใจ เกิดข้อตกลงร่วมกัน สร้างสรรค์ชุมชนมีวินัย ตั้งคนนำอยู่	1.ชุมชน 2.เทศบาล
2.	ตกแต่งภูมิทัศน์ข้างถนน	เพื่อเป็นระเบียบสวยงาม	ถนนตามซอย	150,000	150,000	150,000	ยกระดับเมืองด้านอยู่	1.ชุมชน 2.เทศบาล
3.	ถนนไร้ถัง ชุมชนไร้กลิ่น	เพื่อการจัดการขยะในชุมชน	ถนนในชุมชน	10,000	10,000	10,000	1. ถนนปลอดถังขยะลดมลภาวะ 2. ชุมชนมีทักษะการคัดแยกขยะ 3. สร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
4.	จัดระเบียบร้านค้าและการจราจร	เพื่อลดอุบัติเหตุ	ถนนรอบชุมชน	10,000	10,000	10,000	ลดอุบัติเหตุ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
5.	โครงการศูนย์กระจายสินค้าพื้นเมือง	เพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง	พื้นที่ในชุมชน	-	-	-	มีศูนย์แสดงสินค้าอย่างเป็นทางการ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
6.	ตกแต่งภูมิทัศน์ถนนทางเข้าที่ทำการ	เพื่อเป็นระเบียบสวยงาม	ถนน ขาว	150,000	150,000	150,000	ยกระดับเมืองด้านอยู่	1.ชุมชน

	ชุมชน		ประมาณ 500 เมตร						2.เทศบาล
7.	จัดทำสวนหย่อมข้างห้วยสุกรีฟ	เพื่อจัดพื้นที่พักผ่อน	ริมห้วยสุกรีฟ	1,000,000	1,000,000	1,000,000	ยกระดับเมืองน่าอยู่		1.ชุมชน
8.	จัดเวทีระดมความคิดจัดระเบียบชุมชน	เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา	ผู้เกี่ยวข้อง 50 คน	30,000	30,000	30,000	ยกระดับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข		1.ชุมชน 2.เทศบาล
9.	จัดเวทีสร้างการมีส่วนร่วม แก้ไขปัญหาขาดความร่วมมือในชุมชน	เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง	ประชาชนในชุมชนเดียวกัน 40-50 คน	30,000	30,000	30,000	ยกระดับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข		1.ชุมชน 2.เทศบาล
10.	ตกแต่งภูมิทัศน์ข้างถนน ลดปัญหาฝุ่น เสี่ยงรถ	เพื่อเป็นระเบียบสวยงาม ลดมลภาวะ	ถนนตามซอย	150,000	150,000	150,000	ยกระดับเมืองด้านอยู่		1.ชุมชน 2.เทศบาล
11.	ลดปัญหาแหล่งอบายมุข ร้านคาราโอเกะ การพนัน	เพื่อยกระดับคุณภาพสังคม	ผู้เกี่ยวข้อง 50 คน	30,000	30,000	30,000	ยกระดับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข		1.ชุมชน 2.เทศบาล
12.	เพิ่มความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	เพื่อยกระดับคุณภาพสังคม	ผู้เกี่ยวข้อง 50 คน	30,000	30,000	30,000	ยกระดับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข		1.ชุมชน 2.เทศบาล
13.	โครงการถนนเขียวศรัทธา บ้านน่าอยู่ เพื่อนบ้านน่ามอง	เพื่อมอบป้ายประกาศเกียรติคุณ บ้านที่จัดระเบียบน่าอยู่น่ามอง	ถนนในชุมชน	10,000	10,000	10,000	ยกระดับเมืองน่าอยู่		1.ชุมชน
14.	วางแผนผังเมือง จัดระเบียบการ	เพื่อเป็นระเบียบสวยงาม	กลุ่มประมงเรือ	150,000	150,000	150,000	สามารถจัดระเบียบได้		1.ชุมชน

	จัดเก็บ อุปกรณ์ประมง		เล็ก				100%	2.เทศบาล
2. ยุทธศาสตร์การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการ								
1.	โครงการตกแต่งภูมิทัศน์ริมห้วย สุกรีพิ	เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์ห้วย สุกรีพิ	ตลอดแนวห้วย สุกรีพิ	-	-	-	สามารถอนุรักษ์ลำห้วยคู บางพระ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
2.	ปลูกผักบ้านสวนเมือง	เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว	ประชาชนใน ชุมชน	30,000	30,000	30,000	สามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียว	1.ชุมชน
3.	ประยุกต์ประดิษฐ์กระถางจากเศษ ขยะ	เพื่อผลิตกระถางจากวัสดุ เหลือใช้	กลุ่มธนาคาร ขยะ	50,000	50,000	50,000	สามารถผลิตกระถางจาก เศษวัสดุเหลือใช้และลด ปริมาณขยะในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
4.	อบรมการใช้พลังงานในครัวเรือน	เพื่ออนุรักษ์และประหยัด พลังงานในครัวเรือน	ประชาชนใน ชุมชน	30,000	30,000	30,000	สามารถสร้างความรู้ความ เข้าใจในการใช้พลังงาน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
5.	อบรมการบำบัดน้ำเสียในครัวเรือน	เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำด้วย ตนเอง	ประชาชนใน ชุมชน	30,000	30,000	30,000	สามารถสร้างความรู้ความ เข้าใจในการบำบัดน้ำเสีย	1.ชุมชน 2.เทศบาล
6.	อบรมการจัดการขยะในครัวเรือน	เพื่อการคัดแยก จัดเก็บ และ เพิ่มมูลค่า	ประชาชนใน ชุมชน	30,000	30,000	30,000	สามารถสร้างความรู้ความ เข้าใจในการสร้างมูลค่าเพิ่ม จากขยะ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
7.	อบรมการทำปุ๋ยจากเศษอาหาร	เพื่อทำปุ๋ยบำรุงต้นไม้ใน ชุมชน	ประชาชนใน ชุมชน	15,000	15,000	15,000	สามารถทำปุ๋ยเพิ่มรายได้	1.ชุมชน
8.	จัดตั้งกลุ่มเยาวชนรักภัยโลก	เพื่อให้เยาวชนช่วยดูแลต้นไม้	บุตรหลานใน	30,000	30,000	30,000	สามารถสร้างความรู้ความ	1.ชุมชน

		และป้าชายเลน	ชุมชน				เข้าในวิธีการอนุรักษ์ป่าไม้	2.เทศบาล
	โครงการธรรมชาติบำบัด (ทิวสน)	เพื่อบำรุงรักษาร่างกายด้วยตนเอง						
9.	จัดเวทีชี้แจงโครงการและจัดตั้งคณะทำงานและระดมความคิดเห็น กำหนดแผนพร้อมจัดตั้งคณะทำงาน	เพื่อชี้แจงโครงการ กำหนดแผน และแต่งตั้งคณะทำงาน	ผู้สนใจ 40 คน	30,000	30,000	30,000	ได้กลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นทางการ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
10.	จัดเวทีส่งเสริมการเรียนรู้ธรรมชาติบำบัด เดือนละครั้ง	เพื่อเรียนรู้ ธรรมชาติบำบัด จากปราชญ์ผู้รู้	ผู้สนใจ 20 คน	12,000	12,000	12,000	มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	1.ชุมชน
11.	จัดตั้งกองทุนธรรมชาติบำบัด	เพื่อจัดตั้งกองทุนธรรมชาติบำบัด	กลุ่มสมาชิก	50,000	-	-	มีเงินทุนหมุนเวียน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
12.	หนุนเสริมเครื่องมือ และเทคโนโลยี	เพื่อหนุนเสริมเครื่องมือ และเทคโนโลยี	กลุ่มสมาชิก	10,000	10,000	10,000	ได้เครื่องมือที่ทันสมัย	1.ชุมชน 2.เทศบาล
13.	พัฒนาอาชีพ แพทย์ทางเลือก	เพื่อพัฒนา อาชีพ แพทย์ทางเลือก	กลุ่มสมาชิก	10,000	10,000	10,000	มีการบำรุงรักษาร่างกายด้วยตนเอง	1.ชุมชน 2.เทศบาล
14.	ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร	เพื่อปลูกพืชสมุนไพรภายในชุมชน	กลุ่มสมาชิก	10,000	10,000	10,000	มีเครือข่ายปลูกพืชสมุนไพรในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
15.	จัดตั้งตลาดสุขภาพเพื่อสังคม (Fair Trade)	เพื่อจัดตั้งตลาดสุขภาพในชุมชน	กลุ่มสมาชิก	50,000	50,000	50,000	มีตลาดเพื่อสุขภาพในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
16.	จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ธรรมชาติบำบัด	เพื่อจัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้ ธรรมชาติบำบัด	ผู้สนใจทั่วไป	20,000	20,000	20,000	มีศูนย์เรียนรู้เพื่อสุขภาพภายในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
17.	จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน	เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนา	สมาชิกกลุ่ม	100,000	100,000	100,000	มีการพัฒนาศักยภาพอย่าง	1.ชุมชน

	ชุมชนต้นแบบ	ศักยภาพของกลุ่ม	ธรรมชาติบำบัด 40 คน				ต่อเนื่อง	2.เทศบาล
	วิชาของพ่อ ในบ้านของเรา (พร้อมใจ)							
18.	จัดเวทีชี้แจงโครงการและจัดตั้ง คณะทำงานและระดมความคิด กำหนดแผนพร้อมจัดตั้งคณะทำงาน	เพื่อชี้แจงโครงการ กำหนด แผน และแต่งตั้งคณะทำงาน	ผู้สนใจ 40 คน	30,000	30,000	30,000	ได้กลไกการขับเคลื่อน อย่างเป็นทางการ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
19.	จัดเวทีส่งเสริมการเรียนรู้ วิชาของ พ่อในบ้านของเรา	เพื่อส่งเสริมประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ชุมชนบางพระ	กลุ่มสมาชิก	30,000	30,000	30,000	ลดรายจ่ายในครัวเรือน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
20.	จัดตั้งกองทุนวิชาของพ่อในบ้าน ของเรา	เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนแก่ สมาชิก	กลุ่มสมาชิก	50,000	-	-	มีทุนหมุนเวียน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
21.	หนุนเสริมเครื่องมือและอุปกรณ์ ปลูกต้นไม้	เพื่อจัดหาเครื่องมือและ อุปกรณ์ปลูกต้นไม้	กลุ่มสมาชิก	10,000	10,000	10,000	มีเครื่องมือและอุปกรณ์ ดำเนินกิจกรรม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
22.	จัดตั้งตลาดผักปลอดสารพิษเพื่อ สังคม (Fair Trade)	เพื่อจัดตั้งตลาดผักปลอด สารพิษเพื่อสังคม (Fair Trade) ในชุมชน	กลุ่มสมาชิก	50,000	50,000	50,000	มีตลาดผักปลอดสารพิษ ใน ชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
23.	จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ วิชาของพ่อ ใน บ้านของเรา	เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ ในชุมชน	กลุ่มสมาชิก	20,000	20,000	20,000	มีศูนย์เรียนรู้ ภายในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
24.	จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ชุมชนต้นแบบ	เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนา ศักยภาพของกลุ่ม	สมาชิกวิชาของ พ่อในบ้านของ	100,000	100,000	100,000	มีการพัฒนาศักยภาพและ สร้างเครือข่าย อย่าง	1.ชุมชน 2.เทศบาล

			เรา 40 คน				ต่อเนื่อง	
	บ้านปลาธนาคารปู (วัดหลวง)							
25.	จัดเวทีชี้แจงโครงการและจัดตั้งคณะทำงานและระดมความคิด กำหนดแผนพร้อมจัดตั้งคณะทำงาน	เพื่อชี้แจงโครงการ กำหนดแผน และแต่งตั้งคณะทำงาน	ผู้สนใจ 40 คน	30,000	30,000	30,000	ได้กลไกการขับเคลื่อน อย่างเป็นรูปธรรม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
26.	จัดเวทีส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดการบ้านปลา ธนาคารปู	เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดการบ้านปลา ธนาคารปู	กลุ่มสมาชิก	30,000	30,000	30,000	สามารถบริหารจัดการ บ้านปลา ธนาคารปูได้	1.ชุมชน 2.เทศบาล
27.	จัดตั้งกองทุน บ้านปลา ธนาคารปู	เพื่อเป็นทุน หมุนเวียนแก่สมาชิก	กลุ่มสมาชิก	50,000	-	-	มีทุนหมุนเวียน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
28.	หนุนเสริมเครื่องมือและอุปกรณ์	เพื่อจัดหา เครื่องมือ และอุปกรณ์ เพาะพันธุ์ปูม้า	กลุ่มสมาชิก	10,000	10,000	10,000	มีเครื่องมือและอุปกรณ์ ดำเนินกิจกรรม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
29.	จัดตั้งตลาดอาหารทะเลเพื่อสังคม (Fair Trade)	เพื่อจัดตั้งตลาดผักปลอดสารพิษ เพื่อ สังคม (Fair Trade) ในชุมชน	กลุ่มสมาชิก	50,000	50,000	50,000	มีตลาดผักปลอดสารพิษ ในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
30.	จัดตั้งศูนย์เรียนรู้บ้านปลา ธนาคารปู	เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ในชุมชน	กลุ่มสมาชิก	20,000	20,000	20,000	มีศูนย์เรียนรู้ ภายในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
31.	จัดทำผังเมืองอนุรักษ์วิถีประมงพื้นบ้าน	เพื่อจัดทำผังเมืองอนุรักษ์วิถีประมงพื้นบ้าน	ผู้เกี่ยวข้อง 100 คน	50,000	50,000	50,000	ได้จัดระเบียบ การทำ กิจกรรมประมงพื้นบ้าน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
32.	จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาคุณภาพชุมชนต้นแบบ	เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนา ศักยภาพของกลุ่ม	สมาชิก 40 คน	100,000	100,000	100,000	มีการพัฒนา ศักยภาพและ สร้างเครือข่าย อย่างต่อเนื่อง	1.ชุมชน 2.เทศบาล

	ส่งเสริมการทำลอบดักปูม้า (ทำศาลักษณ์)							
33.	จัดเวทีชี้แจงโครงการและจัดตั้ง คณะทำงานและระดมความคิด กำหนดแผนพร้อมจัดตั้งคณะทำงาน	เพื่อชี้แจงโครงการ กำหนด แผน และแต่งตั้งคณะทำงาน	ผู้สนใจ 40 คน	30,000	30,000	30,000	มีกลไกการขับเคลื่อนอย่าง เป็นรูปธรรม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
34.	จัดเวทีส่งเสริมการเรียนรู้ การทำ ลอบดักปูม้า และเครื่องมือประมง พื้นบ้าน	เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การทำ เครื่องมือประมงพื้นบ้าน	กลุ่มสมาชิก	30,000	30,000	30,000	สามารถจัดทำลอบดักปูม้า ได้	1.ชุมชน 2.เทศบาล
35.	จัดตั้งกองทุน เครื่องมือประมง พื้นบ้าน	เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนแก่ สมาชิก	กลุ่มสมาชิก	50,000	-	-	มีทุนหมุนเวียน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
36.	หนุนเสริมเครื่องมือและอุปกรณ์	เพื่อจัดหา เครื่องมือและ อุปกรณ์	กลุ่มสมาชิก	10,000	10,000	10,000	มีเครื่องมือและอุปกรณ์ ดำเนินกิจกรรม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
37.	จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ เครื่องมือประมง พื้นบ้าน	เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ ในชุมชน	กลุ่มสมาชิก	20,000	20,000	20,000	มีศูนย์เรียนรู้ ภายในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
38.	จัดทำผังเมืองอนุรักษ์วิถีประมง พื้นบ้าน	เพื่อจัดทำผังเมืองอนุรักษ์วิถี ประมงพื้นบ้าน ที่เชิงโฮง เรือขายทั่วชุมชน	ผู้เกี่ยวข้อง 100 คน	50,000	50,000	50,000	ได้จัดระเบียบการทำ กิจกรรมประมงพื้นบ้าน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
39.	จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาคุณ งานชุมชนต้นแบบ	เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนา ศักยภาพของกลุ่ม	สมาชิก 40 คน	100,000	100,000	100,000	มีการพัฒนาศักยภาพและ สร้างเครือข่าย อย่าง ต่อเนื่อง	1.ชุมชน 2.เทศบาล
	โครงการเส้นสายลายศิลป์ (นาพ)							

40.	จัดฝึกอบรมเยาวชนด้านศิลปะกับ ธรรมชาติ	เพื่อพัฒนาเยาวชนด้านระบบ คิด ไปสู่การมีภูมิปัญญา	เยาวชน 20 คน	36,000	36,000	36,000	เยาวชนมีพื้นที่ มีส่วนร่วม ในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
41.	จัดตั้งกองทุน เส้นสายลายศิลป์	เพื่อเป็นทุนหนุนเสริมในการ ดำเนินกิจกรรม	กลุ่มสมาชิก	20,000	20,000	20,000	มีเงินทุนขับเคลื่อนกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง	1.ชุมชน 2.เทศบาล
42.	จัดตั้งหอศิลป์ ในชุมชน	เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ ศึกษานใน ชุมชน	กลุ่มสมาชิก	20,000	20,000	20,000	มีศูนย์เรียนรู้ ภายในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
43.	จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษา ชุมชนต้นแบบ	เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนา ศักยภาพของกลุ่ม	สมาชิก40 คน	100,000	100,000	100,000	มีการพัฒนาศักยภาพและ สร้างเครือข่าย อย่าง ต่อเนื่อง	1.ชุมชน 2.เทศบาล
แผนงานจัดการขยะในครัวเรือน								
44.	โครงการเวทีการมีส่วนร่วมในการ จัดขยะครบวงจร	เพื่อสร้างความเข้าใจและ สร้างเสริมความรู้	ชุมชนละ 100 ครัวเรือน รวม 1,000 ครัวเรือน	500,000	500,000	500,000	ชุมชนบางพระมีการคัด แยกขยะ จำนวน 1,000 ครัวเรือน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
45.	โครงการคัดแยกขยะเพื่อจำหน่าย	เพื่อสร้างรายได้เพิ่ม	ค ร ี ว เ ร ี อ น ต้นแบบ 100	-	-	-	มีรายได้เพิ่มจากการคัดแยก ขยะ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
46.	โครงการออกแบบภาชนะคัดแยก ขยะในครัวเรือน ให้เหมาะสม สวยงาม	เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการคัด แยกขยะ	ครัวเรือนนำร่อง 100/รังสิต	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกรคัดแยกขยะ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
47.	โครงการทำไบโอแก๊ส ขนาด 1000 ลิตร จากเศษอาหาร	เพื่อสร้างพลังงานทดแทน จากขยะ	ครัวเรือนนำร่อง 10	200,000	200,000	200,000	ลดขยะเปียก ลดการใช้แก๊ส LPG	1.ชุมชน 2.เทศบาล
48.	โครงการนุ้ยชีวภาพจากขยะเปียก	เพื่อทำนุ้ยจากขยะ ลดขยะ	ครัวเรือนนำร่อง	100,000	100,000	100,000	สามารถลดขยะ เพิ่มมูลค่า	1.ชุมชน

		เป็ยก	10				ปุ๋ย	2.เทศบาล
49.	โครงการประยุกต์ไบโอดีเซลจากน้ำมันใช้แล้วในครัวเรือน	เพื่อลดการทิ้งไขมันในท่อระบายน้ำสาธารณะ	นักเรียนทุกโรงเรียนในชุมชนบางพระ	300,000	300,000	300,000	สามารถลดมลพิษไขมันน้ำเพิ่มมูลค่าจากน้ำมันทิ้งแล้ว	1.ชุมชน 2.เทศบาล
50.	โครงการผลิตน้ำยาอเนกประสงค์จากน้ำจุนทรีย์	เพื่อใช้ผสมทำน้ำยาอเนกประสงค์และปุ๋ยน้ำ	ครัวเรือนนำร่อง 10	30,000	30,000	30,000	สามารถลดขยะเพิ่มมูลค่าปุ๋ย	1.ชุมชน 2.เทศบาล
51.	โครงการปุ๋ยตะกร้าจากเศษอาหารประเภท กะทิและเศษเนื้อ	เพื่อทำปุ๋ยตะกร้าสูตร ภูิปูน	ครัวเรือนนำร่อง 10	50,000	50,000	50,000	สามารถลดขยะเพิ่มมูลค่าปุ๋ย	1.ชุมชน 2.เทศบาล
52.	โครงการ “ขวดใส ลายศิลป์” ประดิษฐ์ศิลปะจากขวดพลาสติก	เพื่อสร้างรายได้จากขวดน้ำพลาสติก	ครัวเรือนนำร่อง 100	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคัดแยกขยะสร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
53.	โครงการธนาคารขยะ	เพื่อให้ชุมชนรู้จักการบริหารขยะ	ครัวเรือนนำร่อง 100	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคัดแยกขยะสร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
แผนงานจัดการขยะในชุมชน								
54.	โครงการร้านค้า “0” บาท ในชุมชน	เพื่อต่อยอดการคัดแยกขยะสามารถนำมาแลกเครื่องอุปโภคและบริโภค	ครัวเรือนนำร่อง 10	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคัดแยกขยะสร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
55.	โครงการประดิษฐ์กระดาษต้นไม้จากเศษกระดาษ	เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้เศษกระดาษ	ครัวเรือนนำร่อง 100	100,000	100,000	100,000	สามารถคัดแยกเศษกระดาษมาทำประโยชน์	1.ชุมชน 2.เทศบาล
56.	โครงการประดิษฐ์กระดาษต้นไม้เพื่อลดปัญหาขยะกำจัดยาก		ครัวเรือนนำร่อง	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยน	1.ชุมชน

	จากยางรถยนต์		100				พฤติกรรมกรคัดแยกขยะ สร้างมูลค่าเพิ่ม	2.เทศบาล
57.	โครงการประดิษฐ์หลักคาบ้านจาก กล่องนม ในโครงการเพื่อนพิ้ง “ภา”	เพื่อคัดแยกกล่องนม นำไปทำ ประโยชน์	ครัวเรือนนำร่อง 1000	-	-	-	สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกรคัดแยกขยะ สร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
58.	โครงการตลาดนัดรีไซเคิล	เพื่อขยายการตลาด	ชุมชนเวียน 10 ชุมชน	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกรคัดแยกขยะ สร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
59.	โครงการประกวดสิ่งประดิษฐ์จาก ขยะ	เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและต่อ ยอดเชิงพาณิชย์	นักประดิษฐ์ใน ชุมชน	100,000	100,000	100,000	ได้นวัตกรรมสร้าง มูลค่าเพิ่มแก่ของเหลือใช้	1.ชุมชน 2.เทศบาล
60.	โครงการ “Big Clean Day” ของ หน่วยงานเป็นประจำทุกปี	เพื่อสร้างจิตสำนึกในการ รักษาความสะอาด	ชุมชนเวียน 10 ชุมชน	100,000	100,000	100,000	ชุมชนมีจิตสำนึกอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
61.	โครงการขยะหอม หรือหมักน้ำจูลิ นทรีย์ EM ระดับชุมชน/วัด/โรงเรียน/ ตลาด	เพื่อหมักน้ำจูลิ นทรีย์จากขยะที่ มีปริมาณมากๆ และนำไปใช้ ประโยชน์ต่อไป	ทุกสถาบันใน ชุมชน	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกรคัดแยกขยะ สร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
62.	โครงการ “โรงเรียนนำร่อง “ของเสีย เหลือศูนย์”	เพื่อการจัดการขยะใน โรงเรียน	ทุกสถาบันใน ชุมชน	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกรคัดแยกขยะ สร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
63.	โครงการถนนไร้ถัง	เพื่อยกระดับมาตรการคัดแยก ขยะ	ชุมชนละ 1 เส้นทาง	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกรคัดแยกขยะ สร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล

64.	โครงการศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะ ครบวงจร	เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการ ขยะครบวงจร	ชุมชนที่มีความ พร้อม	500,000	500,000	500,000	ได้เรียนรู้การจัดการขยะ ครบวงจร	1.ชุมชน 2.เทศบาล
แผนงานจัดการน้ำเสียในครัวเรือน								
65.	โครงการประดิษฐ์ถังดักไขมันจาก วัสดุเหลือใช้	1.เพื่อดักน้ำไขมันก่อนระบาย สู่ท่อสาธารณะและใช้ถั่วสิมา ทำประโยชน์	ครัวเรือนนำร่อง 100	70,000	70,000	70,000	สามารถลดไขมันในแหล่ง น้ำตามธรรมชาติได้	1.ชุมชน 2.เทศบาล
66.	โครงการตะแกรงดักขยะที่ระบาย น้ำก่อนออกจากบ้าน	เพื่อจัดทำตะแกรงดักขยะ ปากท่อน้ำทิ้ง	ครัวเรือนนำร่อง 100	50,000	50,000	50,000	สามารถลดขยะในแหล่งน้ำ ตามธรรมชาติได้	1.ชุมชน 2.เทศบาล
67.	โครงการบ่อบำบัดน้ำใช้ เพื่อรด ต้นไม้	เพื่อลดการใช้น้ำ	ครัวเรือนนำร่อง 100	70,000	70,000	70,000	สามารถนำน้ำกลับมาใช้ ใหม่	1.ชุมชน 2.เทศบาล
แผนงานจัดการน้ำเสียในชุมชน								
68.	โครงการติดตั้งถังดักไขมันในโรง อาหารของโรงเรียน	เพื่อดักไขมันในโรงเรียน ก่อนปล่อยสู่ท่อสาธารณะ	โรงเรียนใน ชุมชน	500,000	-	-	สามารถลดไขมันในแหล่ง น้ำตามธรรมชาติได้	1.ชุมชน 2.เทศบาล
69.	โครงการติดตั้งถังดักไขมันในโรง ครัวของสถานศึกษา	เพื่อดักไขมันในวัดก่อน ปล่อยสู่ท่อสาธารณะ	สถานศึกษา ในชุมชน	500,000	-	-	สามารถลดไขมันในแหล่ง น้ำตามธรรมชาติได้	1.ชุมชน 2.เทศบาล
70.	โครงการติดตั้งถังกรองขยะและ บ่อบำบัดน้ำเสีย ที่ปลายท่อก่อนปล่อย ลงลำน้ำสาขา	เพื่อดักขยะและปรับปรุง คุณภาพน้ำ	ปลายท่อก่อน ปล่อยลงห้วย สุกรีพิ	500,000	-	-	สามารถลดขยะและบ่อบำ บัดน้ำเสีย ในแหล่งน้ำตาม ธรรมชาติได้	1.ชุมชน 2.เทศบาล
71.	จัดตั้งกลุ่มเยาวชน นักสืบสายน้ำ	เพื่อให้เยาวชนมีจิตอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	เยาวชน 50 คน พร้อมอุปกรณ์ ตรวจน้ำ	100,000	100,000	100,000	เยาวชนมีจิตอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	1.ชุมชน 2.เทศบาล

	<u>แผนงานอนุรักษ์พลังงานและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ</u>							
72.	โครงการติดตั้งกังหันเติมอากาศแบบชัยพัฒนา2 ระบบพลังงานลมและพลังงานแสงอาทิตย์	เพื่อติดตั้งกังหันขนาดเล็กตามห้วย เป็นสัญลักษณ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	ติดตั้งในลำห้วยสุกรีพ 3 จุด	600,000	-	-	ชุมชนมีความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ	เทศบาล
73.	โครงการรณรงค์ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกการประหยัดพลังงานและการอนุรักษ์พลังงานในชุมชน	เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการประหยัดพลังงานและการอนุรักษ์พลังงานในท้องถิ่น	ชุมชนละ 10 คน	50,000	50,000	50,000	ชุมชนมีจิตสำนึกอนุรักษ์พลังงาน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
74.	โครงการสร้างจิตสำนึกการใช้พลังงาน/การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนด้านพลังงานภายในท้องถิ่น	เยาวชน 100 คน	50,000	50,000	50,000	เยาวชนมีจิตสำนึกอนุรักษ์พลังงาน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
75.	จัดตั้งกลุ่มและกองทุนพลังงานชุมชน	เพื่อจัดตั้งกลไกในการทำงาน	สมาชิกที่สนใจ	50,000	50,000	50,000	เกิดกลุ่มและกองทุนพลังงานในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
76.	โครงการฝึกอบรมการดูแลรักษาอุปกรณ์ไฟฟ้าภายในบ้าน	เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และการใช้พลังงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ	อย่างน้อย 1000ครัวเรือน	500,000	-	-	สามารถประหยัดพลังงานได้ อย่าง น้อย 1000ครัวเรือน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
77.	โครงการฝึกอบรมเยาวชนวัยใสหัวใจอนุรักษ์พลังงาน	เพื่อส่งเสริมความรู้การใช้พลังงานในครัวเรือนแก่เยาวชน	อย่างน้อย 1000ครัวเรือน	500,000	-	-	สามารถประหยัดพลังงานได้ อย่าง น้อย 1000ครัวเรือน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
77.	โครงการผลิตไบโอดีเซล	เพื่อส่งเสริมการผลิตไบโอ	บริเวณหน้าวัด	50,000	50,000	50,000	เกิดกลุ่มผลิตน้ำมันไบโอ	1.ชุมชน

		ดีเซลในท้องถิ่น	วิเวการาม 1 แห่ง				ดีเซล	2.เทศบาล
78.	โครงการส่งเสริมและเผยแพร่การใช้ เตาเผาถ่าน 200 ลิตร	เพื่อส่งเสริมการเผาถ่าน 200 ลิตร ในท้องถิ่น	ชุมชนนาพุ คอ เขา ชาวเขื่อน ทิวสน ชุมชนละ 10 ครัวเรือน	120,000	-	-	เกิดกลุ่มคนเอาถ่าน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
79.	โครงการส่งเสริมและเผยแพร่การใช้ เตาซูปเปอร์อั้งโล่	เพื่อส่งเสริมการใช้เตาซูป เปอร์อั้งโล่ในท้องถิ่น	อย่างน้อย 100 ครัวเรือน	30,000	-	-	สามารถประหยัดแก๊ส LPG ได้อย่างน้อย 100 ครัวเรือน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
80.	โครงการ โรงอบแห้งพลังงาน แสงอาทิตย์	เพื่อจัดตั้งโรงอบแห้งอาหาร ทะเล ด้วย พ ลั ง ง า น แสงอาทิตย์	จำนวน 1 หลัง	100,000	-	-	ชุมชนมีโรงอบแห้งอาหาร ทะเล ด้วย พ ลั ง ง า น แสงอาทิตย์	1.ชุมชน 2.เทศบาล
81.	โครงการฝึกอบรมวิทยากรตัวคูณใน ชุมชน	เพื่อสร้างวิทยากรตัวคูณ ภายในชุมชน	จำนวน 40 คน	150,000	150,000	150,000	มีปราชญ์ด้านพลังงาน ชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
82.	จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และฝึกอบรมการ สร้างพื้นฐานอาชีพด้านเทคโนโลยี พลังงานหมุนเวียน	จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ อบรม เผยแพร่ความรู้ต่อ ชุมชน	จำนวน 1 แห่ง	100,000	-	-	ชุมชนมีศูนย์ฝึกอบรมการ สร้างพื้นฐานอาชีพด้าน เทค โน โลยี พ ลั ง ง า น ทดแทน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
83.	ธนาคารขยะในโรงเรียน	เพื่อฝึกวินัยในการคัดแยกขยะ แก่นักเรียนทั้งที่บ้านและ สถาบัน	กลุ่มสมาชิก	10,000	10,000	10,000	สามารถฝึกวินัยในการคัด แยกขยะแก่นักเรียนทั้งที่ บ้านและสถาบัน และเพิ่มมูลค่าขยะ	1.ชุมชน 2.โรงเรียน 3.เทศบาล

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต								
1.	อบรมพัฒนาจิตใจการเข้าสังคมอย่างมีคุณภาพ	เพื่อพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม	ผู้สนใจ 50 ครอบครัว	100,000	100,000	100,000	สามารถปรับทัศนคติเชิงบวกในการทำงานร่วมกันในสังคม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
2.	ส่งเสริมเทศกาลไหว้ศาลเจ้าและงานบุญประจำชุมชน	เพื่อพัฒนาคุณภาพจิตใจ	ประชาชนในชุมชน	100,000	100,000	100,000	ประชาชนลดการทำบาป	1.ชุมชน 2.เทศบาล
3.	จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	เพื่อใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน	ชุมชนละ 100ครัวเรือน	-	-	-	บรรเทาปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต	1.ชุมชน
4.	จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน	เพื่อช่วยเหลือประชาชนในรูปแบบสวัสดิการ	ประชาชนในชุมชน	ตามระเบียบ	ตามระเบียบ	ตามระเบียบ	ช่วยแบ่งเบาภาระยามจำเป็น	1.ชุมชน 2.เทศบาล
5.	ส่งเสริมฝึกสมาธิ ถือศีล	เพื่อพัฒนาคุณภาพจิตใจ	ประชาชนในชุมชน	100,000	100,000	100,000	ยกระดับจิตของประชาชน	1.ชุมชน
4. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมบริการสาธารณะพื้นฐาน								
1.	พัฒนาการสื่อสารวิทยุและเคเบิ้ลชุมชน	เพื่อการสื่อสารมวลชนอย่างทั่วถึง	ผู้นำชุมชน	20,000	20,000	20,000	เพิ่มขีดความสามารถในการประชาสัมพันธ์	1.ชุมชน 2.เทศบาล
2.	ขุดลอกท่อระบายน้ำทิ้ง	เพื่อรองรับการระบายน้ำในฤดูฝน	ถนนในชุมชน	100,000	100,000	100,000	สามารถจัดปัญหา น้ำท่วม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
3.	พัฒนาถนนเลียบริมทางรถไฟ-เซราม	เพื่อความสะอาดในการจราจรลดอุบัติเหตุ	ถนนทางรถไฟ-เซราม	-	-	-	ลดอุบัติเหตุการจราจร	เทศบาล
4.	ขยายถนนสายสุขาภิบาล 9-อ่างเก็บ	เพื่อความสะอาดในการจราจร	ถนนทางรถไฟ-	-	-	-	ลดอุบัติเหตุการจราจร	เทศบาล

	น้ำบางพระ	การจราจรลดอุบัติเหตุ	เข้าร่วม						
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ									
1.	พัฒนาอาชีพเสริมการแปรรูปอาหาร	เพื่อส่งเสริมการแปรรูปอาหาร	ประชาชนในชุมชน	30,000	30,000	30,000	เพิ่มคุณภาพอาหารและสร้างเสริมรายได้	1.ชุมชน	
2.	ธนาคารขยะในชุมชน	เพื่อการจัดการขยะอย่างมีคุณค่า	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถจัดการขยะและเพิ่มรายได้	1.ชุมชน	
3.	ส่งเสริมเพิ่มมูลค่าจากขยะ	เพื่อฝึกอบรมอาชีพการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะ	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่ม	1.ชุมชน 2.เทศบาล	
4.	ส่งเสริมอาชีพแพทย์ทางเลือก	เพื่อพัฒนาอาชีพแพทย์ทางเลือก	ประชาชนที่สนใจ	50,000	50,000	50,000	ประชาชนในชุมชนมีทางเลือกในการดูแลสุขภาพบำรุงสุขภาพ	1.ชุมชน 2.เทศบาล	
6. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ									
1.	จัดมหรหรรรมกีฬาชุมชน	เพื่อจัดกีฬาพื้นบ้านส่งเสริมสุขภาพ	ประชาชน 10 ชุมชน	200,000	200,000	200,000	สามารถจัดกีฬาพื้นบ้าน	1.ชุมชน 2.เทศบาล	
	พิพิธภัณฑ์มีชีวิต พิพิธภัณฑ์ประมง (วัดหลวง)								
2.	จัดเวทีชี้แจง โครงการและจัดตั้งคณะทำงานและระดมความคิดเห็น กำหนดแผนพร้อมจัดตั้งคณะทำงาน	เพื่อชี้แจงโครงการ กำหนดแผน และแต่งตั้งคณะทำงาน	ผู้สนใจ 40 คน	30,000	30,000	30,000	ได้กลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม	1.ชุมชน 2.เทศบาล	
3.	พิพิธภัณฑ์เรือประมงโบราณ และ	เพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑ์	บริเวณชายหาด	300,000	-	-	ชุมชนเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยว	1.ชุมชน	

	การต่อเรือโดยปราชนูประเสริฐ	เรือประมงโบราณ และศูนย์เรียนรู้การต่อเรือโดยปราชนูประเสริฐ	ชุมชนวัดหลวง				เชิงอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา	2.เทศบาล
4.	พิพิธภัณฑ์เครื่องมือหาปลา ภูมิปัญญาพื้นบ้าน	เพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เครื่องมือหาปลา ภูมิปัญญาพื้นบ้าน	บริเวณชายหาด ชุมชนวัดหลวง	100,000	-	-	ชุมชนเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา	1.ชุมชน 2.เทศบาล
5.	พิพิธภัณฑ์ทางทะเล	เพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทางทะเล	บริเวณชายหาด ชุมชนวัดหลวง	500,000	-	-	ชุมชนเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา	1.ชุมชน 2.เทศบาล
6.	พิพิธภัณฑ์สัตว์ทะเลพื้นบ้าน	เพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สัตว์ทะเลพื้นบ้าน	บริเวณชายหาด ชุมชนวัดหลวง	100,000	-	-	ชุมชนเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา	1.ชุมชน 2.เทศบาล
7.	พิพิธภัณฑ์ปูม้า	เพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ปูม้า	บริเวณชายหาด ชุมชนวัดหลวง	100,000	-	-	ชุมชนเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา	1.ชุมชน 2.เทศบาล
8.	ส่งเสริมอุปกรณ์กีฬา (ชาวเขื่อน)	เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกาย	คนในชุมชน 50 คน	20,000	20,000	20,000	คนในชุมชนมีสุขภาพดีขึ้น	1.ชุมชน 2.เทศบาล
9.	ฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย (ท้ายบ้าน)	เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	เยาวชน 40 คน	20,000	20,000	20,000	เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่ชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
10	ส่งเสริมวิทยาศาสตร์การกีฬา (ตลาด	เพื่อพัฒนานักกีฬาสู่ความเป็น	นักกีฬา 40 คน	100,000	100,000	100,000	เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วม	1.ชุมชน

	บน)	เลิศ					ร่วมในการทำประโยชน์แก่ชุมชน	2.เทศบาล
11.	พัฒนาบ่อน้ำพุร้อน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต	เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	อ่างเก็บน้ำบางพระ	-	-	-	สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวประจำจังหวัดชลบุรี	1.ชุมชน 2.เทศบาล
11.	จัดตั้งกลุ่มประมงเพื่อการท่องเที่ยว Fisherman Tourism	เพื่อบริการนักท่องเที่ยวและบริการองค์ความรู้ด้านการประมงทางทะเล	ชาวประมงในชุมชน	50,000	50,000	50,000	1.ได้บริการนักท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน สร้างรายได้เสริม 2.เกิดกลุ่มองค์กรเป็นรากฐานความเข้มแข็งของชุมชน	1.ชุมชน
12.	พัฒนามัคคุเทศก์ปราชญ์ชุมชน	เพื่ออบรมการสื่อสารอย่างมืออาชีพ	ผู้ใหญ่และเด็กในชุมชน	50,000	50,000	50,000	1.ได้บริการนักท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน สร้างรายได้เสริม 2.เกิดกลุ่มองค์กรเป็นรากฐานความเข้มแข็งของชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
13.	จัดระเบียบเรือและรถรับส่งนักท่องเที่ยว	เพื่อรองรับบริการการท่องเที่ยว	กลุ่มรถรับจ้างและเรือประมง	50,000	50,000	50,000	1.ได้บริการนักท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน สร้างรายได้เสริม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
14.	พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์	เพื่อขยายการสื่อสารมวลชน	ก ลุ่ม ม	50,000	50,000	50,000	ไ ค้ ย ก ร ะ ค้ บ ก า ร	1.ชุมชน

		ให้บุคคล ภายนอกรับทราบอย่างทั่วถึง	สื่อสารมวลชน ในท้องถิ่น				ประชาสัมพันธ์	2.เทศบาล
15.	พัฒนาการบริการที่พัก โฮมสเตย์	เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนของ นักท่องเที่ยว	ผู้ประกอบการ ในชุมชน	50,000	50,000	50,000	ได้ยกระดับการบริการ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
16.	พัฒนาสวนเกษตรเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ของชุมชน	ชุมชนนาพู่และ ทิวสน	-	-	-	สามารถพัฒนาเป็นการ ท่องเที่ยวประจำจังหวัด ชลบุรี	1.ชุมชน 2.เทศบาล
17.	จัดกิจกรรมท่องเที่ยวบ้านปลา	เพื่อส่งเสริมสร้างที่อาศัยปลา และปะการังในทะเล	ประชาชนใน ชุมชน	30,000	30,000	30,000	สามารถเพิ่มพื้นที่ให้ลูก ปลา	1.ชุมชน
18.	แหล่งท่องเที่ยวอุทยานฟาร์มหอยแมลง งู	เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของ นักศึกษา	นักศึกษาที่ สนใจ	15,000	15,000	15,000	ได้จัดระบบการท่องเที่ยว ทางทะเล	1.ชุมชน
19.	แหล่งศึกษาดูงานปลูกป่าแหล่ง อนุบาลสัตว์น้ำ	เพื่อเพิ่มแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ	ประชาชนใน ชุมชน	30,000	30,000	30,000	ได้เพิ่มพื้นที่สีเขียว	1.ชุมชน
7. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี								
1.	จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังและอนุรักษ์วิถี ชุมชน	เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี	ผู้สนใจ 50 ครอบครัว	5,000	5,000	5,000	สามารถจัดตั้งกลไกในการ เฝ้าระวังและอนุรักษ์ วัฒนธรรม	1.ชุมชน
2.	สืบสานประเพณีก่อพระทราย	เพื่อสืบสานประเพณีบ่อน้ำ ทำบุญ	ประชาชนใน ชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถสืบสานประเพณี	1.ชุมชน
3.	จัดประเพณีทำบุญรอบบ้าน สวด มนต์ป้อนเมือง	เพื่อสืบสานประเพณีประจำ ท้องถิ่น	ประชาชนใน ชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถพัฒนาเป็นการ ท่องเที่ยวประจำจังหวัด	1.ชุมชน 2.เทศบาล

							ชลบุรี	
4.	ประเพณีพญายม (คอเขา)	เพื่อสืบสานประเพณีของชุมชน	ชุมชนคอเขา	100,000	100,000	100,000	เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่ชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
5.	จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังและอนุรักษ์วิถีชุมชน	เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี	ผู้สนใจ 50 ครอบครัว	5,000	5,000	5,000	สามารถจัดตั้งกลไกในการเฝ้าระวังและอนุรักษ์วัฒนธรรม	1.ชุมชน
6.	จัดกิจกรรมวันสำคัญประจำชาติ	เพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรม	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถสืบสานประเพณี	1.ชุมชน
7.	ส่งเสริมเทศกาลถือศีลกินเจ	เพื่อพัฒนาคุณภาพจิตใจ	ประชาชนในชุมชน	100,000	100,000	100,000	ประชาชนลดการทำบาป	2.เทศบาล
8.	สืบสานประเพณีบ่อน้ำทำบุญ	เพื่อสืบสานประเพณีบ่อน้ำทำบุญ	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถสืบสานประเพณี	1.ชุมชน
8. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีของเทศบาล								
1.	โครงการจัดหาที่ทำการชุมชน	เพื่อเป็นเวทีพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันชุมชน	พื้นที่ในชุมชน	-	-	-	ยกระดับการพัฒนาชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
2.	พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน	เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาชุมชน	ผู้นำชุมชน 50 คน	50,000	50,000	50,000	ผู้นำชุมชนมีทักษะเพิ่มขึ้น	1.ชุมชน 2.เทศบาล
3.	ส่งเสริมความรู้ด้านธรรมาภิบาล	เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารราชการ ระบบ	ผู้นำชุมชน 50 คน	50,000	50,000	50,000	ผู้นำมีความเข้าใจในระบบธรรมาภิบาล	1.ชุมชน 2.เทศบาล

		ธรรมาภิบาล						
9. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและการศึกษา								
1.	ฝึกอบรมกลยุทธการวางแผนพัฒนาชุมชน	เพื่อปรับทัศนคติการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน	ผู้นำชุมชนละ 40คน/กิจกรรม 2วัน 1 คืน	1,300,000	1,300,000	1,300,000	ผู้เข้าอบรมสามารถวางกลยุทธการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
2.	ส่งเสริมการศึกษาทางเลือก	เพื่อส่งเสริมการศึกษาทางเลือก	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	ชุมชนมีโอกาสทางการศึกษา	1.ชุมชน
3.	ส่งเสริมการศึกษาภาษา AEC ทุกระดับ	เพื่อส่งเสริมการศึกษาด้านภาษา	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถศึกษาภาษา AEC	1.เทศบาล
4.	ส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน	เพื่อสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน	1.ชุมชน
5.	ส่งเสริมเรียนรู้พัฒนาปราชญ์ประมงพื้นบ้าน	เพื่อส่งเสริมวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้อย่างมืออาชีพ	ผู้นำชุมชน 50 คน	50,000	50,000	50,000	สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ	1.ชุมชน 2.เทศบาล
10. ยุทธศาสตร์ชุมชนนวัตกรรมชุมชน								
1.	ส่งเสริมนักประดิษฐ์นวัตกรรมเพื่อชุมชน	เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ที่ตอบสนองคนในชุมชน	ผู้สนใจทั่วไป	100,000	100,000	100,000	มีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นในชุมชน	
2.	ส่งเสริมจัดกิจกรรมเพื่อสังคม	เพื่อจัดกิจกรรมเพื่อสังคม	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถจัดกิจกรรมเพื่อสังคม	1.ชุมชน
3.	ส่งเสริมการประกอบการเพื่อสังคม	เพื่อการประกอบการเพื่อสังคม	ประชาชนในชุมชน	20,000	20,000	20,000	สามารถประกอบการเพื่อสังคม	1.ชุมชน

4.	ส่งเสริมกองทุนแม่แห่งแผ่นดินด้าน ภัยยาเสพติด/โครงการ To Be Number One	เพื่อรณรงค์ด้านภัยยาเสพติด	ประชาชนใน ชุมชน	20,000	20,000	20,000	เพิ่มความรู้ความเข้าใจ ปัญหาเสพติด ที่เป็นภัย ร้ายแรง	1.ชุมชน
5.	ส่งเสริมผลผลิตเกษตร การตลาด เพื่อสังคม	เพื่อจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ/ สหกรณ์	กลุ่มเกษตร	200,000	200,000	200,000	สร้างความเข้มแข็งแก่ ชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
6.	ส่งเสริมสภาเด็กและเยาวชน	เพื่อสร้างโอกาสการมีส่วนร่วม พัฒนาชุมชนในมิติของ เยาวชน	เด็กและเยาวชน 100 คน	100,000	100,000	100,000	เยาวชน เข้าใจ ให้ ความสำคัญและมีส่วนร่วม ในการบริหารชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
10	ส่งเสริมนวัตกรรมการทำงานอินทรีย์ ปลูกข้าวทางมุง	เพื่ออาหารปลอดภัย	กลุ่มเกษตร	100,000	100,000	100,000	สุขภาพดี เริ่มที่อาหาร ปลอดภัย	1.ชุมชน
11.	ส่งเสริมนวัตกรรมการจัดการทุน ทางสังคมต่อการขจัดยาเสพติดอย่าง ยั่งยืน	เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ผ่านกระบวนการทางสังคม	ทุกคน	100,000	100,000	100,000	เกิดทุนทางสังคม ความรัก ความเมตตา การให้อภัย ใน สังคม	1.ชุมชน 2.เทศบาล
12.	นวัตกรรมปลูกมะนาวในกระถาง “หนึ่งบ้าน หนึ่งพันธุ์”	เพื่อปลูกมะนาวปลอดสารพิษ ลดรายจ่าย	ประชาชนใน ชุมชน	30,000	30,000	30,000	สามารถปลูกมะนาวปลอด สารพิษไว้กินเอง ใน ครอบครัว ลดรายจ่าย	1.ชุมชน
13.	ประกวดประยุกต์ประดิษฐ์กระถาง จากเศษขยะ	เพื่อผลิตกระถางจากวัสดุ เหลือใช้	กลุ่มธนาคาร ขยะ	50,000	50,000	50,000	สามารถผลิตกระถางจาก เศษวัสดุเหลือใช้และลด ปริมาณขยะในชุมชน	1.ชุมชน 2.เทศบาล
11. ยุทธศาสตร์ชุมชนอัจฉริยะ								
1.	ป้ายบอกทางดิจิทัล	เพื่อบอกทางดิจิทัล	ตามทางแยก	200,000	200,000	200,000	สามารถทำป้ายบอกทาง	1.เทศบาล

							ดิจิทัล	
2.	ติดตั้งประรด CCTV คูแถมชุมชน	เพื่อความปลอดภัยในชุมชน	ประชาชนในชุมชน	200,000	200,000	200,000	สามารถเพิ่มความปลอดภัย	1.เทศบาล
3.	แสงสว่างพลังงานหมุนเวียน	เพื่ออนุรักษ์พลังงาน	ประชาชนในชุมชน	200,000	200,000	200,000	สามารถอนุรักษ์พลังงาน	1.เทศบาล
4.	แผนที่ต้นไม้/คนดี/สถานที่ดิจิทัล	เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	ผู้สนใจ	200,000	200,000	200,000	สามารถเรียนรู้สถานที่สำคัญ	1.เทศบาล
5.	ส่งเสริมการยกระดับการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน	เพื่อยกระดับการบริการ	รพ.สต.	100,000	100,000	100,000	ยกระดับการบริการประชาชนดียิ่งขึ้น	1.ชุมชน 2.เทศบาล

ประวัติผู้วิจัย

คำนำหน้า ว่าที่ร้อยตรี
 ชื่อผู้วิจัย ฟ้าลั่น
 นามสกุลผู้วิจัย กระสังข์
 ชื่อภาษาอังกฤษ Falun
 นามสกุลภาษาอังกฤษ Krasang
 วัน/เดือน/ปี เกิด 22 มกราคม 2529
 ที่อยู่ 13/158 พหลมคอนโดพหลโยธิน 89 ต.ประชาธิปไตย อ.ชัยบุรี
 จ.ปทุมธานี 12130
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ
 อีเมลล์ falun.k@rsu.ac.th
 เบอร์โทร 08 7035 4356

ปริญญาตรี
 วุฒิ สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน
 ปีที่จบ 2550
 สถาบัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ประเทศ ไทย

ปริญญาโท
 วุฒิ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน
 ปีที่จบ 2553
 สถาบัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ประเทศ ไทย

ปริญญาเอก
 กำลังศึกษาที่คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผลงานวิจัยที่ได้นำเสนอในการประชุมวิชาการภายในประเทศ

1. หัวข้อประชุม นวัตกรรมสังคมกับการปฏิรูปประเทศไทย 360 องศา
สถานที่ประชุม อาคารมัลติมีเดีย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
หัวข้อนำเสนอ

“นวัตกรรมการพึ่งตนเองของกลุ่มบ้านสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง.” *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต. 2557 : 470-478.*

2. หัวข้อประชุม นวัตกรรมสังคมกับการปฏิรูปประเทศไทย 360 องศา
สถานที่ประชุม อาคารมัลติมีเดีย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
หัวข้อนำเสนอ

“กระบวนการพัฒนาแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี.” *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต. 2557 : 479-487.*

สาขาวิชาที่นักวิจัยเชี่ยวชาญ
สังคมศาสตร์

